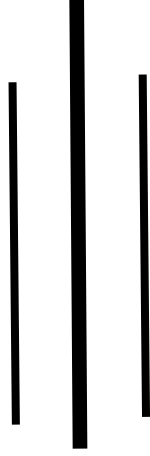

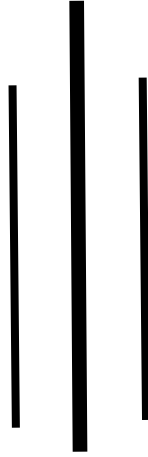
आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेटको अर्धवार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं
२०७९ माघ

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेटको अर्धवार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन

(आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २३ को उपदफा (५) बमोजिम तयार पारिएको
अर्धवार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन, २०७९)

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय
सिंहदरबार, काठमाडौं
२०७९ माघ

www.mof.gov.np

मन्तव्य

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेटको प्रथम छ महिनाको कार्यान्वयनको स्थिति, कार्यान्वयनका क्रममा देखा परेका समस्या र हासिल भएका अनुभवहरू, आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा गर्नुपर्ने सुधारका विषयहरू र सार्वजनिक वित्त प्रणालीमा आगामी दिनमा गर्नुपर्ने सुधारका क्षेत्रहरू समावेश गरी आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन २०७६ को व्यवस्था बमोजिम यो अर्धवार्षिक मूल्याङ्कन प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ।

चालु आर्थिक वर्षको यस समीक्षा अवधिमा प्रतिनिधि सभा र प्रदेश सभाको निर्वाचन सम्पन्न भई संघीय सरकार र प्रदेश सरकारहरू गठन भएका छन्। वर्तमान सरकारलाई विगत केही समय देखि अर्थतन्त्रका विभिन्न क्षेत्रमा देखा परेका असन्तुलन तथा जोखिमको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने मुख्य जिम्मेवारी रहेको छ। युक्रेनमा भएको युद्ध, विकसित र उदीयमान मुलुकहरूले लिएका कसिलो मौद्रिक नीतिका कारण विश्वव्यापी रूपमा भएको उच्च मूल्य वृद्धि र कोभिड-१९ का कारण आर्थिक क्रियाकलापमा देखा परेको सुस्तताले हाम्रो अर्थतन्त्र समेत प्रभावमुक्त छैन। यस परिस्थितिमा यो सरकारसँग समष्टिगत आर्थिक परिसूचकलाई क्रमशः अनुकूल र सन्तुलित बनाउँदै आर्थिक पुनरोत्थानलाई गति दिनुको विकल्प छैन। चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनामा बाह्य क्षेत्रका केही परिसूचकहरूमा तुलनात्मक सुधार भएपनि यो सुधारलाई दिगो बनाउँदै मौद्रिक क्षेत्र र सरकारी वित्तमा देखिएका चुनौती समाधान गरी अर्थतन्त्रलाई कोभिड पूर्वकै लयमा फर्काउनु अपरिहार्य छ।

समीक्षा अवधिमा विगतमा प्राय विरलै अनुभव गरिएको नकारात्मक वृद्धिदर राजस्व सङ्कलनमा देखा परेको छ। राजस्व नीतिमा स्थायित्व दिँदै निजी क्षेत्रको मनोबल उठाउने र प्रशासनलाई चुस्त र व्यावसायिक बनाउँदै राजस्व परिचालनमा सुधार गर्न सरकारको अटोट रहेको छ। त्यसैगरी उच्च ब्याजदरका कारण आन्तरिक ऋण परिचालन कठिन भएको छ भने वैदेशिक स्रोतको उपयोग क्षमता बढाउन सकिएको छैन। आन्तरिक ऋण परिचालनमा सुधार गरी लागत प्रभावी बनाउँदै उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्ने र बाह्य ऋण र अनुदानको प्रभावकारी परिचालनमा अझ बढी समन्वयात्मक ढंगले काम गर्नुपर्ने आवश्यकता छ।

राजस्व सङ्कलनमा आएको न्यूनताले चालु आर्थिक वर्षको बजेटका लक्ष्य हासिल गर्न नसकिने देखिएको छ। स्रोतलाई पुनर्प्राथमिकीकरण गरी परिचालन गर्दै कतिपय कम महत्त्वका आयोजना र कार्यक्रम हाललाई स्थगन गर्ने र चालु खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्ने गरी आगामी दिनमा सार्वजनिक खर्चलाई व्यवस्थित गरिनेछ। सञ्चित कोषमा बढ्दै गएको घाटालाई मध्यनजर गरी यस मूल्याङ्कन प्रतिवेदनमा सरकारको स्रोत र खर्च शुरु अनुमान भन्दा कम हुने गरी संशोधित अनुमान गरिएको छ। यसरी संशोधित अनुमान गर्दा चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधि क्रमशः सामान्य हुने अपेक्षा लिइएको छ।

अन्त्यमा, सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन अनुकूल बनाउन सबै पक्षबाट आवश्यक सहयोगको अपेक्षा सहित यस प्रतिवेदनका लागि आवश्यक तथ्याङ्क र सूचना उपलब्ध गराउने सबै निकाय र प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यमा संलग्न हुने मन्त्रालयका सबै कर्मचारी मित्रहरूलाई हार्दिक धन्यवाद।

विष्णुप्रसाद पौडेल
उपप्रधानमन्त्री तथा अर्थमन्त्री
२०७९ माघ

विषय सूची

विषय	पाना नं.
कार्यकारी सारांश	१
परिच्छेद - एक समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	
१.१ विश्व अर्थतन्त्रको परिदृष्य	७
१.२ राष्ट्रिय अर्थतन्त्र	७
१.२.१ उत्पादन क्षेत्र	७
१.२.२ मौद्रिक स्थिति	८
१.२.३ धितोपत्र	९
१.२.४ बाह्य क्षेत्र	९
परिच्छेद - दुई बजेट खर्च र स्रोत परिचालनको विश्लेषण	
२.१ समष्टिगत खर्च स्थिति विश्लेषण	१२
२.१.१ आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनासम्मको मन्त्रालयगत खर्च स्थिति	१४
२.१.२ स्रोतगत खर्च विश्लेषण	१६
२.१.३ स्रोत उपलब्ध गराउने विकास साझेदारका आधारमा खर्च	१६
२.१.४ कार्यगत खर्च स्थिति	१७
२.१.५ कोरोना संक्रमण रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारमा भएको खर्च	१७
२.१.६ बहुवर्षीय ठेक्का र सहमति	१८
२.२ राजस्व परिचालन	१८
२.२.१ राजस्व लक्ष्य र सङ्कलन अवस्था	१८
२.२.२ राजस्वको संरचना	१९
२.२.३ क्षेत्रगत राजस्व सङ्कलन अवस्था	२०
२.२.४ कर राजस्वको शीर्षकगत विश्लेषण	२१
२.२.५ गैरकर राजस्व	२४
२.२.६ करको दायरा विस्तार	२५
२.२.७ कर छुट तथा सहूलियत	२६
२.२.८ समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरू	३०
२.२.९ चालु आर्थिक वर्षको राजस्वको संशोधित अनुमान	३०
२.२.१० राजस्वको संशोधित अनुमानका आधारहरू	३१
२.२.११ स्रोत व्यवस्थापन	३२
२.३ आन्तरिक ऋण	३३
२.३.१ विगत तीन वर्षको पुस मसान्तसम्म निष्कासित ऋणपत्रको विवरण	३४
२.३.२ समीक्षा अवधिको आन्तरिक ऋणको सावाँ ब्याज भुक्तानीको अवस्था	३४
२.४ अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता परिचालन	३५
२.४.१ बजेटमा विकास सहायता परिचालनको लक्ष्य	३५
२.४.२ सहायता प्रतिबद्धता	३५
२.४.३ सहायता प्राप्तिको स्थिति	३७
२.४.४ सहायताको सोधभर्ना स्थिति	३८
२.४.५ बजेटरी सहायताको अनुमान	३८
२.४.६ सहायता परिचालनमा देखिएका समस्या र गर्नुपर्ने सुधार	४०

परिच्छेद - तीन

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको प्रगति अवस्था

३.१	राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको हालसम्मको प्रगति स्थिति	४३
३.२	राष्ट्रिय गौरवका आयोजना कार्यान्वयनका समस्या र समाधानका उपायहरू	५०

परिच्छेद - चार

क्षेत्रगत र मन्त्रालयगत उपलब्धि विश्लेषण

४.१	आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्र	५२
	४.१.१ अर्थ तथा वित्त	५२
	४.१.२ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति	५२
	४.१.३ कृषि तथा पशुपन्छी विकास	५३
	४.१.४ भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण	५३
	४.१.५ श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा	५४
	४.१.६ वन तथा वातावरण	५५
	४.१.७ संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन	५५
४.२	भौतिक पूर्वाधार	५५
	४.२.१ संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन	५५
	४.२.२ भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात	५६
	४.२.३ सहरी विकास	५६
	४.२.४ ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई	५७
	४.२.५ सञ्चार तथा सूचना प्रविधि	५७
४.३	सामाजिक पूर्वाधार	५८
	४.३.१ स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या	५८
	४.३.२ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि	५९
	४.३.३ खानेपानी तथा सरसफाई	५९
	४.३.४ महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक	६०
	४.३.५ युवा तथा खेलकुद	६०
४.४	सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सुशासन	६०
	४.४.१ रक्षा	६०
	४.४.२ गृह प्रशासन	६१
	४.४.३ कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था	६१
	४.४.४ परराष्ट्र	६२

परिच्छेद - पाँच

बजेट प्रणाली तथा सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा भएका सुधारका प्रयास

५.१	पृष्ठभूमि	६३
५.२	वित्तीय संघीयता कार्यान्वयन र वित्त हस्तान्तरण	६४
५.३	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट कार्यान्वयन मार्गदर्शन	६५
५.४	कार्यक्रम स्वीकृति र कार्यक्रम संशोधन	६६
५.५	सूचना प्रविधि प्रणालीमा सुधार	६७
५.६	अन्य प्रयास एवं सुधारहरू	६८

परिच्छेद - छ

खर्चको संशोधित अनुमान र पुनः प्राथमिकीकरण

६.१	समष्टिगत खर्च एवं स्रोतको संशोधित अनुमान	६९
	६.१.१ खर्चको संशोधित अनुमान	६९

६.१.२	खर्चको संशोधित अनुमानका आधार	७१
६.१.३	चालु खर्च अनुमान	७२
६.१.४	पूँजीगत खर्च अनुमान	७२
६.१.५	वित्तीय व्यवस्थातर्फको अनुमान	७३
६.२	स्रोतगत खर्च अनुमान	७३
६.३	खर्चको प्राथमिकीकरण	७४
६.३.१	चालु खर्च	७४
६.३.२	पूँजीगत खर्च	७५

परिच्छेद - सात

प्रदेश तथा स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण तथा खर्चको स्थिति

७.१	प्रदेश तथा स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरण	७७
७.२	प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई राजस्व बाँडफाँट	७८
७.३	प्रदेशगत वित्तीय हस्तान्तरण र खर्चको स्थिति	७९
७.४	प्रदेशको बजेट र खर्चको स्थिति	७९
७.५	स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण र खर्चको अवस्था	८१
७.६	नेपालमा वित्तीय संघीयताको सन्दर्भमा भएका उपलब्धिहरू	८१
७.७	नेपालमा वित्तीय संघीयताका चुनौतीहरू	८२
७.८	वित्तीय संघीयता कार्यान्वयनको क्रममा देखिएका समस्या	८२
७.९	सुधारका क्षेत्र	८३

परिच्छेद - आठ

बजेट कार्यान्वयन र स्रोत व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने कार्य

८.१	तत्काल गर्नुपर्ने कार्य	८४
८.१.१	बजेट कार्यान्वयन	८४
८.१.२	स्रोत व्यवस्थापन	८५
८.२	दीर्घकालमा गर्नुपर्ने कार्य	८६
८.२.१	बजेट तर्जुमा	८६
८.२.२	बजेट कार्यान्वयन	८८

अनुसूचीहरू

कार्यकारी सारांश

समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

- कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको तथ्याङ्कअनुसार चालु आर्थिक वर्षमा धानको उत्पादन ६.९४ प्रतिशतले बढेको अनुमान छ।
- समीक्षा अवधिमा पर्यटकीय गतिविधिमा क्रमशः सुधार हुँदै गएको छ।
- २०७९ पुस महिनामा उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित वार्षिक विन्दुगत मुद्रास्फीति ७.३ प्रतिशत रहेको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनामा विस्तृत मुद्राप्रदाय ३.६ प्रतिशतले बढेको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनामा कुल आन्तरिक कर्जा २.८ प्रतिशतले बढेको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनामा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूले सङ्कलन गर्ने निक्षेप ४.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।
- २०७८ पुसमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरू बीचको औसत अन्तर बैङ्क दर ४.८ प्रतिशत रहेकोमा २०७९ पुसमा ७.५ प्रतिशत कायम भएको छ। त्यसै गरी ९१ दिने ट्रेजरी बिलको भारत औसत व्याजदर २०७८ पुसमा ५.१ प्रतिशत रहेकोमा २०७९ पुसमा १०.९ प्रतिशत कायम भएको छ।
- चालु आर्थिक वर्षको छ महिनाको अवधिमा नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट विभिन्न उपकरणहरू मार्फत रु.३० खर्ब ९४ अर्ब ७६ करोड खुद तरलता प्रवाह भएको छ।
- नेप्से सूचकाङ्क २०७८ पुसमसान्तको २८५७.८ विन्दुबाट घटेर २०७९ पुस मसान्तमा २१४९.४ विन्दुमा पुगेको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनामा रु.९४ अर्ब २१ करोड मूल्य बराबरका थप धितोपत्र सूचीकृत भएका र बजार पुँजीकरण रु.३१ खर्ब ३ अर्ब १६ करोड रहेको छ।
- कुल वस्तु आयात २०.७ प्रतिशतले कमी आई रु.७ खर्ब ९२ अर्ब ६७ करोड कायम भएको छ भने कुल वस्तु निर्यात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ३२ प्रतिशतले कमी आई रु.८० अर्ब ८१ करोड पुगेको छ।
- कुल वस्तु व्यापार घाटा १९.२ प्रतिशतले कमी आई रु.७ खर्ब ११ अर्ब ८६ करोड कायम भएको छ।
- पुस महिनासम्ममा विप्रेषण आप्रवाह (नेपाली मुद्रामा) २४.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.५ खर्ब ८५ अर्ब ८ करोड पुगेको छ।
- समीक्षा अवधिमा वैदेशिक रोजगारीका लागि अन्तिम श्रम स्वीकृति (संस्थागत तथा व्यक्तिगत-नयाँ) लिने नेपालीको सङ्ख्या ६४.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २ लाख ७५ हजार ६ सय ४३ पुगेको छ।
- पुस महिनामा शोधनान्तर स्थिति रु.९७ अर्ब १० करोडले बचतमा रहेको छ भने सञ्चिति १०.४ महिनाको वस्तु आयात र ९.१ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने देखिन्छ।

बजेट खर्च र स्रोत परिचालन

- चालु आर्थिक वर्षमा रु.१७ खर्ब ९३ अर्ब ८३ करोड ७३ लाख बजेट विनियोजनमध्ये २०७९ पुस मसान्तसम्म जम्मा रु.५ खर्ब ७६ अर्ब ३४ करोड ७८ लाख बजेट खर्च भएको छ। यो कुल विनियोजनको ३२.१३ प्रतिशत हो।
- चालुतर्फ रु.४ खर्ब ५५ अर्ब १२ करोड ७२ लाख अर्थात् ३८.४६ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ रु.५३ अर्ब ४५ करोड ५२ लाख अर्थात् १४.०५ प्रतिशत र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रु.६७ अर्ब ७६ करोड ५४ लाख अर्थात् २९.४४ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- यस अवधिमा नेपाल सरकारको स्रोततर्फको रु.५ खर्ब ४० अर्ब ५५ करोड ६८ लाख खर्च भई गत आर्थिक वर्षभन्दा १३.७४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।
- वैदेशिक अनुदानतर्फ रु.७ अर्ब २१ करोड ६७ लाख खर्च भई गत आर्थिक वर्षभन्दा १५.९९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।
- वैदेशिक ऋणतर्फ रु.२८ अर्ब ५७ करोड ४३ लाख खर्च भएको छ जुन गत वर्षको तुलनामा १२.९८ प्रतिशतले वृद्धि हो।
- समीक्षा अवधिमा कूल राजस्व रु.४ खर्ब ८३ अर्ब ७६ करोड सङ्कलन भएको छ।
- चालु आर्थिक वर्षको पुस मसान्तसम्म रु.३० अर्ब बराबरको आन्तरिक ऋण परिचालन भएको छ।
- चालु आर्थिक वर्षको बजेटमा वैदेशिक सहायता अन्तर्गत रु.२ खर्ब ९७ अर्ब ७१ करोड ९४ लाख परिचालन हुने लक्ष्य रहेकोमा रु.३५ अर्ब ७९ करोड १० लाख परिचालन भएको छ।
- समीक्षा अवधिमा विभिन्न विकास आयोजना/कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनको लागि रु.१ खर्ब ३७ अर्ब १२ करोड बराबरको वैदेशिक सहायताको प्रतिबद्धता प्राप्त भएको छ।

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको प्रगतिको अवस्था

- राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाका लागि चालुतर्फ रु.३ अर्ब ५७ करोड ७९ लाख, पुँजीगततर्फ रु.८८ अर्ब ५३ करोड ८५ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रु.६ अर्ब ८६ करोड गरी जम्मा रु.९८ अर्ब ९७ करोड ६४ लाख विनियोजन गरिएकोमा समीक्षा अवधिमा चालुतर्फ रु.८० करोड ७९ लाख, पुँजीगततर्फ रु.१४ अर्ब ५ करोड १६ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रु.१४ करोड १३ लाख गरी जम्मा रु.१५ अर्ब ८ लाख खर्च भएको छ।

वित्तीय संघीयता कार्यान्वयन

- आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा समानीकरण, सशर्त, विशेष र समपूरक अनुदान गरी कुल रु.४ खर्ब २९ अर्ब ८३ करोड २२ लाख वित्तीय हस्तान्तरणको लागि विनियोजनमध्ये रु.१ खर्ब ८४ अर्ब ४८ करोड ३२ लाख वित्तीय हस्तान्तरण भएको छ। जस मध्ये प्रदेशतर्फ रु.३६ अर्ब ९६ करोड ६ लाख र स्थानीय तहतर्फ रु.१ खर्ब ४७ अर्ब ५२ करोड २६ लाख रहेको छ।
- २०७९ पुस मसान्तसम्म मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट सङ्कलन हुने अन्तःशुल्क रकममध्ये प्रदेश र स्थानीय तहलाई रु.२७ अर्ब ३० करोड ५९ लाखका दरले जम्मा रु.५४ अर्ब ६१ करोड १८ लाख राजस्व बाँडफाँट अन्तर्गत हस्तान्तरण भएको छ।

- संघीय इकाईहरूको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न वित्तीय समानीकरण अनुदानतर्फ न्यूनतम, सूत्र र कार्यसम्पादनमा आधारित तीन किसिमको अनुदान रकम हस्तान्तरण हुने गरी हस्तान्तरित रकम चालु र पुँजीगत छुट्टिने गरी अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण गर्ने कार्य थालनी भएको छ।
- प्रदेश तथा स्थानीय तहमा कानूनको पालना र दक्षता अभिवृद्धि गर्न वित्तीय हस्तान्तरणलाई सूचकमा आधारित थप वस्तुपरक एवं वैज्ञानिक बनाउँदै लगेको छ।

सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा सुधारका प्रयास

- सीमानाकाबाट हुने चोरी पैठारी नियन्त्रण गर्न अन्तरनिकाय समन्वय प्रभावकारी बनाई भन्सार प्रशासन तथा सुरक्षा निकायको प्रभावकारी परिचालन गरिने।
- अनुगमन, परीक्षण तथा अनुसन्धानको कार्यलाई नियमितता दिँदै सरकारको कोषमा प्राप्त हुने राजस्व समयमै प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाउने।
- सम्बद्ध निकायहरूको सूचना प्रणाली बीच अन्तर आबद्धता कायम गरी शीघ्र सूचना आदान प्रदान गर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउने।
- आन्तरिक बजार अनुगमनलाई सघन रूपमा प्रभावकारी बनाइने।
- कर परीक्षण र अनुसन्धानलाई थप प्रभावकारी एवं गुणस्तरीय बनाउने र भन्सारको Post Clearance Audit लाई समेत थप प्रभावकारी बनाइने।
- राजस्व चुहावट हुने सम्भावित जोखिम क्षेत्रहरूको पहिचान गरी ती क्षेत्रहरूको सूक्ष्म निगरानी गर्ने साथै राजस्व चुहावटलाई कानूनको दायरामा ल्याई असुलीको कारबाही अघि बढाउने।
- राजस्व चुहावट नियन्त्रणका लागि अन्तर निकाय समन्वयलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै केन्द्रीय राजस्व चुहावट नियन्त्रण समितिको नियमित बैठकबाट भएका निर्णयहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याई राजस्व चुहावट नियन्त्रण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने।
- नेपाल सरकारले विद्यमान आर्थिक अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै चालु र पुँजीगत खर्च शीर्षकमा विनियोजन गरिएको रकममा कटौती गर्नुका साथै केही खर्च शीर्षकको रकम रोक्का राखिएको छ। चालु खर्चमा अनिवार्य दायित्व बाहेक न्यूनतम २० प्रतिशत खर्च कटौती गर्न प्रदेश सरकार र स्थानीय तहलाई पनि अनुरोध गरिएको।
- सरकारको सञ्चित कोषमा परेको चापलाई व्यवस्थापन गर्न विनियोजित रकमको पुनर्प्राथमिकीकरण गरी राष्ट्रिय गौरव तथा रोजगारी सिर्जनामा महत्त्वपूर्ण योगदान गर्ने आयोजना तथा कार्यक्रमका लागि अपुग हुने स्रोतको व्यवस्थापन गरिएको।
- सशर्त अनुदानको खर्चको आधारमा सम्बन्धित तहमा हस्तान्तरण भएको सशर्त अनुदानको रकम समायोजन गरी बाँकी रकम मात्र सोधभर्ना निकासा दिइने व्यवस्था गरिएको।
- स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम तत् तत् तहलाई विशेष र समपूरक अनुदान हस्तान्तरण हुने गरेको।
- एउटै बजेट उपशीर्षकभित्रको क्रियाकलापको परिणात्मक लक्ष्य थपघट, त्रैमासिक विभाजन, खर्च शीर्षकको सुरु विनियोजनको २५ प्रतिशतसम्मको रकमान्तर र एउटै बजेट उपशीर्षकको रकम एक निकायबाट घटाई अर्को निकायमा थप गर्नु परेमा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको रोक्का पत्रको

आधारमा क्रियाकलाप र परिमाण नघट्ने गरी कार्यक्रम संशोधन गर्न सकिने व्यवस्थालाई प्रणालीमा सुधार गरी कार्यान्वयन भइरहेको।

- मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीमा एकमुष्ट बजेट समर्पण, बजेट रोक्का तथा फुकुवा गर्दा महालेखा नियन्त्रकको कार्यालयको TSA प्रणालीमा समेत जानकारी हुने गरी प्रणाली सुधार गरिएको।
- SuTRA प्रणालीमा राजस्व व्यवस्थापन मोड्युल विकास गरी कार्यान्वयन सुरु गरिएकोले स्थानीय तहको राजस्वको वर्गीकृत तथ्याङ्क प्राप्त गर्न, स्थानीय तहको राजस्वको एकीकृत विवरण प्राप्त गर्न सहज भएको।
- SuTRामा विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली (EFT) को कार्यान्वयनलाई थप विस्तार गरी ५ सय ४१ स्थानीय तहमा कार्यान्वयन गरिएको।
- आयातकर्ता एवं राजस्व सङ्कलनको लागत घटाउन र प्रविधिमैत्री बनाउने क्रममा भन्सार विन्दुमा दाखिला गर्नुपर्ने राजस्व विद्युतीय भुक्तानी (e-Payment) प्रणालीमा दाखिला गर्न सकिने व्यवस्था लागू गरिएको। भन्सार प्रशासनमा एकद्वार प्रणाली लागू गरिएको।
- प्रदेश र स्थानीय तहको समेत आन्तरिक ऋण परिचालन गर्न सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन ऐन, २०७९ जारी भएको।

समष्टिगत खर्च एवं स्रोतको संशोधित अनुमान

- चालु आर्थिक वर्षमा रु.१७ खर्ब ९३ अर्ब ८३ करोड ७३ लाख खर्च हुने अनुमान गरिएकोमा रु.१५ खर्ब ४९ अर्ब ९९ करोड ७७ लाख खर्च हुने संशोधित अनुमान गरिएको छ। यो रकम सुरु विनियोजनको ८६.४१ प्रतिशत हो।
- चालुतर्फ रु.१० खर्ब २१ अर्ब ९२ करोड ८४ लाख अर्थात विनियोजनको ८६.३७ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ रु.३ खर्ब १३ अर्ब ८५ करोड १६ लाख अर्थात विनियोजनको ८२.५१ प्रतिशत र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रु.२ खर्ब १४ अर्ब २१ करोड ७७ लाख अर्थात विनियोजनको ९३.०५ प्रतिशत खर्च हुने अनुमान छ।
- चालु वर्षको अन्त्यसम्ममा नेपाल सरकारको स्रोतबाट (राजस्व र आन्तरिक ऋण) रु.१३ खर्ब ४१ अर्ब, वैदेशिक अनुदानतर्फ रु.३८ अर्ब ४५ करोड ८३ लाख र वैदेशिक ऋणतर्फ रु.१ खर्ब ७० अर्ब ५३ करोड ९४ लाख खर्च हुने संशोधित अनुमान रहेको छ।

बजेट कार्यान्वयन र स्रोत व्यवस्थापनमा गर्नुपर्ने सुधार

- चालु खर्चमा मितव्ययिता कायम गरी खर्चलाई पुनर्प्राथमिकीकरण गर्ने।
- हालसम्म मापदण्ड, कार्यविधि, निर्देशिका र सञ्चालन विधि स्वीकृत नभएका कार्यक्रमहरू हाललाई पूर्ण वा आंशिक रूपमा स्थगित गर्ने।
- मापदण्ड, कार्यविधि, निर्देशिका र सञ्चालन विधि स्वीकृत भएर पनि पूर्व तयारी हुन नसकी कार्यान्वयनमा नगएका आयोजना/कार्यक्रमहरू औचित्य हेरी पूर्ण वा आंशिक रूपमा रोक्का राख्ने।

- चालु आर्थिक वर्षका लागि स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम भित्र परेका र यस अघि अर्थ मन्त्रालयबाट स्रोत सहमति लिएका आयोजनाहरूको समेत पुनर्प्राथमिकीकरण गर्नु पर्ने भएकोले कार्यान्वयनमा लैजानु पूर्व अर्थ मन्त्रालयबाट पुनः सहमति लिनु पर्ने।
- अति आवश्यक अवस्थामा बाहेक चालु खर्चको लागि थप निकास नदिने, चालु आर्थिक वर्षमा नयाँ दरबन्दी सिर्जना हुने गरी व्यवस्थापन तथा सङ्गठन सर्वेक्षण नगर्ने, अत्यावश्यक अवस्थामा मात्रै रिक्त दरबन्दी पदपूर्ति गर्ने, अनिवार्य रूपमा सहभागी हुनुपर्ने बाहेक वैदेशिक भ्रमणको स्वीकृति नदिने।
- अर्थ मन्त्रालयको सहमति नलिई आर्थिक दायित्व सिर्जना गर्ने प्रवृत्तिलाई पूर्णतः निरुत्साहित गर्ने।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजना र राष्ट्रिय महत्त्वका आयोजनाहरूमा सम्पन्न कामको भुक्तानी गर्न स्रोतको अभाव नहुने व्यवस्था गर्ने।
- राष्ट्रिय गौरव, रणनीतिक, ठूला र महत्त्वपूर्ण आयोजनाबाट अन्य कार्यक्रममा रकमान्तर/कार्यक्रम संशोधन प्रस्ताव र स्वीकृत नगर्ने।
- बजेट तर्जुमा गर्दा छलफल भई तय भएका कार्यक्रम/आयोजनाबाट उद्देश्य फरक हुने गरी कार्यक्रम/आयोजना संशोधन/रकमान्तर प्रस्ताव नगर्ने।
- सम्बद्ध निकायहरूको सूचना प्रणाली बीच अन्तर आबद्धता कायम गरी शीघ्र सूचना आदान प्रदान गर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउने।
- गैर कर राजस्व सङ्कलनको लागि नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने। सरकारका विभिन्न कोषमा निष्क्रिय रहेका रकमहरू सञ्चित कोषमा जम्मा गरी नेपाल सरकारले परिचालन गर्ने।
- बजेटको कार्यान्वयनमा स्रोतको कमी हुन नदिने सबै विकास साझेदारहरूसँग समन्वय र क्रियाशीलता बढाउने।
- समिश्रित वित्त, दक्षिण-दक्षिण एवं त्रिपक्षीय सहायता, विकासका लागि निजी क्षेत्रसँग साझेदारी जस्ता नयाँ उपकरणहरूको प्रयोग गर्न थप क्षमता विकास गर्ने।
- आयोजनाहरूको सोधभर्ना रकम समयमै प्राप्त गर्नका लागि सम्बन्धित आयोजनाका पदाधिकारी र विकास साझेदारबीच समन्वय र सहजीकरण गर्ने।
- वैदेशिक सहायता प्रतिबद्धता अनुरूपको स्रोत परिचालन गर्न आयोजना कार्यान्वयनमा जोड दिने।
- बजेट सहायता प्राप्तिका लागि निर्दिष्ट गरिएका पूर्व कार्यहरू तथा सर्त बमोजिमको सबै कार्य सम्पादन गरी चालु आर्थिक वर्षमा नै सबै रकम प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाउने।
- प्रदेश तहमा मन्त्रालयको सङ्ख्या निश्चित गर्न, प्रदेश इकाईहरू नयाँ स्थापना गर्न पालन गर्नुपर्ने मापदण्ड तर्जुमा गर्ने।
- बजेट क्रियाकलापलाई स्तरीकरण गरी निश्चित गर्ने।
- मन्त्रालय, विभाग र अन्य निकायहरूको सङ्गठन संरचना छरितो बनाई बढी भएको जनशक्ति प्रदेश र स्थानीय तहमा काजमा खटाउने। संघीय तहबाट व्यवस्थापन हुन नसकेमा मात्र प्रदेश र स्थानीय तहले पदपूर्ति गर्ने व्यवस्था मिलाउने।

- आवश्यक नदेखिएका समिति/प्रतिष्ठान/बोर्डको संरचना खारेज गर्ने ।
- संविधान बमोजिम प्रदेश र स्थानीयबाट हुनुपर्ने काममा दोहोरो पर्ने गरी संघीय कार्यक्रम आयोजना सञ्चालन नगर्ने ।
- आयोजना कार्यान्वयन पूर्व गर्नुपर्ने तयारी पुरा नगरी ठेक्का सम्झौता गर्ने आयोजना/कार्यालय प्रमुखलाई सार्वजनिक खरिद ऐन/नियम बमोजिम कारवाहीको दायरामा ल्याउने ।
- प्रतिफल र उत्पादनसँग आबद्ध हुने गरी मात्र पुँजीगत तथा ब्याज अनुदान दिने नीति अबलम्बन गर्ने । अनुदान दिँदा प्रति इकाई लागतको ५० प्रतिशतभन्दा बढी नहुने गरी लागू गर्ने ।
- सरकारी भवनको लागत, डिजाइन र मापदण्ड बनाई सोको आधारमा बजेट विनियोजन गर्ने ।
- वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रममा परेका कार्यक्रममात्र कार्यान्वयन गर्ने । आर्थिक वर्षको बीचमा नयाँ आयोजना/कार्यक्रम प्रस्ताव नगर्ने । आकस्मिक र विशेष परिस्थिति बाहेक नयाँ आयोजनामा निकास नदिने र रकमान्तर/कार्यक्रम संशोधन समेत नगर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ पालना गर्ने/गराउने ।
- अर्थ मन्त्रालयको पूर्व सहमती विना कुनै पनि निकायले थप आर्थिक दायित्व सिर्जना नगर्ने । पूर्व सहमती विना दायित्व सिर्जना गरेको भए त्यस्तो निकास दिन अर्थ मन्त्रालय बाध्य नहुने ।
- सञ्चालित आयोजनाहरूको अनुगमन गर्दा जोखिममा आधारित (Risk Based) अनुगमन गर्ने प्रणाली स्थापित गर्ने ।
- आयोजनाको सिर्जित दायित्व भुक्तानी गर्न ढिलाई गर्ने कर्मचारी उपर नियमानुसार विभागीय कारवाही गर्ने र यस्तो कार्यलाई कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनसँग जोड्ने ।

परिच्छेद - एक

समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

१.१ विश्व अर्थतन्त्रको परिदृश्य

सन् २०२२ मा विश्व अर्थतन्त्र ३.४ प्रतिशत र सन् २०२३ मा २.९ प्रतिशतले बढ्ने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको अनुमान रहेको छ। युकेनमा भइरहेको युद्ध, विश्वव्यापी मुद्रास्फीति र विश्व अर्थतन्त्रमा देखिएको सुस्तताका कारण विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धिदर सन् २०२२ को तुलनामा सन् २०२३ मा केही कमी हुने अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष (जनवरी २०२३ संशोधन) को प्रक्षेपण रहेको छ। नेपालका छिमेकी मुलुकहरू चीन र भारतको आर्थिक वृद्धिदर सन् २०२१ मा ८.४ प्रतिशत र ८.७ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०२२ मा क्रमशः ३ प्रतिशत र ६.८ प्रतिशत रहने कोषको प्रक्षेपण छ भने सन् २०२३ मा सो वृद्धिदर क्रमशः ५.२ प्रतिशत र ६.१ प्रतिशत रहने अनुमान रहेको छ।

१.२ राष्ट्रिय अर्थतन्त्र

१.२.१ उत्पादन क्षेत्र

कृषि

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयको तथ्याङ्कअनुसार चालु आर्थिक वर्षमा धानको उत्पादन ६.९४ प्रतिशतले बढेको अनुमान गरिएको छ। गत वर्ष धानको उत्पादन १० प्रतिशतले घटेको थियो भने मकैको उत्पादन ३.१ प्रतिशतले, गहुँको उत्पादन ३.५ प्रतिशतले र कोदोको उत्पादन १.९ प्रतिशतले बढेको थियो।

उद्योग

गत आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को चौथो त्रैमासमा उद्योगको क्षमता उपयोग ५२ प्रतिशत रहेको थियो। कोभिड-१९ को प्रभावबाट पुनरुत्थानको क्रममा रहेको नेपाली उद्योग क्षेत्र युकेनमा भइरहेको युद्ध पश्चात् विश्व अर्थतन्त्रमा देखिएको सुस्तता, मुद्रास्फीति, नेपालको बाह्य क्षेत्रमा देखिएको दबाव व्यवस्थापनका लागि अवलम्बन गरिएका उपायहरू, तरलता सङ्कुचन सँगै व्याजदरमा परेको दबाव, आन्तरिक मागमा आएको सुस्तता लगायतका कारण उद्योग क्षेत्र प्रभावित हुने अनुमान रहेको छ।

सेवा

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को अर्धवार्षिक अवधिसम्म पर्यटकीय गतिविधिमा क्रमशः सुधार हुँदै गएको छ। नेपाल पर्यटन बोर्डको तथ्याङ्क अनुसार चालु आर्थिक वर्षको मंसीर महिनासम्म ३ लाख २८ हजार विदेशी पर्यटकहरूले नेपाल भ्रमण गरेका छन्। गत वर्षको सोही अवधिमा करिब ८८ हजार ७ सय पर्यटकले मात्र नेपाल भ्रमण गरेका थिए। कोभिड-१९ को प्रभाव कम भएसँगै सुरु भएको युकेनमा भइरहेको युद्धका कारण प्रभावित विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धिदर तथा मुद्रास्फीतिमा देखिएको चापले पर्यटन आगमन समेत प्रभावित हुने सम्भावना रहेको छ।

मुद्रास्फीति

आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा मुद्रास्फीतिलाई ७ प्रतिशतको सीमाभित्र राख्ने लक्ष्य रहेकोमा २०७९ पुस महिनामा उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित वार्षिक विन्दुगत मुद्रास्फीति ७.३ प्रतिशत रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को पुस महिनासम्मको यस्तो मुद्रास्फीति ५.६ प्रतिशत थियो।

१.२.२ मौद्रिक स्थिति

मुद्राप्रदाय

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनामा विस्तृत मुद्राप्रदाय ३.६ प्रतिशतले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त मुद्राप्रदाय २.८ प्रतिशतले बढेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७९ पुस मसान्तमा विस्तृत मुद्राप्रदाय ७.७ प्रतिशतले बढेको छ।

कर्जा प्रवाह

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनामा कुल आन्तरिक कर्जा २.८ प्रतिशतले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा उक्त कर्जा ८.२ प्रतिशतले बढेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७९ पुस मसान्तमा यस्तो कर्जा ८.७ प्रतिशतले बढेको छ।

समीक्षा अवधिमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट निजी क्षेत्रमा जाने कर्जा ३ प्रतिशतले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो कर्जा १२.१ प्रतिशतले बढेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७९ पुस मसान्तमा यस्तो कर्जा ४ प्रतिशतले बढेको छ।

निक्षेप परिचालन

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनामा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूले सङ्कलन गर्ने निक्षेप ४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.५२ खर्ब ९८ अर्ब पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो निक्षेप ३.८ प्रतिशत (रु.१ खर्ब ७९ अर्ब ७ करोड) ले बढेको थियो। वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७९ पुस मसान्तमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूमा रहेको निक्षेप ९.४ प्रतिशतले बढेको छ। २०७९ पुस मसान्तमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल निक्षेपमा चल्ती, बचत र मुद्दती खाताको अंश क्रमशः ७.८ प्रतिशत, २५.६ प्रतिशत र ६०.४ प्रतिशत रहेको छ।

तरलता र ब्याजदर स्थिति

समीक्षा अवधिको सुरुवाती चरणमा बैकिङ्ग प्रणालीमा तरलता दबाबको स्थिति भएतापनि पछिल्लो समय सुधारोन्मुख रहेको छ। चालु आर्थिक वर्षको छ महिनाको अवधिमा नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट विभिन्न उपकरणहरू मार्फत रु.३० खर्ब ९४ अर्ब ७६ करोड खुद तरलता प्रवाह भएको छ।

समीक्षा अवधिमा तरलता दबाबको स्थितिका कारण अल्पकालीन ब्याजदरहरू बढेका छन्। २०७८ पुसमा बैङ्क तथा वित्तीय संस्थाहरू बीचको औसत अन्तर बैङ्क दर ४.८ प्रतिशत रहेकोमा २०७९ पुसमा ७.५ प्रतिशत कायम भएको छ। त्यसै गरी ९१ दिने ट्रेजरी बिलको भारित औसत ब्याजदर २०७८ पुसमा ५.१ प्रतिशत रहेकोमा २०७९ पुसमा १०.९ प्रतिशत कायम भएको छ।

समीक्षा अवधिमा निक्षेप र कर्जाको ब्याजदरमा केही वृद्धि भएको छ। २०७८ पुसमा वाणिज्य बैङ्कहरूको निक्षेपको भारित औसत ब्याजदर ६.४ प्रतिशत रहेकोमा २०७९ पुसमा ८.५ प्रतिशत कायम भएको छ। सो अवधिमा कर्जाको भारित औसत ब्याजदर ९.४ प्रतिशतबाट बढेर १२.८ प्रतिशत कायम भएको छ।

१.२.३ धितोपत्र

धितोपत्र बजार

२०७९ पुस मसान्तमा धितोपत्र बजारमा सूचीकृत भएका कम्पनीहरूको सङ्ख्या २ सय ४९ रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनामा रू.९४ अर्ब २१ करोड मूल्य बराबरका थप धितोपत्र सूचीकृत भएका छन्। नेप्से सूचकाङ्क २०७८ पुसमसान्तको २८५७.८ विन्दुबाट घटेर २०७९ पुस मसान्तमा २१४९.४ विन्दुमा पुगेको छ। २०७९ पुस मसान्तमा बजार पुँजीकरण रू.३१ खर्ब ३ अर्ब १६ करोड रहेको छ।

१.२.४ बाह्य क्षेत्र

वैदेशिक व्यापार

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को छ महिनासम्म कुल वस्तु निर्यात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ३२ प्रतिशतले कमी आई रू.८० अर्ब ८१ करोड पुगेको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो निर्यात ९५.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। समीक्षा अवधिमा जिक सिट, पार्टिकल बोर्ड, अलैंची, ऊनी गलैंचा, पोलिष्टर धागो लगायतका वस्तुको निर्यात बढेको छ।

समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु आयात २०.७ प्रतिशतले कमी आई रू.७ खर्ब ९२ अर्ब ६७ करोड कायम भएको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा कुल वस्तु आयात ५१.१ प्रतिशतले बढेको थियो। समीक्षा अवधिमा पेट्रोलियम पदार्थ, स्पेन्ज आइरन, रासायनिक मल, सुन र अन्य स्टेशनरी सामान लगायतका वस्तुको आयात बढेको छ।

समीक्षा अवधिमा कुल वस्तु व्यापार घाटा १९.२ प्रतिशतले कमी आई रू.७ खर्ब ११ अर्ब ८६ करोड कायम भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो घाटा ४६.६ प्रतिशतले बढेको थियो।

विप्रेषण आप्रवाह

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को छ महिनासम्ममा विप्रेषण आप्रवाह (नेपाली मुद्रामा) २४.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू.५ खर्ब ८५ अर्ब ८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा विप्रेषण आप्रवाह ५.७ प्रतिशतले घटेको थियो। समीक्षा अवधिमा खुद ट्रान्सफर २२.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रू.६ खर्ब ४४ अर्ब ७२ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो ट्रान्सफर ४.४ प्रतिशतले घटेको थियो।

समीक्षा अवधिमा वैदेशिक रोजगारीका लागि अन्तिम श्रम स्वीकृति (संस्थागत तथा व्यक्तिगत-नयाँ) लिने नेपालीको सङ्ख्या ६४.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २ लाख ७५ हजार ६ सय ४३ पुगेको छ। त्यसैगरी, वैदेशिक रोजगारीका लागि पुनः श्रम स्वीकृति लिने नेपालीको सङ्ख्या समीक्षा

अवधिमा ९.५ प्रतिशतले वृद्धि भई १ लाख ४२ हजार ५ सय ४८ पुगेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो सङ्ख्या २९८.१ प्रतिशतले बढेको थियो।

शोधनान्तर स्थिति र विदेशी विनिमय सञ्चिति

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को छ महिनामा शोधनान्तर स्थिति रु.९७ अर्ब १० करोडले बचतमा रहेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा शोधनान्तर स्थिति रु.२ खर्ब ४१ अर्ब २३ करोडले घाटामा रहेको थियो।

२०७९ पुस मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति २०७९ असार मसान्तको रु.१२ खर्ब १५ अर्ब ८० करोडको तुलनामा १० प्रतिशतले वृद्धि भई रु.१३ खर्ब ३७ अर्ब २९ करोड कायम भएको छ। उक्त सञ्चिति २०७९ असार मसान्तमा ९ अर्ब ५४ करोड अमेरिकी डलर रहेकोमा ८ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७९ पुस मसान्तमा १० अर्ब ३० करोड अमेरिकी डलर कायम भएको छ। यो सञ्चिति १०.४ महिनाको वस्तु आयात र ९.१ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने देखिन्छ। २०७९ पुस मसान्तमा कायम कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा भारतीय मुद्रा सञ्चितिको अंश २३.६ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका १.१: समष्टिगत आर्थिक परिसूचकको तुलनात्मक अवस्था

क्र.सं.	आर्थिक परिसूचक	वार्षिक		प्रथम छ महिना	
		२०७७/७८	२०७८/७९	२०७८/७९	२०७९/८०
१	कूल गार्हस्थ उत्पादनको वृद्धिदर (उत्पादकको मूल्यमा)	४.३	५.८		
२	कूल गार्हस्थ उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा) (रु.अर्बमा)	४२७७.३	४८५१.६		
३	उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	४.१९	८.०८	५.६५	७.२६
४	निर्यात वृद्धिदर	४४.४	४१.७	९५.५	-३२.०
५	आयातको वृद्धिदर	२८.७	२४.७	५१.१	-२०.७
६	सोधनान्तर बचत (घाटा) (रु.अर्बमा)	१.२	-२५५.३	-२४१.२	९७.१
७	चालु खाता बचत (घाटा) (रु.अर्बमा)	-३३३.७	-६२३.३	-३५२.२	-२९.५
८	विप्रेषण आप्रवाह (रु.अर्बमा)	९६१.१	१००७.३	४७०.७	५८५.१
९	व्यापार सन्तुलन (घाटा) (रु.अर्बमा)	-१३९८.७	-१७२०.४	-८८०.५	-७११.९
१०	विदेशी विनिमय सञ्चिति (रु.अर्बमा)	१३९९.०	१२१५.८	११६५.८	१३३७.३
११	विदेशी विनिमय सञ्चिति (अमेरिकी डलर दश लाखमा)	११७५२.६	९५३५.०	९८८६.३	१०३००.३
१२	विस्तृत मुद्रा प्रदाय	२१.८	६.८	१४.३	७.७
१३	आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर	२७.१	१४.५	२६.५	८.७
१४	ट्रेजरी बिलको व्याजदर (९१ दिने)	४.५५	१०.६६	५.०७	१०.८९
१५	वाणिज्य बैंकहरूको अन्तर बैंक व्याजदर	४.१२	६.९९	४.७६	७.४८
१६	औषत आधार दर	६.८६	९.५४	८.४२	१०.९१

क्र.सं.	आर्थिक परिसूचक	वार्षिक		प्रथम छ महिना	
		२०७७/७८	२०७८/७९	२०७८/७९	२०७९/८०
१७	कूल निक्षेप (रु.अर्बमा)	४६६२.७	५०८२.८	४८४१.८	५२९७.९
१८	बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट निजी क्षेत्रमा जाने कर्जा (रु.अर्बमा)	४०८४.८	४६२१.१	४५७७.४	४७५८.४
१९	नेप्से सूचकाङ्क	२८८३.४	२००९.५	२८५७.८	२१४९.४
२०	संघीय राजस्व सङ्कलन	९७६.३	१११३.८	५७६.३	४९०.०
२१	संघीय सरकारको कूल खर्च	११३६.३	१२३३.१	५०६.८	५७६.४
२२	सञ्चित कोष बचत (घाटा) (रु.अर्बमा)	-१११.९६	-६६.०२	-८४.२८	-१३९.४१
२३	आन्तरिक ऋण मौज्जात (रु.अर्बमा)	८०२.९	९८७.४		९६७.९२
२४	वैदेशिक ऋण मौज्जात (रु.अर्बमा)	९३४.७	१०२५.९		१०४५.९३
२५	कूल ऋण मौज्जात (रु.अर्बमा)	१७३७.६	२०२३.३		२०१३.८५
२६	राजस्व र कूल गार्हस्थ उत्पादनको अनुपात	२२.८३	२२.९६		
२७	सरकारको खर्च र कूल गार्हस्थ उत्पादनको अनुपात	२६.५६	२५.४२		
२८	कूल ऋण मौज्जात र कूल गार्हस्थ उत्पादनको अनुपात	४०.६२	४१.७०		

स्रोत: नेपाल राष्ट्र बैङ्क, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय, सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय

परिच्छेद - दुई
बजेट खर्च र स्रोत परिचालनको विश्लेषण

२.१ समष्टिगत खर्च स्थिति विश्लेषण

चालु आर्थिक वर्षमा चालुतर्फ रू.११ खर्ब ८३ अर्ब २३ करोड ५१ लाख, पुँजीगततर्फ रू.३ खर्ब ८० अर्ब ३८ करोड ४५ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रू.२ खर्ब ३० अर्ब २१ करोड ७७ लाख गरी जम्मा रू.१७ खर्ब ९३ अर्ब ८३ करोड ७३ लाख बजेट विनियोजन भएकोमा २०७९ पुस मसान्तसम्म जम्मा रू.५ खर्ब ७६ अर्ब ३४ करोड ७८ लाख बजेट खर्च भएको छ। यो कुल विनियोजनको ३२.१३ प्रतिशत हो। चालुतर्फ रू.४ खर्ब ५५ अर्ब १२ करोड ७२ लाख अर्थात् ३८.४६ प्रतिशत, पुँजीगततर्फ रू.५३ अर्ब ४५ करोड ५२ लाख अर्थात् १४.०५ प्रतिशत र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रू.६७ अर्ब ७६ करोड ५४ लाख अर्थात् २९.४४ प्रतिशत खर्च भएको छ। गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १३.७३ प्रतिशतले कुल खर्च वृद्धि भए तापनि लक्ष्य अनुसार खर्च हुन सकेको छैन।

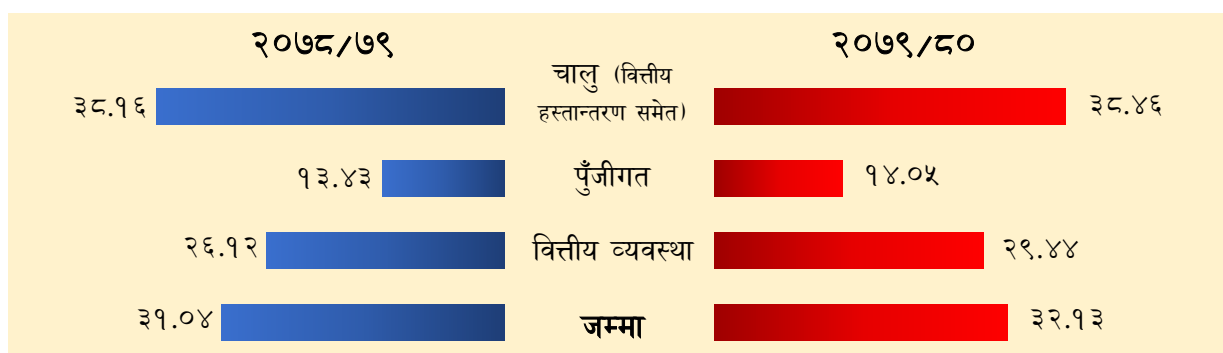
चालु र गत आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनाको शीर्षकगत खर्च बीचको तुलनात्मक विवरण तालिकामा र विनियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशतलाई चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१: समष्टिगत खर्चको तुलनात्मक स्थिति (रू.लाखमा)

खर्च शीर्षक	विनियोजन		पहिलो ६ महिनाको खर्च		विनियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशत	
	२०७८/७९	२०७९/८०	२०७८/७९	२०७९/८०	२०७८/७९	२०७९/८०
चालु (वित्तीय हस्तान्तरण समेत)	१०६५२९३९	११८३२३५१	४०६५४७४	४५५१२७२	३८.१६	३८.४६
पुँजीगत	३७८०९७७	३८०३८४५	५०७५९८	५३४५५२	१३.४३	१४.०५
वित्तीय व्यवस्था	१८९४३७६	२३०२१७७	४९४७४८	६७७६५४	२६.१२	२९.४४
जम्मा	१६३२८२९२	१७९३८३७३	५०६७८२०	५७६३४७८	३१.०४	३२.१३

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

चित्र २.१: विनियोजनको तुलनामा खर्च स्थिति

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

सरकारले हाल अवलम्बन गरेको बजेट लेखाङ्कन प्रणालीमा अनुदान प्राप्त गर्ने विभिन्न निकायबाट गरिने पुँजीगत प्रकृतिका खर्च र प्रदेश तथा स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण हुने कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य एवं भौतिक पूर्वाधार निर्माण लगायतका पुँजीगत प्रकृतिका खर्च चालुतर्फ नै लेखाङ्कन हुने, वित्तीय व्यवस्थाबाट गरिने अधिकांश लगानी पुँजी निर्माणका लागि भए तापनि पुँजीगत खर्चको रूपमा लेखाङ्कन नहुने हुँदा वर्तमान लेखा प्रणालीबाट पुँजीगत प्रकृतिको खर्चको पूर्ण प्रतिवेदन हुँदैन। अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरणतर्फको सशर्त र विशेष अनुदानमा गत आर्थिक वर्षदेखि बजेट चालु तथा पुँजीगत प्रकृतिको खर्चमा विभाजन गर्ने कार्य सुरु गरिएको भए तापनि यी दुवै खर्च संघतर्फ चालु शीर्षकमा नै समावेश भएको छ।

सार्वजनिक खर्च अपेक्षाकृत रूपमा बढ्न नसक्नुका कारणहरू:

- रकम विनियोजन गर्दा पूर्व तयारी भएका आयोजनामा विनियोजन नहुनु, बजेट कार्यान्वयन योजना नतिजामूलक बन्न नसक्नु, बजेटका लागि प्राप्त सीमालाई प्राथमिकतापूर्ण ढङ्गले विनियोजन गर्न नसक्नु र वन क्षेत्रको उपयोग, जग्गा प्राप्ति, मुआब्जा, क्षतिपूर्ति जस्ता समस्याले आयोजना कार्यान्वयनमा अवरोध उत्पन्न भई खर्च हुन नसक्नु।
- कतिपय आयोजनाहरूमा आयोजना प्रमुख लगायतका कर्मचारीहरूको समयमा पदपूर्ति नहुनु, छिटो छिटो सुरुवा हुनु, श्रमिक आपूर्तिमा असहजता, समयमै वस्तुहरूको आपूर्ति हुन नसक्नु।
- वैदेशिक स्रोततर्फ विनियोजन भएका केही आयोजनाहरूमा नेपाल सरकारको तर्फबाट ब्यहोरिने Matching Fund को विनियोजन न्यून हुनु।
- वैदेशिक सहायताबाट सञ्चालित आयोजनाहरूमा दातृ निकायहरूले निर्धारण गरे अनुसार खरिद प्रक्रिया र लेखाङ्कन सम्बन्धी तोकिएको सर्त पुरा नहुनु र समयमै शोधभर्ना समेत प्राप्त हुन नसक्नु।
- कतिपय नयाँ आयोजनाको बजेट विनियोजन रकम समयमा बाँडफाँट हुन नसक्दा आयोजना कार्यान्वयनमा ढिलाई हुनु र नयाँ कार्यक्रमको विधि निश्चित हुन नसक्नु।
- केही ठूला आयोजना/कार्यक्रमहरूको पुस मसान्तसम्म पनि कार्यविधि तर्जुमा तथा रकम बाँडफाँटको अन्याूलताले खरिद प्रक्रिया सुरु हुन नसक्नु।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीच पर्याप्त समन्वय नहुँदा कतिपय आयोजना/कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा सपष्टता नहुनु।
- विकास साझेदारबाट बजेटरी सहायता प्राप्त गर्ने गरी विनियोजित रकमको समयमै सम्झौता हुन नसक्दा कार्यान्वयनमा जान नसक्नु।
- मन्त्रालय/विभाग/आयोजनाको राजनीतिक र प्रशासनिक तहमा पटक पटक हेरफेर हुनु।
- राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको बैठक समयमा नै आयोजना हुन नसक्नु र मन्त्रालयगत विकास समस्या समाधान समितिले पहिचान गरेका समस्या समाधान प्राथमिकतामा नपर्नु।

२.१.१ आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनासम्मको मन्त्रालयगत खर्च स्थिति

- प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा रु.४ अर्ब ६० करोड ७८ लाख विनियोजन भएकोमा रु.१ अर्ब ८७ करोड ८८ लाख अर्थात् ४०.७८ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- अर्थ मन्त्रालयमा रु.३२ अर्ब ७५ करोड २८ लाख विनियोजन भएकोमा रु.४ अर्ब ४३ करोड ३७ लाख अर्थात् १३.५४ प्रतिशत खर्च भएको छ। मिलेनियम च्यालेञ्ज एकाउण्ट नेपालमा विनियोजित बजेट खर्च हुन नसक्दा मन्त्रालयको खर्च कम देखिएको हो।
- उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयमा रु.१० अर्ब ४७ करोड ९० लाख विनियोजन भएकोमा रु.१ अर्ब ६२ करोड ७३ लाख अर्थात् १५.५३ प्रतिशत खर्च भएको छ। कार्यान्वयन विधि निकर्षो ल नहुनु, औद्योगिक क्षेत्रको जग्गा विकासको लागि बस्ती व्यवस्थापन हुन नसकेको लगायतका कारणले विनियोजित रकम कम खर्च भएको हो।
- ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालयमा रु.४० अर्ब ८४ करोड ४६ लाख विनियोजन भएकोमा रु.१० अर्ब १४ करोड ८३ लाख अर्थात् २४.८५ प्रतिशत खर्च भएको छ। जग्गा अधिग्रहणमा समस्या रहेको, नदी क्षेत्रमा गर्नु पर्ने कार्य जटिल प्रकृतिको भएकोले समय हेरी गर्नु पर्ने, राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्र निर्माण सामग्री र वन्यजन्तुको समस्या, निर्माण सामग्री अभाव, प्रभावित क्षेत्रका बासिन्दाबाट अनावश्यक मागको सिर्जना गरी आयोजनामा अवरोध जस्ता कारणले आयोजना सञ्चालन समयमा हुन नसक्दा खर्च न्यून भएको छ।
- कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था मन्त्रालयमा रु.८८ करोड ६७ लाख विनियोजन भएकोमा रु.१३ करोड ३७ लाख अर्थात् १५.०८ प्रतिशत खर्च भएको छ। संक्रमण कालीन न्यायका बाँकी कामका लागि विनियोजित बजेट खर्च हुन सकेको छैन।
- कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयमा रु.४८ अर्ब १६ करोड ३ लाख विनियोजन भएकोमा रु.१७ अर्ब ७३ करोड ९४ लाख अर्थात् ३६.८३ प्रतिशत खर्च भएको छ। प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाको प्रभाव मूल्याङ्कनको समीक्षामा भएको ढिलाइले खर्चमा प्रभाव पर्न गएको हो।
- खानेपानी मन्त्रालयमा रु.२० अर्ब १० करोड ८३ लाख विनियोजन भएकोमा रु.३ अर्ब ७५ करोड ३२ लाख अर्थात् १८.६६ प्रतिशत खर्च भएको छ। आयोजनाको बहु-वर्षीय गुरुयोजना तयारीमा ढिलाई, आयोजनामा जनशक्ति व्यवस्थापन हुन नसक्नाले विनियोजित रकम कम खर्च भएको हो।
- गृह मन्त्रालयमा रु.१ अर्ब ८५ अर्ब ३ करोड ४५ लाख विनियोजन भएकोमा रु.९० अर्ब ६ करोड ९६ लाख अर्थात् ४८.६८ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालयमा रु.८ अर्ब ७ करोड ५० लाख विनियोजन भएकोमा रु.१ अर्ब ५० करोड ८० लाख अर्थात् १८.६८ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- परराष्ट्र मन्त्रालयमा रु.५ अर्ब ८३ करोड ३५ लाख विनियोजन भएकोमा रु.२ अर्ब ५० करोड २ लाख अर्थात् ४२.८६ प्रतिशत खर्च भएको छ।

- वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा रू.१२ अर्ब ८४ करोड ३३ लाख विनियोजन भएकोमा रू.३ अर्ब ७७ करोड १९ लाख अर्थात् २९.३७ प्रतिशत खर्च भएको छ। उपभोक्ता समिति मार्फत हुने क्रियाकलापको सम्झौता भए पनि कार्य सम्पन्न भए पश्चात् मात्र भुक्तानी हुने, संरचना निर्माण कार्यहरू प्रक्रियामा रहेको र कतिपय क्रियाकलापहरू तेस्रो र चौथो त्रैमासिकमा गएर मात्र सुरु हुने भएकोले अपेक्षित रूपमा खर्च हुन सकेको छैन।
- भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालयमा रू.७ अर्ब ४ करोड ४६ लाख विनियोजन भएकोमा रू.२ अर्ब ४३ करोड ७९ लाख अर्थात् ३४.६१ प्रतिशत खर्च भएको छ। वैदेशिक अनुदानको लाइडार (LIDAR) बाट भू-मापन कार्यक्रमको विकास साझेदारसँग सम्झौता हुन नसक्दा खर्च हुन सकेको छैन।
- भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालयमा रू.१ खर्ब ६१ अर्ब ५६ करोड ७४ लाख विनियोजन भएकोमा रू.२६ अर्ब १५ करोड ६९ लाख अर्थात् १६.१९ प्रतिशत खर्च भएको छ। जग्गा प्राप्ति, मुआब्जाका लागि जग्गा मूल्याङ्कन र रुख कटानमा उत्पन्न हुने समस्या भएकोले अपेक्षित रूपमा खर्च बढ्न सकेको छैन।
- महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयमा रू.१ अर्ब ४६ करोड ९३ लाख विनियोजन भएकोमा रू.२० करोड ४ लाख अर्थात् १३.६४ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- युवा तथा खेलकुद मन्त्रालयमा रू.२ अर्ब ४५ करोड ५० लाख विनियोजन भएकोमा रू.९२ करोड ७५ लाख अर्थात् ३७.७८ प्रतिशत खर्च भएको छ। युवा नव-प्रवर्तन केन्द्र र इन्क्युबेसन सेन्टर सञ्चालन तथा नमुना विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्न जग्गा प्राप्तिमा समस्याका कारण अपेक्षित रूपमा खर्च हुन सकेको छैन।
- रक्षा मन्त्रालयमा रू.५५ अर्ब ३ करोड ९५ लाख विनियोजन भएकोमा रू.२७ अर्ब ६८ करोड २९ लाख अर्थात् ५०.३० प्रतिशत खर्च भएको छ।
- सहरी विकास मन्त्रालयमा रू.३८ अर्ब ७३ करोड ९४ लाख विनियोजन भएकोमा रू.५ अर्ब ९० करोड ६८ लाख अर्थात् १५.२५ प्रतिशत खर्च भएको छ। निर्माण सामाग्रीको उपलब्धतामा समस्या, केही आयोजनाको गुरुयोजना स्वीकृत समयमा हुन नसकेकोले खर्च अपेक्षित रूपमा हुन सकेको छैन।
- शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयमा रू.७० अर्ब ५ करोड ३३ लाख विनियोजन भएकोमा रू.२४ अर्ब ९८ करोड ८८ लाख अर्थात् ३५.६७ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालयमा रू.८ अर्ब ५९ करोड ९० लाख विनियोजन भएकोमा रू.२ अर्ब ५७ करोड ९६ लाख अर्थात् ३० प्रतिशत खर्च भएको छ। डिजिटल नेपाल आयोजनाको सम्झौता प्रभावकारी हुन तथा बजेट बाँडफाँटमा ढिलाई हुँदा खर्च हुन सकेको छैन।
- संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयमा रू.२५ अर्ब ३ करोड ४४ लाख विनियोजन भएकोमा रू.१ अर्ब ५९ करोड २६ लाख अर्थात् ६.३६ प्रतिशत खर्च भएको छ।

- स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या मन्त्रालयमा रु.६९ खर्ब ३८ करोड २ लाख विनियोजन भएकोमा रु.१४ अर्ब ५ करोड ६७ लाख अर्थात् २०.२६ प्रतिशत खर्च भएको छ।
- श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालयमा रु.२ अर्ब ८ करोड ३ लाख विनियोजन भएकोमा रु.३७ करोड ६५ लाख अर्थात् १८.१० प्रतिशत खर्च भएको छ।

२.१.२ स्रोतगत खर्च विश्लेषण

यस अवधिमा नेपाल सरकारको स्रोततर्फको रु.५ खर्ब ४० अर्ब ५५ करोड ६८ लाख खर्च भई गत आर्थिक वर्षभन्दा १३.७४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। वैदेशिक अनुदानतर्फ रु.७ अर्ब २१ करोड ६७ लाख खर्च भई गत आर्थिक वर्षभन्दा १५.९९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। वैदेशिक ऋणतर्फ रु.२८ अर्ब ५७ करोड ४३ लाख खर्च भएको छ जुन गत वर्षको तुलनामा १२.९८ प्रतिशतले वृद्धि हो। स्रोतगत खर्च विश्लेषण तालिकामा राखिएको छ।

तालिका २.२: स्रोतगत विनियोजन र खर्चको स्थिति (रु.लाखमा)

क्र. सं.	स्रोत	आर्थिक वर्ष २०७८/७९			आर्थिक वर्ष २०७९/८०			तुलनात्मक वृद्धि	
		विनियोजन	पहिलो ६ महिनाको खर्च	प्रतिशत	विनियोजन	पहिलो ६ महिनाको खर्च	प्रतिशत	विनियोजन	खर्च
१	नेपाल सरकार	१२८९८२०६	४७५२६९४	३६.८५	१४९६११७९	५४०५५६८	३६.१३	१५.९९	१३.७४
२	अनुदान	५९९१९९	६२२१९	१०.३८	५५४५८३	७२१६७	१३.०१	-७.४५	१५.९९
३	ऋण	२८३०८८७	२५२९०७	८.९३	२४२२६११	२८५७४३	११.७९	-१४.४२	१२.९८
	जम्मा	१६३२८२९२	५०६७८२०	३१.०४	१७९३८३७३	५७६३४७८	३२.१३	९.८६	१३.७३

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२.१.३ स्रोत उपलब्ध गराउने विकास साझेदारका आधारमा खर्च

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेटमा वैदेशिक स्रोत समावेश भई स्रोत उपलब्ध गराउन प्रतिबद्धता प्राप्त भएका प्रमुख विकास साझेदारबाट समीक्षा अवधिमा उपलब्ध गराइएको रकम र सोको प्रतिशत तालिकामा देखाइएको छ।

तालिका २.३: विकास साझेदारतर्फ विनियोजन र खर्चको स्थिति (रु.लाखमा)

क्र.सं.	विकास साझेदार	बजेट	२०७९ पुससम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत
१	ए डि वि	८४,११,८५	४,३४,३५	५.१६
२	आई डि ए	४४,७९,४२	५,३५,६१	११.९६
३	आई डि ए/डि पि सि	३६,००,००	३,१७,१४	८.८१
४	एस.इ.एस.पी.	१४,३४,२२	५,२२,७१	३६.४५
५	ए डि वि/पि वि एल-इ.आर.पि.	१२,००,००	२,०४,२८	१७.०२
६	भारत - एक्जिम बैंक	९,४२,८४	६४,३१	६.८२
७	ए डि वि/पि वि एल-एस सि एल आर पि	९,००,००	५,०८,६८	५६.५२
८	दाताको संयुक्त कोष	८,७६,१६	५८,७७	६.७१
९	भारत	८,६२,८१	८०,७०	९.३५
१०	आई एम एफ/ ई सि एफ	६,६०,००	१,२८,७०	१९.५
११	जापान	५,९०,००	२,४५	०.४२

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

चालु आर्थिक वर्षमा वैदेशिक स्रोततर्फ सबैभन्दा बढी ए डि वि स्रोततर्फ रू.८४ अर्ब ११ करोड ८५ लाख विनियोजन भएको छ। त्यस पश्चात् आई डि ए स्रोततर्फ रू.४४ अर्ब ७९ करोड ४२ लाख विनियोजन भएको छ। वैदेशिक स्रोतमध्ये खर्चको आधारमा आई डि ए स्रोतको सबैभन्दा बढी रू.५ अर्ब ३५ करोड ६१ लाख खर्च भएको छ। उक्त खर्च विनियोजनको आधारमा ११.९६ प्रतिशत हो। ए डि वि स्रोतको रू.४ अर्ब ३४ करोड ३५ लाख खर्च भएको छ। उक्त खर्च विनियोजनको आधारमा ५.१६ प्रतिशत रहेको छ। समीक्षा अवधिमा वैदेशिक स्रोत उपलब्ध गराउने प्रतिबद्धता प्राप्त भएको ए डि वि/पि वि एल-एस सि एल आर पि स्रोतको रकम सबै भन्दा बढी प्रतिशत खर्च भएको छ। यस स्रोत अन्तर्गत समीक्षा अवधिमा रू.९ अर्ब मध्ये ५६.५२ प्रतिशत खर्च भई सकेको छ।

२.१.४ कार्यगत खर्च स्थिति

समीक्षा अवधिमा कार्यगत खर्च वर्गीकरणको आधारमा खर्च स्थिति हेर्दा सबैभन्दा बढी सामान्य सार्वजनिक सेवामा रू.३ खर्ब ९ अर्ब ८२ करोड ५२ लाख खर्च भएको छ। यो रकम विनियोजनको ३८.३४ प्रतिशत हो। दोस्रोमा सामाजिक सुरक्षामा रू.७२ अर्ब २२ करोड ६८ लाख र तेस्रोमा आर्थिक मामिलामा रू.७० अर्ब ७७ करोड ५२ लाख खर्च भएको छ। जुन विनियोजनको क्रमशः ३६.२२ प्रतिशत र १६.७८ प्रतिशत हो। सार्वजनिक शान्ति सुरक्षामा रू.४१ अर्ब ८२ करोड २४ लाख, (विनियोजनको ६३.९५ प्रतिशत), रक्षामा रू.२६ अर्ब ८५ करोड ३० लाख (विनियोजनको ४८.४१ प्रतिशत), शिक्षामा रू.२४ अर्ब ९८ करोड ८८ लाख (विनियोजनको ३५.४२ प्रतिशत), स्वास्थ्यमा रू.१८ अर्ब ३० करोड ३ लाख (विनियोजनको २०.६१ प्रतिशत), आवास तथा सामुदायिक सुविधामा रू.७ अर्ब ९६ करोड ६७ लाख (विनियोजनको १२.०६ प्रतिशत), मनोरञ्जन, संस्कृति तथा धर्ममा रू.१ अर्ब ९४ करोड ८३ लाख (विनियोजनको २३.८९ प्रतिशत) र वातावरण संरक्षणमा रू.१ अर्ब ६४ करोड १३ लाख (विनियोजनको १६.१७ प्रतिशत) खर्च भएको छ। समीक्षा अवधिमा भएको खर्चको स्थिति अनुसूची-२ मा उल्लेख गरिएको छ।

२.१.५ कोरोना संक्रमण रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारमा भएको खर्च

कोरोना संक्रमण रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारका लागि चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा रू.१५ अर्ब ४७ करोड ८६ लाख विनियोजन भएकोमा पहिलो छ महिनामा रू.७ लाख ३९ हजार खर्च भएको छ। आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि हालसम्मको कोभिड -१९ रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारको लागि विनियोजन तथा खर्चको विवरण तपसील बमोजिम रहेको छ।

तालिका २.४: कोभिड -१९ को रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारको लागि संघबाट भएको खर्चको

विवरण	बजेट	खर्च	कैफियत
२०७६/७७	३३६६७	२१७९५	
२०७६/७७	१७४६	४२७८	कोभिड फण्ड तर्फ
२०७७/७८	१६५८५०	१२५६२२	
२०७८/७९	३८९६२५	२२२१३४	
२०७९/८०	१५४७८६	७	
कूल जम्मा	७४५६७३	३७३८३५	

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२.१.६ बहुवर्षीय ठेक्का र सहमति

मुलुकको सामाजिक आर्थिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा सन्तुलित विकास गरी उत्पादन वृद्धि रोजगारी सिर्जना र गरिबी निवारण गर्ने उद्देश्यले सञ्चालित आयोजनाहरूका लागि स्रोतको अभाव हुन नदिन र कार्यान्वयनमा सहजता प्रदान गर्न यस मन्त्रालयबाट राष्ट्रिय गौरव, पूर्वाधार निर्माण र रणनीतिक महत्त्वका ठूला आयोजनाहरूलाई स्रोत सहमति प्रदान गरिदै आएको छ। यस मन्त्रालयबाट आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा रु.१ खर्ब ५४ अर्ब ३१ करोड, आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा रु.८८ अर्ब ७२ करोड र चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनाको अवधिमा ५२ अर्ब ७१ करोडको स्रोत सहमति प्रदान गरिएको छ।

२.२ राजस्व परिचालन

२.२.१ राजस्व लक्ष्य र सङ्कलन अवस्था

चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा संघीय सरकारको कुल बजेटको करिब ६९.१३ प्रतिशत रकम राजस्व सङ्कलनबाट परिचालन हुने अनुमान थियो। संघीय सरकारको बजेटका लागि रु.१२ खर्ब ४० अर्ब ११ करोड र प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई रु.१ खर्ब ६३ अर्ब २ करोड हस्तान्तरण गर्ने लक्ष्य लिइ चालु आर्थिक वर्षमा कुल रु.१४ खर्ब ३ अर्ब १४ करोड राजस्व सङ्कलन हुने लक्ष्य निर्धारण गरिएको थियो।

राजस्वको लक्ष्य निर्धारण तथा बाँडफाँट सम्बन्धी तालिका देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका २.५: राजस्वको लक्ष्य निर्धारण तथा बाँडफाँट (रु.करोडमा)

विवरण	रकम
कूल वार्षिक बजेट	१७९३८३
कूल वार्षिक राजस्व प्राप्तिको अनुमान	१४०३१४
कर राजस्व प्राप्तिको अनुमान	१२९५३७
गैर कर राजस्व प्राप्तिको अनुमान	१०७७७
प्रदेश र स्थानीय तहमा बाँडफाँट हुने राजस्व	१६३०३
संघीय सञ्चित कोषमा दाखिला हुने राजस्व	१२४०११

स्रोत: आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट बक्तव्य

समीक्षा अवधिमा कूल राजस्व रु.४ खर्ब ८३ अर्ब ७६ करोड सङ्कलन भएको छ। यो सङ्कलन यसै अवधिको लक्ष्य ६ खर्ब ५१ अर्ब ६२ करोडको तुलनामा ७४.२४ प्रतिशत र गत वर्ष यसै अवधिमा भएको रु.५ खर्ब ७६ अर्ब २५ करोड सङ्कलनको तुलनामा १६.०५ प्रतिशतले घटी रहेको छ। राजस्व लक्ष्य तथा सङ्कलनको विवरण तालिकामा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.६: राजस्वको लक्ष्य तथा सङ्कलनको तुलनात्मक विवरण

राजस्व शीर्षक	रकम (रु.करोडमा)			वृद्धि प्रतिशत	
	आ.व २०७८/७९ पुससम्मको सङ्कलन	आ.व २०७९/८० पुससम्मको लक्ष्य	आ.व २०७९/८० पुससम्मको सङ्कलन	गत वर्षको सङ्कलनको तुलनामा	यस वर्षको लक्ष्यको तुलनामा
भन्सार महशुल	१३०६५	१६१८२	८५७९	३४.३४)	५३.०२
मूल्य अभिवृद्धि कर	१५५६०	१८०२५	१३१४५	१५.५२)	७२.९३
अन्तःशुल्क	८५२३	९७५१	७०५१	(१७.२७)	७२.३१
शिक्षा सेवा शुल्क	२८	७३	७४	१६४.२९	१०१.३७
आयकर	१२२२३	१५७२२	११६७९	(४.४५)	७४.२८
कर राजस्व जम्मा	४९३९९	५९७५४	४०५२७	(१७.९६)	६७.८२
गैर कर जम्मा	४८०६	५४०८	४७४३	(१.३१)	८७.७०
कूल राजस्व	५४२०५	६५१६२	४५२७०	(१६.४८)	६९.४७
अन्य प्राप्ति	३४१९	०	३१०६	(९.१५)	-
जम्मा राजस्व/प्राप्ति	५७६२५	६५१६२	४८३७६	(१६.०५)	७४.२४

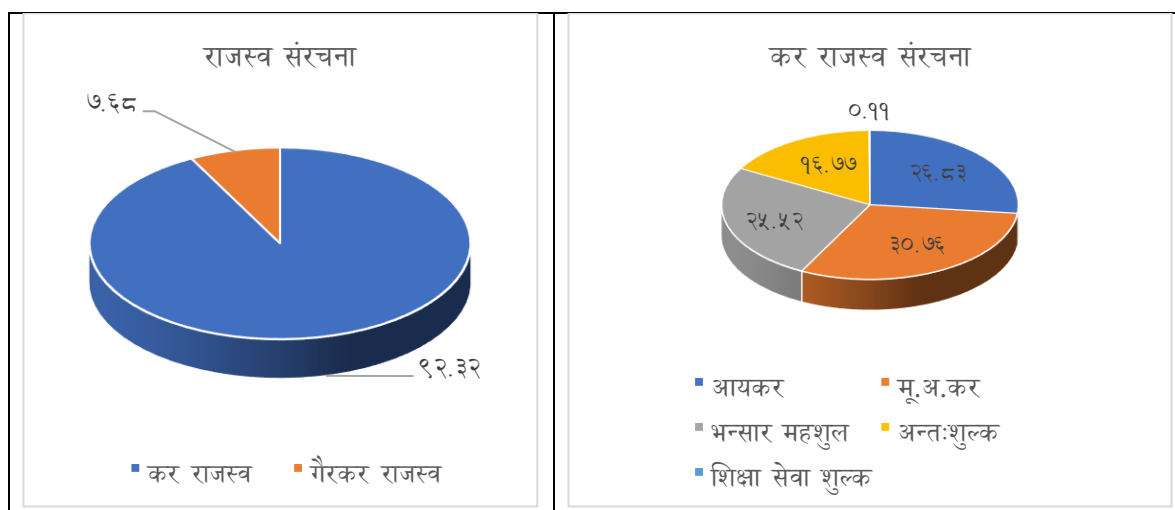
स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२.२.२ राजस्वको संरचना

चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को लागि निर्धारित कुल राजस्व सङ्कलन लक्ष्यमध्ये कर राजस्वको अंश ९२.३२ प्रतिशत र गैर कर राजस्वको अंश ७.६८ प्रतिशत रहेको छ। कर राजस्वको लक्ष्यमा करिब २५.५२ प्रतिशत भन्सार महसुल, ३०.७६ प्रतिशत मूल्य अभिवृद्धि कर, १६.७७ प्रतिशत अन्तःशुल्क, २६.८३ प्रतिशत आयकर, ०.११ प्रतिशत शिक्षा सेवा शुल्कको हिस्सा रहेको छ।

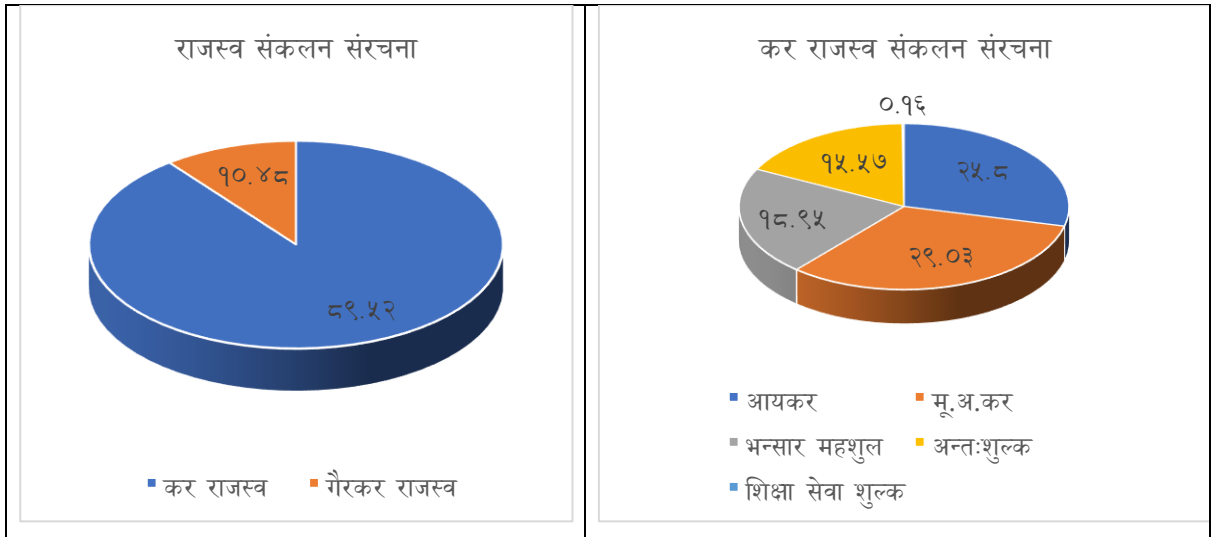
राजस्व लक्ष्यको संरचनालाई चित्रमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

चित्र २.२: राजस्व लक्ष्य संरचना चित्र प्रतिशतमा

त्यसैगरी चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को समीक्षा अवधिमा भएको राजस्व सङ्कलनको अवस्थालाई हेर्दा कुल राजस्व सङ्कलन मध्ये कर राजस्वको अंश ८९.५२ प्रतिशत र गैर कर राजस्वको अंश १०.४८ प्रतिशत रहेको छ। कर राजस्व सङ्कलन तर्फ करिब १८.९५ प्रतिशत भन्सार महसुल, २९.०३ प्रतिशत मूल्य अभिवृद्धि कर, १५.५७ प्रतिशत अन्तःशुल्क, २५.८ प्रतिशत आयकर, ०.१६ प्रतिशत शिक्षा सेवा शुल्कको हिस्सा रहेको छ। राजस्व सङ्कलनको संरचनालाई चित्रमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

चित्र २.३: राजस्व सङ्कलन संरचना (प्रतिशतमा)

२.२.३ क्षेत्रगत राजस्व सङ्कलन अवस्था

चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को समीक्षा अवधिको क्षेत्रगत राजस्व सङ्कलनको अवस्था विश्लेषण गर्दा गत आर्थिक वर्षको तुलनामा राजस्व सङ्कलन वृद्धिदर नकारात्मक रहेको देखिन्छ। जसमा भन्सार विभाग तर्फ ३१.८४ प्रतिशत, आन्तरिक राजस्व विभाग तर्फ १.६० प्रतिशत, गैरकर तर्फ १.३१ प्रतिशत र अन्य प्राप्तितर्फ ९.१७ प्रतिशत ऋणात्मक रहेको छ। समग्रमा कुल राजस्व १६.०५ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ।

क्षेत्रगत राजस्व सङ्कलनको अवस्थालाई तालिकामा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.७: क्षेत्रगत राजस्व सङ्कलन विवरण

सि.नं.	कर शीर्षक	रकम (रु. करोडमा)		वृद्धि प्रतिशत
		आ.व. २०७८/७९ को सङ्कलन	आ.व. २०७९/८० को सङ्कलन	
१	भन्सार विभाग	२६७३१	१८२२०	(३१.८४)
२	आन्तरिक राजस्व विभाग	२२६६९	२२३०७	(१.६०)
३	गैर कर	४८०६	४७४३	(१.३१)
४	अन्य प्राप्ति	३४१९	३१०६	(९.१७)
जम्मा राजस्व		५७६२५	४८३७६	(१६.०५)

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२.२.४ कर राजस्वको शीर्षकगत विश्लेषण

चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को प्रथम ६ महिनामा कर राजस्व सङ्कलनतर्फ रू.४ खर्ब ५ अर्ब २७ करोड सङ्कलन भएको छ। गत आर्थिक वर्षको यसै अवधिको तुलनामा १८ प्रतिशतले सङ्कलन ऋणात्मक रहेको छ।

समीक्षा अवधिमा भन्सार विभागतर्फको राजस्व सङ्कलन लक्ष्यको तुलनामा ५७.६३ प्रतिशत रहेको छ। आन्तरिक राजस्व विभागतर्फ भने लक्ष्यको तुलनामा ७९.२८ प्रतिशत सङ्कलन हुन सकेको छ। यो सङ्कलन गत आर्थिक वर्षको यसै अवधिको तुलनामा १.६० प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ।

समग्रमा गत आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनाको तुलनामा चालु आर्थिक वर्षको पहिलो ६ महिनामा भएको कर राजस्व सङ्कलन चुनौतीपूर्ण देखिएको छ। यस अवधिको शीर्षकगत राजस्व सङ्कलनको विश्लेषण निम्नानुसार गरिएको छ।

आयकर

चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को समीक्षा अवधिमा आयकरतर्फ रू.१ खर्ब १६ अर्ब ७९ करोड सङ्कलन भएको छ। यो सङ्कलन गत वर्षको यसै अवधिको सङ्कलन रू.१ खर्ब २२ अर्ब २३ करोडको तुलनामा ४.४५ प्रतिशतले घटी हो। आयकर अन्तर्गत संस्थागत आयकर रू.५४ अर्ब १३ करोड, व्यक्तिगत आयकरतर्फ रू.३९ अर्ब ८३ करोड र लगानीको आयकरतर्फ रू.१४ अर्ब ११ करोड सङ्कलन भएको छ। गत वर्षको तुलनामा यो संस्थागत आयकरतर्फ ५.६१ प्रतिशतले वृद्धि हो भने व्यक्तिगत आयकर र लगानीको आयकरतर्फ क्रमशः २४.७७ र ६२.०४ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ।

संस्थागत आयकरतर्फ सरकारी कम्पनी र अन्य कम्पनी दुवैतर्फको राजस्वमा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ। सरकारी कम्पनीतर्फ करिब ५६.०४ प्रतिशत तथा अन्य कम्पनीतर्फ करिब ५३.९५ प्रतिशतको वृद्धिदर रहेको छ। त्यसैगरी, पब्लिक लिमिटेड कम्पनीतर्फ करिब ११.६९ प्रतिशतले वृद्धि छ भने प्राइभेट लिमिटेड कम्पनीतर्फ करिब १५.५२ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ।

समीक्षा अवधिमा व्यक्तिगत आयकरतर्फको पुँजीगत लाभकरमा ६६.८४ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ। व्यक्तिगत आयकरतर्फ सामाजिक सुरक्षा करमा ९.०५ तथा पारिश्रमिक करमा करिब ०.०८ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएकोमा प्रोप्राइटरसिपतर्फ भने ४.५२ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ।

समीक्षा अवधिमा लगानीतर्फ लाभांश तथा अन्य आयकरतर्फ क्रमशः ७.०४ तथा ३७.८६ प्रतिशतले वृद्धि देखिए पनि अन्य शीर्षकहरू ऋणात्मक रहेका छन्।

आयकरको विस्तृत सङ्कलन विवरण देहायका तालिकाहरूमा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.८: क्षेत्रगत आयकर सङ्कलन विवरण

(रु.करोडमा)

शीर्षक	२०७८/७९ पुस सम्मको सङ्कलन	२०७९/८० पुस सम्मको सङ्कलन	वृद्धि दर
संस्थागत आयकर	५१२५.४०	५४१२.७०	५.६१
व्यक्तिगत आयकर	५२९४.२०	३९८२.९५	(२४.७७)
लगानीको आयकर	३७१५.४४	१४१०.५३	(६२.०४)
जम्मा	१४१३५.०४	१०८०६.१८	(२३.५५)

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.९: संस्थागत आयकर सङ्कलन विवरण

(रु.करोडमा)

संस्थागत आयकर	२०७८/७९ पुस सम्मको सङ्कलन	२०७९/८० पुस सम्मको सङ्कलन	वृद्धि दर
सरकारी कम्पनी	२४८.६४	३८७.९७	५६.०४
पब्लिक लिमिटेड कम्पनी	२२१३.६५	२४७२.५१	११.६९
प्राइभेट लिमिटेड कम्पनी	२२२७.९०	१८८२.२२	(१५.५२)
अन्य कम्पनी	४३५.२१	६७०.००	५३.९५
जम्मा	५१२५.४०	५४१२.७०	५.६१

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.१० : व्यक्तिगत आयकर सङ्कलन विवरण

(रु.करोडमा)

व्यक्तिगत आयकर	२०७८/७९ पुस सम्मको सङ्कलन	२०७९/८० पुस सम्मको सङ्कलन	वृद्धि दर
प्रोप्राइटरसिप	१४६९.१८	१४०२.८३	(४.५२)
पारिश्रमिक कर	१५६१.२०	१५६२.४७	०.०८
सामाजिक सुरक्षा कर	३५१.७४	३८३.५७	९.०५
पुँजीगत लाभ कर	१९१२.०८	६३४.०८	(६६.८४)
जम्मा	५२९४.२०	३९८२.९५	(२४.७७)

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

तालिका २.११: लगानीको आयकर सङ्कलन विवरण

(रु.करोडमा)

लगानीको आयकर	२०७८/७९ पुस सम्मको सङ्कलन	२०७९/८० पुस सम्मको सङ्कलन	वृद्धि दर
बहाल	१५०.४५	१२९.०४	(१४.२३)
ब्याज	११४५.६६	१५०.४५	(८६.८७)
पुँजीगत लाभ	१९७४.३५	६७६.४४	(६५.७४)
लाभांश	२८८.५०	३०८.८१	७.०४
लगानीको अन्य आय	५३.३५	११.१३	(७९.१४)
आकस्मिक लाभ	११.८५	८.८२	(२५.५७)
अन्य आयकर	९१.२८	१२५.८४	३७.८६
जम्मा	३७१५.४४	१४१०.५३	(६२.०४)

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

मूल्य अभिवृद्धि कर

चालु आर्थिक वर्षको प्रथम ६ महिनामा मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ रु.१ खर्ब ३१ अर्ब ४५ करोड सङ्कलन भएकोमा आन्तरिकतर्फ रु.५१ अर्ब १७ करोड र पैठारीतर्फ रु.८० अर्ब २८ करोड सङ्कलन भएको छ। गत वर्षको यसै अवधिको तुलनामा आन्तरिक मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ ४.२८ तथा पैठारीतर्फ २१.४१ प्रतिशतले कमी रहेको छ। आन्तरिकतर्फ पर्यटन शीर्षकमा १२३.३२ तथा रिभर्स चार्ज शीर्षकमा १२.०२ प्रतिशतले वृद्धि देखिए पनि अन्य शीर्षकहरू ऋणात्मक रहेका छन्। मूल्य अभिवृद्धि करतर्फको सङ्कलनलाई तालिकामा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१२: आन्तरिक मूल्य अभिवृद्धि कर सङ्कलन विवरण

(रु.करोडमा)

शीर्षक	२०७८/७९ पुस सम्मको सङ्कलन	२०७९/८० पुस सम्मको सङ्कलन	वृद्धि दर
उत्पादन	१६९८.२७	१६५३.०२	(२.६६)
बिक्री वितरण	१४६२.५५	१३१५.३०	(१०.०७)
ठेक्का र परामर्श	१२१६.२२	१११७.५२	(८.१२)
पर्यटन	४६.६५	१०४.२०	१२३.३२
दूरसञ्चार, बीमा र अन्य सेवा	६५४.७५	६३०.११	(३.७६)
रिभर्स चार्ज	२६३.५४	२९५.२२	१२.०२
अन्य स्रोत	३.३९	१.२४	(६३.६२)
जम्मा	५३४५.३७	५११६.६१	(४.२८)

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

अन्तःशुल्क

चालु आर्थिक वर्षको प्रथम ६ महिनामा आन्तरिक उत्पादनतर्फ रु.५४ अर्ब ३७ करोड र पैठारीतर्फ रु.१६ अर्ब १४ करोड गरी अन्तःशुल्कतर्फ कुल रु.७० अर्ब ५१ करोड असुल भएको छ। गत वर्षको तुलनामा आन्तरिकतर्फको अन्तःशुल्क ७.२ प्रतिशतले वृद्धि भए पनि तथा पैठारीतर्फको अन्तःशुल्क भने ५३ प्रतिशतले ऋणात्मक रहेको छ। अन्तःशुल्कतर्फका मदिरा

बाहेक वियर, चुरोट तथा अन्य सुर्तीजन्य पदार्थ लगायत अन्य उत्पादन शीर्षकहरूमा आन्तरिक अन्तःशुल्क सङ्कलनमा सकारात्मक वृद्धिदर देखिए पनि मदिरामा भने ऋणात्मक रहेको छ। अन्तःशुल्कतर्फको सङ्कलनलाई तालिकामा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१३: अन्तःशुल्क (आन्तरिक उत्पादनतर्फ) सङ्कलन विवरण (रु.करोडमा)

शीर्षक	२०७८/७९ पुस सम्मको सङ्कलन	२०७९/८० पुस सम्मको सङ्कलन	वृद्धि दर
चुरोट र सुर्ती	११९१.८५	१४२२.१०	१९.३२
मदिरा	१३८६.७९	११७४.७०	(१५.२९)
वियर	१३६४.६२	१५३५.२५	१२.५०
अन्य उत्पादन	११२८.७७	१३०५.१२	१५.६२
जम्मा	५०७२.०२	५४३७.१८	७.२०

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

भन्सार महसुल

चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनामा रु.७ खर्ब ९२ अर्ब ६७ करोड मूल्यको आयात भई गत वर्ष सोही अवधिको रु.९ खर्ब ९९ अर्ब ३४ करोडको तुलनामा २०.६८ प्रतिशतले ऋणात्मक भएको देखिन्छ। यसबाट भन्सार महसुल रु.८५ अर्ब ७९ करोड सङ्कलन भएको छ। यो रकम गत वर्षको यसै अवधिको सङ्कलित रु.१ खर्ब ३० अर्ब ६५ करोडको तुलनामा ३४.३४ प्रतिशतले घटी हो। समीक्षा अवधिसम्म नगद मार्जिन र पैठारी प्रतिबन्ध लगायतले भन्सार राजस्व सङ्कलन न्यून भएको छ।

समीक्षा अवधिमा रु.८० अर्ब ८१ करोड निर्यात भएको छ। जुन गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको निर्यात रु.१ खर्ब १८ अर्ब ८५ करोडको तुलनामा ३२.०१ प्रतिशतले ऋणात्मक भएको छ। जसमा प्रशोधित भटमासको तेल, पाम तेल, जुस तथा जुटजन्य सामग्रीहरूको निर्यात बढी भएको देखिन्छ।

२.२.५ गैरकर राजस्व

चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनामा गैरकर राजस्वतर्फ रु.४७ अर्ब ४३ करोड सङ्कलन भएको छ। यो सङ्कलन गत वर्षको सङ्कलन रु.४८ अर्ब ६ करोडको तुलनामा १.३ प्रतिशतले कमी हो। यस आर्थिक वर्षको प्रारम्भबाटै विश्वव्यापी कोभिड-१९ महामारीको प्रकोप न्यूनीकरण हुँदै गएको, सामाजिक गतिविधि समेत चलायमान हुँदै गएको, सरकारी क्षेत्रबाट प्रदान गरिने सेवा सुविधामा समेत क्रमशः सुधार हुँदै गएकोले केही गैरकर राजस्व शीर्षकहरूको सङ्कलनमा वृद्धि भए तापनि यस वर्षको समग्र गैरकर राजस्व सङ्कलन लक्ष्यको तुलनामा न्यून भएको देखिन्छ।

यस वर्ष दश करोडभन्दा बढी राजस्व सङ्कलन भएको गैरकर राजस्व शीर्षकहरूको सङ्कलनको तुलनात्मक विवरण तालिकामा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१४: गैर कर राजस्व सङ्कलनको तुलनात्मक अवस्था (रु.करोडमा)

शीर्षक	२०७८/७९ पुससम्मको सङ्कलन	२०७९/८० पुस सम्मको सङ्कलन	वृद्धि दर
वित्तीय निकायबाट प्राप्त लाभांश	२८८	८८१	२०६।०८
अन्य राजस्व	१४७१	६४८	(५५।९६)
बाँडफाँट भई प्राप्त पर्वतारोहण वापतको रोयल्टी	२८	०	०.००
राहदानी शुल्क	२८५	४९७	७४।५९
अन्य प्रशासनिक सेवा शुल्क	४०१	४१३	२।८९
दूरसंचार सेवा शुल्क	४८५	३८३	(२१।०९)
अन्य स्रोतबाट प्राप्त बाँडफाँट नहुने रोयल्टी	३६४	३३९	(६।८३)
सेवामुलक निकायबाट प्राप्त लाभांश	२००	२५२	२५।८४
सेवामुलक निकायबाट प्राप्त ब्याज	०	२००	
भिसा शुल्क	७५	१७५	१३४।११
प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क	१७५	१४२	(१८।६२)
प्रशासनिक दण्ड, जरिवाना र जफत	११४	११६	१।९६
विद्युत सम्बन्धी रोयल्टी	३५	८३	१३९।४७
न्यायिक दस्तुर	८०	७२	(९।७०)
टेलिफोन स्वामित्वको शुल्क	७१	६९	(३।५५)
कम्पनी रजिष्ट्रेशन दस्तुर	१११	६८	(३८।३०)
क्यासिनोबाट प्राप्त रोयल्टी	६५	६७	३।३२
शिक्षा क्षेत्रको आम्दानी	५५	४७	(१४।८६)
विद्युत सम्बन्धी दस्तुर	०	४३	
खानी तथा खनिज सम्बन्धी रोयल्टी	७४	२७	(६४।३२)
पदयात्रा शुल्क	३	२५	६५१।२२
वन क्षेत्रको रोयल्टी	२५	२१	(१३।५९)
परीक्षा शुल्क	४०	१८	(५५।७७)
व्यापारिक निकायबाट प्राप्त ब्याज	०	१७	
सरकारी सम्पत्तिको विक्रीबाट प्राप्त रकम	५	१४	१४९।३९
न्यायिक दण्ड, जरिवाना र जफत	२३	१३	(४०।२६)
वित्तीय निकायबाट प्राप्त ब्याज	१	१३	२४००।३०
टेलिभिजन सञ्चालन दस्तुर	१९	१३	(३३।९०)
हुलाक सेवा शुल्क	१३	१३	०।३२
अन्य विक्रीबाट प्राप्त रकम	१३	११	(२०।७७)
पर्वतारोहण रोयल्टी	४	१०	१२५।७१

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२.२.६ करको दायरा विस्तार

करको दर होइन दायरा विस्तार गर्ने दीर्घकालीन कर नीति अन्तर्गत रही समीक्षा अवधिमा स्थायी लेखा नम्बर लिने करदाताहरूको सङ्ख्यामा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ। २०७९ पुस मसान्तसम्मको

तथ्याङ्कलाई हेर्दा व्यावसायिक स्थायी लेखा नम्बर लिने करदाताको सङ्ख्या १८ लाख ४० हजार ४ सय ५०, व्यक्तिगत स्थायी लेखा नम्बर लिने करदाताको सङ्ख्या ३३ लाख ४५ हजार ६ सय ४७ र कर कट्टी गर्ने निकायको लागि स्थायी लेखा नम्बर लिने करदाताको सङ्ख्या २३ हजार ६ सय ६२ पुगेको छ। यसमध्ये मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएका करदाताहरूको सङ्ख्या ३ लाख ३ हजार ८ सय ६७ र अन्तःशुल्क ईजाजत-पत्र लिने करदाताको सङ्ख्या १ लाख १८ हजार ८ सय ९९ रहेका छन्।

करदाता दर्ताको तथ्याङ्कलाई तालिकामा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१५: स्थायी लेखा नम्बर लिएका करदाताको विवरण

दर्ताको प्रकार	२०७९ असार मसान्तसम्म स्थायी लेखा नम्बर लिएका करदाताको सङ्ख्या	२०७९ श्रावणदेखि पुस मसान्तसम्म थप भएका स्थायी लेखा नम्बर लिने करदाताको सङ्ख्या	२०७९ पुससम्म स्थायी लेखा नम्बर लिने जम्मा करदाताको सङ्ख्या
व्यावसायिक स्थायी लेखा नम्बर	१७६२४१३	७८०३७	१८४०४५०
व्यक्तिगत स्थायी लेखा नम्बर	३०५०३०४	२९५३४३	३३४५६४७
कर कट्टी गर्ने निकायले लिएको स्थायी लेखा नम्बर	१८०९४	५५६८	२३६६२
जम्मा स्थायी लेखा नम्बर	४८३०८११	३७८९४८	५२०९७५९
मूल्य अभिवृद्धि कर	२९९६३९	१२२३६	३०३८६७
अन्तःशुल्क	११२२३९	६६६०	११८८९९

स्रोत: आन्तरिक राजस्व विभाग

२.२.७ कर छुट तथा सहूलियत

क. महसुलतर्फ

अर्थ मन्त्रालयबाट नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, स्थानीय तहका निकाय वा नेपाल सरकारको स्वामित्व भएका संगठित संस्था, मुनाफारहित सार्वजनिक तथा सामुदायिक संस्थालाई, वैदेशिक ऋण वा अनुदानमा सञ्चालन गरिने आयोजनाको लागि र लगानी बोर्डसँग भएको आयोजना विकास सम्झौता बमोजिम परियोजना विकासका लागि आयोजना वा आयोजनाले नियुक्त गरेका ठेकदारको नाममा पैठारी हुने मालवस्तुको पैठारीमा आर्थिक ऐन बमोजिम दस्तुर, शुल्क, महशुल, करको दर पूर्ण वा आंशिक रूपमा छुट दिने गरिएको छ। सोही व्यवस्था अनुसार अनुसार चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनामा आर्थिक ऐन, २०७९ को दफा १८ को उपदफा (२) र (३) बमोजिम को अधीनमा रही रु.१८ अर्ब ८ करोड ७ लाख मूल्यको वस्तु तथा सेवाको पैठारीमा रु.३ अर्ब १० करोड १० लाख महशुल छुट दिइएको छ।

तालिका २.१६: महशुल छुट

(रु.लाखमा)

सि.नं	दफा	मूल्य	महसुल
१	आर्थिक ऐन, २०७९, दफा १८.२	९२४४३	१०५०६
२	आर्थिक ऐन, २०७९, दफा १८.३	८८३६४	२०५०४
	जम्मा	१८०८०७	३१०१०

स्रोत: भन्सार विभाग

ख. आन्तरिक राजस्वतर्फ

आन्तरिक राजस्व विभागतर्फ आर्थिक ऐन, २०७८ र आयकर ऐन, २०५८ विभिन्न दफा बमोजिम करदाताले छुट लिएको कर रकम रु.२४ अर्ब ५० करोड २८ लाख रहेको छ। उक्त छुटको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

तालिका २.१७ : कर छुटको विवरण

(रु.करोडमा)

आय वर्ष २०७७/७८ को आय विवरण अनुसार करको दरमा छुट दिइएको विवरण							
क्र.सं.	छुटको प्रकार	करदाताको सङ्ख्या	करयोग्य आय रकम रु.	सामान्य करको दर (प्रतिशत)	सामान्य करको दर अनुसार हुने कर रकम रु.	छुट पछिको दर अनुसार लाग्ने कर रकम रु.	छुट दिएको कर (७-८)
१	अनुसूची १ को दफा २ को उपदफा ३ को खण्ड क अनुसार लाग्ने करको दर अनुसार छुट (न.पा.क्षेत्रमा सञ्चालित सहकारी)	१०२१७	१२५१.२९	२५	३१२.८२	५५.३२	२५७.५०
	अनुसूची १ को दफा २ को उपदफा ३ को खण्ड ख अनुसार लाग्ने करको दर अनुसार छुट (उ.म.न.पा.क्षेत्रमा सञ्चालित सहकारी)	१०४१०	१५३.६३	२५	३८.४१	१०.५०	२७.९१
	अनुसूची १ को दफा २ को उपदफा ३ को खण्ड ग अनुसार लाग्ने करको दर अनुसार छुट (म.न.पा.क्षेत्रमा सञ्चालित सहकारी)	२४९८	८६५.५१	२५	२१६.३८	८६.०७	१३०.३१
	अनुसूची १ को दफा २ को उपदफा (३ख) अनुसार लाग्ने करको दर अनुसार छुट (सार्वजनिक गुठी अन्तर्गत सञ्चालित विद्यालय)	३६	२.९३	२५	०.७३	०.४३	०.३१
२	आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११ बमोजिमको व्यावसायिक छुट तथा सुविधाहरू अनुसार कर छुट	१०५०८	८८२६.९९		२२०६.७५	७१९.२२	१४८७.५३
३	आयकर ऐन, २०५८ को दफा ६४ को उपदफा २ बमोजिम स्वीकृत अवकास कोषको आयमा कर छुट	४४	३९८.५८	२५	९९.६५	०.००	९९.६५
४	आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा २८ को उपदफा १ अनुसार कोभिड१९ छुट-१९ (डे-१ विवरण बुझाउने करदातालाई ९० प्रतिशत छुट)	५६८८०४	डे-१		०.००	०.००	२२८.९८
	आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा २८ को उपदफा २ अनुसार कोभिड१९ छुट-१९ (कारोबारको आधारमा कर बुझाउने करदातालाई ७५ प्रतिशत छुट)	३३९३८	डे-२		०.००	०.००	४७.६७
	आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा २८ को उपदफा ३ अनुसार कोभिड १९ छुट-१९ (१ करोड रूपैयाँसम्मको कारोबारमा लाग्ने करमा ५० प्रतिशतले छुट)	६६००३	डे-३		०.००	०.००	११८.७४
	आर्थिक ऐन, २०७८ को दफा २८ को उपदफा ४ अनुसार कोभिड१९ छुट-१९ (होटल, ट्राभल, ट्रेकिङ्ग, चलचित्र व्यवसाय, पार्टी प्यालेस, सञ्चार गृह, यातायात, हवाई सेवा)	२०२	डे-३		०.००	०.००	५१.६७
कुल जम्मा कर छुट							२४५०.२८

स्रोत: आन्तरिक राजस्व विभाग

ग. चालु आर्थिक वर्षमा राजस्व सङ्कलन न्यून हुनका प्रमुख कारण

अ. वैदेशिक व्यापारतर्फः

चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनामा तल उल्लेख भए बमोजिमका वस्तुहरूको पैठारीको परिमाण र राजस्व घटेको छ। भन्सार राजस्वमा मुख्य योगदान गर्ने पेट्रोल गाडीको पैठारीमा ९१.७ प्रतिशतले कमी हुँदा सोबाट प्राप्त हुने राजस्वमा ९२.३६ प्रतिशतले कमी आएको देखिन्छ भने फलामजन्य कच्चा पदार्थको पैठारीमा ७१.८ प्रतिशतले कमी हुँदा यसबाट प्राप्त राजस्व ६९ प्रतिशतले घटेको देखिन्छ। त्यसै गरी मदिराको पैठारीमा ७१.९१ प्रतिशतले घट्दा राजस्व ७०.६१ प्रतिशतले कमी आएको देखिन्छ। समीक्षा अवधिसम्म पैठारी प्रतिबन्ध र अनिवार्य प्रतितपत्र (एलसी) तथा सत प्रतिशत नगद मार्जिन लगायतका नीतिगत कारणले भन्सार राजस्व कमी भएको देखिन्छ।

तालिका २.१८ : गत वर्षको यसै अवधिको तुलनामा यस अवधिमा पैठारी र भन्सार राजस्व घटेका प्रमुख वस्तुहरू

सि.न	आयात हुने वस्तुको नाम	परिमाणमा आएको कमी प्रतिशत	राजस्वमा आएको कमी प्रतिशत
१	पेट्रोल गाडीहरू	-९१.७	-९२.३६
२	डिजेल	-३३.६५	-१८.०८
३	फलामजन्य कच्चा पदार्थहरू	-७१.८	-६९
४	डिजेल गाडीहरू	-७७.६६	-७५.४५
५	सुन	-५२.४४	-५२.४४
६	कोइला	-५५.८	-३८.८८
७	चाँदी	-९७.३५	-९६.८२
८	सेरामिक्स	-४०.५८	-२८.८२
९	सुर्यमुखी तेल	-४१.३२	-४३.६८
१०	मदिरा	-७१.९१	-७०.६१
११	कच्चा पाम आयल	-४९.५९	-३७.४३

आ. आन्तरिक राजस्वतर्फः

आन्तरिक राजस्वतर्फ नीतिगत तथा राजस्व दरमा भएको परिवर्तन, पैठारी नियन्त्रण गर्न लिइएका कदमका कारण परेको प्रभाव एवं कोभिड छुट लगायतका कारणले समेत राजस्व सङ्कलनमा कमी आएको देखिन्छ। आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९५क. को उपदफा (५) बमोजिम जग्गा तथा घर जग्गा निःसर्ग वापत भएको लाभमा लाग्ने करको दर २.५ प्रतिशतबाट ५ प्रतिशत र ५ प्रतिशतबाट ७.५ प्रतिशत कायम गरिएता पनि कित्ताकाट रोक, आर्थिक कारोबारमा संकुचन र घरजग्गाको कारोबारमा संकुचन हुँदा रू.५ अर्ब २९ करोड, धितोपत्र कारोबारमा कमी आएको कारणबाट रू.६ अर्ब ९० करोड, प्राकृतिक व्यक्तिको एकल छुटको सिमा बढाउँदा रू.९ अर्ब ३६ करोड र कोभिड छुट तथा व्यापार नीतिका कारण पैठारीमा भएको कमीबाट समेत गरी आयकरतर्फ रू.२१ अर्ब ५२ करोड र मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ रू.२ अर्ब ५८ करोड कमी राजस्व सङ्कलन भएको देखिन्छ।

२.२.८ समीक्षा अवधिमा सम्पादन भएका प्रमुख कार्यहरू

चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनामा सम्पादन भएका राजस्व प्रशासनसँग सम्बन्धित प्रमुख कार्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्:

- आर्थिक वर्ष २०७९/८० को राजस्व नीति तथा कार्यक्रम एवं कार्यान्वयन कार्य योजना तयार गरि कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- आर्थिक ऐन, २०७९ ले प्रदान गरेका विभिन्न छुट सुविधाहरूको कार्यान्वयन गरिएको।
- सचिव (राजस्व) को संयोजकत्वमा Mission tax कार्यदल गठन गरी स्थलगत अनुगमन तथा सुधारको काम सुरु गरिएको।
- राजस्व चुहावट नियन्त्रण समिति र अनुगमन समितिको सक्रियता बढाइएको।
- राजस्व चुहावट नियन्त्रणका लागि अन्तरनिकाय समन्वय तथा सूचना आदान प्रदानको कार्य गरिएको।
- भन्सार विभाग तथा मातहत कार्यालयबाट WAN/LAN मार्फत गरिने अनुगमनलाई थप प्रभावकारी बनाइएको, अन्य निकायबाट प्राप्त राजस्व छलीको सूचनाको विश्लेषण गरी सुधारात्मक उपायहरू तत्काल कार्यान्वयनमा ल्याउने कार्य भएको,
- अन्तःशुल्क स्टीकरको अन्तर्राष्ट्रिय बोलपत्र स्वीकृत गरी खरिद प्रक्रिया सुरु गरिएको।
- विद्युतीय सेवा कर (Digital Service Tax) तथा गैरबासिन्दा व्यक्तिले प्रयोग गर्ने विद्युतीय सेवामा मूल्य अभिवृद्धि कर सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९ कार्यान्वयनमा ल्याइएको,
- Connect IPS मार्फत राजस्व भुक्तानी गर्दा विगतमा सीमा तोकिएकोमा जतिसुकै रकम कर तिर्न सकिने व्यवस्था गरी e-payment को दायरा विस्तार गरिएको।
- Voucher Tracking System कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- अग्रिम कर कट्टी भएको कर रकम e-TDS भएमा अनुसूची १० मा स्वचालित रूपमा आउने भई अनुसूची १० तयार हुने प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- आयकरको ATR मा स्वयं कर निर्धारण र संशोधित कर निर्धारणको फरक कर (कर, शुल्क र ब्याज) मात्र स्वचालित रूपमा जाने गरी प्रणाली कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- करदाताको आयकरको विवरण, अन्तःशुल्कको विवरण हेर्नको लागि छुट्टा छुट्टै Return Detail बनाई अलगगै हेर्न सकिने गरी सुधार गरिएको।

२.२.९ चालु आर्थिक वर्षको राजस्वको संशोधित अनुमान

समीक्षा अवधिमा भएको यो सङ्कलन चालु आर्थिक वर्षको कूल निर्धारित लक्ष्यको ३५ प्रतिशत मात्र भएकोले बाँकी अवधिमा निर्धारित लक्ष्य हाँसिल गर्न अझै ६५ प्रतिशत भन्दा बढी राजस्व सङ्कलन गर्न चुनौतीपूर्ण छ।

पछिल्लो समयमा देखिएको विश्वव्यापी आर्थिक सुस्तता, प्राकृतिक प्रकोप, धेरै राजस्व सङ्कलन हुने वस्तुहरूमा लगाइएको आयात प्रतिबन्ध, नगद मार्जिन, कोभिड-१९ को प्रभाव लगायतको कारणले राजस्व सङ्कलन लक्ष्य अनुरूप हुन सकेको छैन।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० को वर्षको प्रथम छ महिनासम्म आर्थिक क्रियाकलापमा सुधार हुन नसकेका कारण उक्त अवधिमा लक्ष्यको तुलनामा न्यून राजस्व सङ्कलन हुन गएकोले चालु आर्थिक वर्षको वार्षिक राजस्वको संशोधित अनुमान गरी तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २.१९: चालु वर्षको राजस्वको संशोधित अनुमान

(रु.लाखमा)

क्र.सं.	कर शीर्षक	वार्षिक अनुमान	प्रथम ६ महिनाको सङ्कलन	पछिल्लो ६ महिनाको सङ्कलन अनुमान	कुल संशोधित अनुमान
१	भन्सार महसुल	३३०५६८०	८५७८७३	१६८१५६२	२५३९४३५
२	मूल्य अभिवृद्धि कर	३९८४६७९	१३१४४५०	२१७९८२७	३४९४२७७
	उत्पादन, विक्री र सेवा	१४०२०४१	५११६६१	७००९८०	१२१२६४१
	पैठारी	२५८२६३८	८०२७८९	१४७८८४७	२२८१६३६
३	अन्तःशुल्क	२१७२८२७	७०५०९९	१२८०९६२	१९८६०६१
	आन्तरिक उत्पादन	१३७३५२६	५४३७१८	७५७०१३	१३००७३१
	पैठारी	७९९३०१	१६१३८१	५२३९४९	६८५३३०
४	शिक्षा सेवा शुल्क	१४८७०	७३६७	७४१३	१४७८०
५	आयकर	३४७५७९२	११६७९०४	१८४२०८६	३००९९९०
	आयकर	३०७८२९३	९९९८७४	१६१३८३६	२६१३७१०
	ब्याज कर	३९७४९९	१६८०३०	२२८२५०	३९६२८०
६	कर राजस्व जम्मा	१२९५३७५८	४०५२६९३	६९९१८५०	११०४४५४३
७	गैर कर राजस्व	१०७७७१२	४७४३४१	५७८६८२	१०५३०२३
८	कुल राजस्व जम्मा	१४०३१४७०	४५२७०३४	७५७०५३२	१२०९७५६६
९	अन्य प्राप्ति	-	३१०५७०	३९४३०	३५००००
१०	कुल राजस्व (अन्य प्राप्ति समेत)	१४०३१४७०	४८३७६०४	७६०९९६२	१२४४७५६६

२.२.१० राजस्वको संशोधित अनुमानका आधारहरू

- नीतिगत कारण (आयातमा प्रतिबन्ध, अनिवार्य नगद मार्जिन) लगायतको कारणले पैठारीको परिमाण घट्दै गएकोले पैठारीबाट प्राप्त हुने राजस्वमा न्यून भएको।
- अर्थतन्त्रमा देखिएको उतारचढाव लगायतले उद्योग, व्यापार र सेवा क्षेत्र सुस्तता, पेट्रोलियम पदार्थको खपतमा न्यूनता देखिएकोले भन्सार तथा आन्तरिक राजस्व सङ्कलनमा नकारात्मक प्रभाव पर्ने।

- अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा नै आर्थिक क्रियाकलापमा सुस्तता आएको, आपूर्तिजन्य अवरोधमा आएको र प्रभावकारी मागमा कमी आएको।
- निर्माण, घर जग्गा खरिद कारोबारमा गिरावट आएको।
- पूँजी बजारको कारोबारमा आएको गिरावटले पूँजीगत लाभकर सङ्कलनमा न्यूनता आएको।

२.२.११ स्रोत व्यवस्थापन

२.२.११.१ राजस्व व्यवस्थापनतर्फ

चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिको लागि निर्धारित राजस्व लक्ष्य प्राप्तिको लागि राजस्व सङ्कलनको कार्ययोजना देहाय बमोजिम रहेको छ।

- सीमानाकाबाट हुने चोरी पैठारी नियन्त्रण गर्न अन्तरनिकाय समन्वय प्रभावकारी बनाई भन्सार प्रशासन तथा सुरक्षा निकायको प्रभावकारी परिचालन गरिने।
- अनुगमन, परीक्षण तथा अनुसन्धानको कार्यलाई नियमितता दिंदै सरकारको कोषमा प्राप्त हुने राजस्व समयमै प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाउने।
- सम्बद्ध निकायहरूको सूचना प्रणाली बीच अन्तर आबद्धता कायम गरी शीघ्र सूचना आदान प्रदान गर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउने।
- आर्थिक ऐन, २०७९ ले प्रदान गरेका छुट तथा सहूलियतहरूको यथोचित प्रचार प्रसार गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने/गराउने।
- असुल हुनुपर्ने बेरुजू तथा बक्यौता राजस्व असुलीको कार्य प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाउने।
- राजस्व परिचालनलाई दृष्टिगत गरी प्रशासकीय पुनरावलोकनमा रहेका मुद्दाहरूलाई प्राथमिकताका आधारमा फछ्यौट गरी समयमा राजस्व सङ्कलन हुने व्यवस्था मिलाउने।
- भन्सार जाँचपास पछि गरिने परीक्षणको व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउन जोड दिने।
- सार्वजनिक संस्थाबाट प्राप्त हुने सावौं, ब्याज, लाभांश लगायतका रकमहरू निर्धारित समय भित्रै प्राप्त गर्ने।
- कर कानूनको परिपालना बढाउन सबै संयन्त्र परिचालन गर्ने।
- आन्तरिक बजार अनुगमनलाई सघन रूपमा प्रभावकारी बनाइने।
- कर परीक्षण र अनुसन्धानलाई थप प्रभावकारी एवं गुणस्तरीय बनाउने र भन्सारको Post Clearance Audit लाई समेत थप प्रभावकारी बनाइने।
- राजस्व चुहावट हुने सम्भावित जोखिम क्षेत्रहरूको पहिचान गरी ती क्षेत्रहरूको सूक्ष्म निगरानी गर्ने साथै राजस्व चुहावटलाई कानूनको दायरामा ल्याई असुलीको कारबाही अघि बढाउने।

- राजस्व चुहावट नियन्त्रणका लागि अन्तर निकाय समन्वयलाई थप प्रभावकारी बनाउँदै केन्द्रीय राजस्व चुहावट नियन्त्रण समितिको नियमित बैठकबाट भएका निर्णयहरूलाई कार्यान्वयनमा ल्याई राजस्व चुहावट नियन्त्रण कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने।

२.२.११.२ राजस्व व्यवस्थापनतर्फ (दीर्घकालीन)

- सबै किसिमका विद्युतीय कारोबारलाई करको दायरामा ल्याउन अल्पकालीन र दीर्घकालीन नीति तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने।
- आन्तरिक राजस्वको आधार सुदृढ बनाउँदै पैठारीमा आधारित राजस्व निर्भरतालाई क्रमशः न्यूनीकरण गर्ने।
- राजस्वको दायरा फराकिलो बनाउने।
- राजस्व छुट सुविधा क्रमशः घटाउँदै लैजाने।
- बेरूजू तथा वक्यौता फस्यौट तथा असुलीको कार्य समयमा सम्पन्न गरी राजस्व परिचालनलाई प्रभावकारी बनाउने।
- औद्योगिक क्षेत्रको विकासलाई प्रोत्साहन गरी विनियोजन राजस्वको आधार बनाउने।
- सबै प्रकारका आर्थिक क्रियाकलापलाई बैकिङ तथा विद्युतीय प्रणालीमा आबद्ध गरी राजस्व चुहावट कार्यलाई निरुत्साहन गर्ने।
- गैरकर राजस्वका दरहरूलाई लागत प्रभावी बनाउँदै पुनरावलोकन गर्ने।
- राजस्व सम्बद्ध निकायहरूको संगठनात्मक तथा प्रशासनिक कार्यकुशलता अभिवृद्धि गर्ने।
- संस्थानहरूको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा दक्षता अभिवृद्धि गरी लगानी अनुसार उचित प्रतिफल प्राप्त गर्ने अवस्था सिर्जना गर्ने।
- आन्तरिक उत्पादन वृद्धि गर्दै आयात प्रतिस्थापन गरी आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको विकास गर्ने।
- उद्योगमैत्री राजस्व नीतिमार्फत आन्तरिक राजस्वको दीर्घकालीन आधार तयार पार्ने।

२.३ आन्तरिक ऋण

सरकारको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन लागि खर्च ब्यहोर्ने स्रोतहरू मध्ये आन्तरिक ऋण परिचालन समेत प्रमुख स्रोतको रूपमा रहँदै आएको छ। पछिल्ला वर्षहरूमा राजस्व परिचालनमा दबाव सिर्जना हुँदै गएको र वैदेशिक अनुदान घट्दै गएको कारण बढ्दो खर्च आवश्यकता परिपूर्तिको लागि आन्तरिक ऋण परिचालन समेत निरन्तर बढ्दै गएको देखिन्छ। चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा संघीय सरकारले बजेटमार्फत घोषणा गरेका नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनको लागि रु.२ खर्ब ५६ अर्ब बराबरको आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने लक्ष्य लिएको छ जुन कुल बजेटको १४.३ प्रतिशत हो। चालु आर्थिक वर्षको पुस मसान्तसम्म रु.३० अर्ब बराबरको आन्तरिक ऋण परिचालन भएको छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो परिचालन रु.६ अर्ब रहेको थियो। यद्यपि यस अवधिमा खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन रु.१९ अर्ब ४२ करोडले ऋणात्मक रहेको छ। यस अवधिमा कुल आन्तरिक ऋण निष्कासन

भन्दा आन्तरिक ऋणको सावाँ भुक्तानी उच्च रहेको कारण खुद आन्तरिक ऋण निष्कासन ऋणात्मक रहेको हो।

चालु आर्थिक वर्षको अर्धवार्षिक अवधिमा राजस्व परिचालन लक्ष्य भन्दा न्यून रहेको र राजस्वको तुलनामा खर्च अधिक रहेको हुँदा स्रोत व्यवस्थापन गर्न गत आर्थिक वर्षको तुलनामा आन्तरिक ऋण परिचालन केही बढ्न गएको छ। समीक्षा अवधिमा आन्तरिक ऋणको सावाँ र ब्याज भुक्तानी उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि भई आन्तरिक ऋण तर्फको ऋण सेवा खर्च जम्मा रु.८३ अर्ब ३ करोड पुगेको छ।

२.३.१ विगत तीन वर्षको पुस मसान्तसम्म निष्कासित ऋणपत्रको विवरण

चालु आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनाको अवधिमा संघीय सरकारले निष्कासन गरेको कुल रु.३० अर्ब आन्तरिक ऋणमध्ये रु.१५ अर्बको ३६४ दिने ट्रेजरी बिल, रु.८ अर्बको २ वर्षे विकास ऋणपत्र, रु.२ अर्बको ३ वर्षे विकास ऋणपत्र र रु.५ अर्बको ४ वर्षे विकास ऋणपत्रहरू रहेका छन्। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा आन्तरिक ऋणतर्फ रु.६ अर्ब बराबरको ट्रेजरी बिल मात्र निष्कासन भएको थियो।

तालिका २.२० : पछिल्लो ३ आर्थिक वर्षको पुस मसान्तसम्म निष्कासित ऋणपत्रको विवरण (रु.करोडमा)

क्र.सं.	ऋणपत्र	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०
१	ट्रेजरी बिल	७००	६००	१५००
२	विकास ऋणपत्र	५०००	-	१५००
जम्मा		५७००	६००	३०००

स्रोत: सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय।

२.३.२ समीक्षा अवधिको आन्तरिक ऋणको सावाँ ब्याज भुक्तानीको अवस्था

चालु आर्थिक वर्षको पुससम्म आन्तरिक ऋणतर्फ सावाँ रु.४९ अर्ब ४२ करोड र ब्याज रु.३३ अर्ब ६१ करोड गरी जम्मा रु.८३ अर्ब ३ करोड भुक्तानी गरिएको छ। बाह्य ऋणतर्फ सावाँ रु.१४ अर्ब ६२ करोड र ब्याज रु.४ अर्ब २२ करोड गरी जम्मा रु.१८ अर्ब ८५ करोड भुक्तानी गरिएको छ।

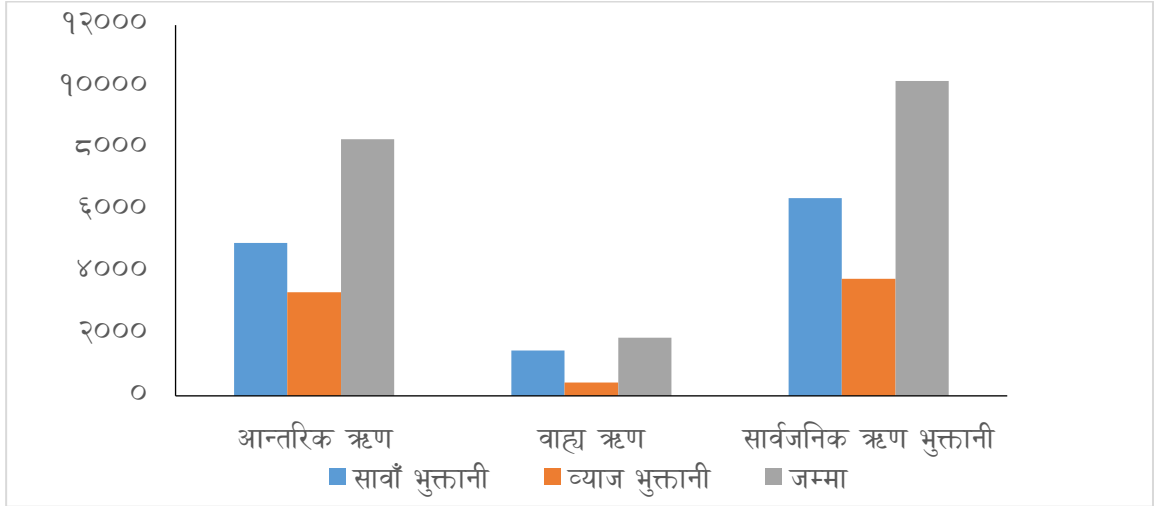
तालिका २.२१ : मासिक रूपमा सार्वजनिक ऋण भुक्तानीको अवस्था (रु.करोडमा)

ऋण भुक्तानी	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस	जम्मा
आन्तरिक ऋण	१७५७.३३	६४१.४६	१८९८.९९	१६४१.४७	७७२.४१	१५९१.८७	८३०३.५३
सावाँ भुक्तानी	१५००	२००	१२८३.७५	५२३.९२	३२७.७२	११०६.८	४९४२.२०
ब्याज भुक्तानी	२५७.३३	४४१.४६	६१५.२४	१११७.५५	४४४.६९	४८५.०६	३३६१.३३
बाह्य ऋण	६४.१९	२८८.५२	२२२.५७	३७४.१३	७०२.९६	२३२.७८	१८८५.१५
सावाँ भुक्तानी	११.६९	२०५.२	१४९.७४	३२३.३४	६२३.९३	१४८.९३	१४६२.८३
ब्याज भुक्तानी	५२.५	८३.३२	७२.८३	५०.७९	७९.०३	८५.८५	४२२.३२
सार्वजनिक ऋण भुक्तानी	१८२१.५२	९२९.९८	२१२१.५६	२०१५.६०	१४७५.३७	१८२४.६५	१०१८८.६९
सावाँ भुक्तानी	१५११.६९	४०५.२	१४३३.४९	८४७.२६२	९५१.६५	१२५५.७	६४०५.०४
ब्याज भुक्तानी	३०९.८३	५२४.७८	६८८.०७	११६८.३४	५२३.७२	५६८.९१	३७८३.६५

स्रोत: सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय।

यस अवधिमा आन्तरिक र बाह्य ऋणतर्फ सावाँ भुक्तानी जम्मा रू.६४ अर्ब ५ करोड र ब्याज भुक्तानी रू.३७ अर्ब ८४ करोड गरी कुल सार्वजनिक ऋण भुक्तानी (सावाँ र ब्याज) रू.१ खर्ब १ अर्ब ८८ करोड पुगेको छ।

चित्र २.३ : चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको सार्वजनिक ऋण भुक्तानीको अवस्था (रू.करोडमा)

स्रोत: सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय।

२.४ अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता परिचालन

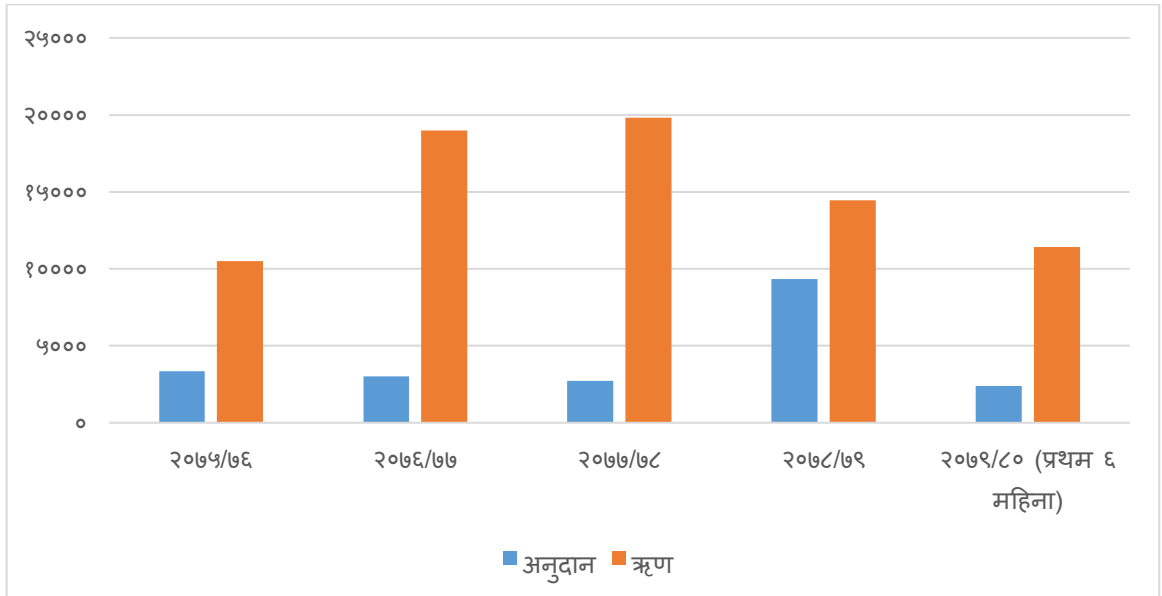
२.४.१ बजेटमा विकास सहायता परिचालनको लक्ष्य

चालु आर्थिक वर्षको बजेटमा विकास सहायता अन्तर्गत अनुदानबाट रू.५५ अर्ब ४५ करोड ८३ लाख अर्थात् वैदेशिक सहायता अनुमानको १८.६३ प्रतिशत र ऋणबाट रू.२ खर्ब ४२ अर्ब २६ करोड ११ लाख अर्थात् अनुमानको ८१.३७ प्रतिशत गरी जम्मा रू.२ खर्ब ९७ अर्ब ७१ करोड ९४ लाख परिचालन हुने लक्ष्य रहेको छ। यो कुल बजेट रकमको १६.६ प्रतिशत हो।

२.४.२ सहायता प्रतिबद्धता

जसमध्ये अनुदान सहायता रू.२३ अर्ब १२ करोड १० लाख अर्थात् १६.८६ प्रतिशत र सहूलियतपूर्ण ऋण सहायता रू.१ खर्ब १४ अर्ब अर्थात् ८३.१४ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा विभिन्न विकास आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न रू.१ खर्ब १० करोड बराबरको प्रतिबद्धता प्राप्त भएको थियो। समीक्षा अवधिमा प्राप्त विकास सहायता प्रतिबद्धता स्थितिलाई अनुसूची- ८ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

चित्र २.४ : अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता सम्झौता (Commitment) रकमको संरचना

चालु आर्थिक वर्ष तथा आगामी वर्षमा देहाय बमोजिमका विकास सहायता परिचालन गर्ने गरी विकास साझेदारहरूसँग छलफल र वार्ता जारी रहेको छ।

- SASEC Highway Improvement Project (काकडभिद्रा-लौकही खण्ड) कार्यान्वयनका लागि एशियाली विकास बैङ्कबाट अमेरिकी डलर ३० करोड (करिब रू.३९ अर्ब) सहुलियतपूर्ण ऋण सहायता प्राप्त गर्न वार्ता सम्पन्न भएको।
- School Sector Transformation Project (P4R) का लागि विश्व बैङ्कबाट अमेरिकी डलर १० करोड (करिब रू.१३ अर्ब) बराबरको सहुलियतपूर्ण ऋण सहायता प्राप्त गर्न वार्ताको चरणमा रहेको।
- Quality Health System Project (P4R) का लागि विश्व बैङ्कबाट अमेरिकी डलर १० करोड (करिब रू.१३ अर्ब) बराबरको सहुलियतपूर्ण ऋण सहायता प्राप्त गर्न आयोजना दस्तावेज तयार भएको।
- दोस्रो Fiscal DPC2 अन्तर्गत विश्व बैङ्कबाट अमेरिकी डलर १० करोड (करिब रू.१३ अर्ब) बराबरको बजेटरी सहायताको रूपमा सहुलियतपूर्ण ऋण सहायता प्राप्त हुने गरी तयारी भइरहेको।
- Finance for Growth (F4G) - III DPC अन्तर्गत विश्व बैङ्कबाट अमेरिकी डलर १० करोड (करिब रू.१३ अर्ब) बराबरको बजेटरी सहायताको रूपमा सहुलियतपूर्ण ऋण सहायता प्राप्त हुने गरी तयारी भइरहेको।
- दुधकोशी जलविद्युत जलाशययुक्त आयोजना (६३५ मे.वा.) कार्यान्वयनका लागि एशियाली विकास बैङ्कबाट अमेरिकी डलर ५८ करोड (करिब रू.७५ अर्ब ४० करोड) बराबरको सहुलियतपूर्ण ऋण सहायता प्रदान गर्ने आशय प्राप्त भएको। सो सहित अन्य दातृ निकायहरूबाट लगानी जुटाउन समन्वय भइरहेको।
- माथिल्लो अरुण जलविद्युत अर्ध जलाशययुक्त आयोजना (१०६१ मे.वा.) को विकास र कार्यान्वयनका लागि विश्व बैङ्कबाट अमेरिकी डलर ५० करोड (करिब रू.६५ अर्ब) बराबरको

सहूलियतपूर्ण ऋण सहायता जुटाउन गृहकार्य भएको तथा बाँकी रकम जुटाउन अन्य सम्भाव्य लगानीकर्तासँग समन्वय भइरहेको ।

- SASEC Customs and Logistic Reform Program कार्यान्वयनका लागि एशियाली विकास बैङ्कबाट अमेरिकी डलर ५ करोड (करिब रु.६ अर्ब ५० करोड) सहूलियतपूर्ण ऋण सहायता प्राप्त गर्ने क्रममा रहेको ।
- Strengthening Public Financial Management and Devolved Service Delivery कार्यान्वयनका लागि एशियाली विकास बैङ्कबाट अमेरिकी डलर १० करोड (करिब रु.१३ अर्ब) बराबरको सहूलियतपूर्ण ऋण सहायता प्राप्त गर्ने क्रममा पूर्व तयारीको केही कार्य पुरा गर्न बाँकी रहेको ।
- Local Infrastructure Support Program कार्यान्वयनका लागि बेलायत सरकारबाट अनुदान सहायताको रूपमा स्टर्लिङ पाउण्ड ९ करोड (करिब रु.१४ अर्ब ४० करोड) प्राप्त गर्न समझदारी पत्रको मस्यौदामा छलफल भइरहेको ।
- विद्यालय शिक्षा क्षेत्र योजना (SESP) कार्यान्वयन लगायत अन्य क्षेत्रका लागि युरोपियन युनियनबाट बजेट सहायताका रूपमा ४ करोड युरो अनुदान प्राप्त गर्ने सन्दर्भमा सम्बन्धित मन्त्रालयबाट राय प्रतिक्रिया प्राप्त भएको र कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयबाट राय प्रतिक्रिया प्राप्त हुने चरणमा रहेको ।
- कृषि र ग्रामीण विकासका लागि योगदान (CARD) मार्फत युरोपियन युनियनबाट रु. १ करोड ५६ लाख अनुदान प्राप्त गर्न क्रममा कृषि विकास रणनीतिको प्रगति विवरण माग भएकोमा सो अनुसारको विवरण पठाई निकासका लागि युरोपियन युनियनलाई अनुरोध गरिएको र सहायता प्राप्त हुने प्रक्रियामा रहेको ।
- ग्रामीण सडक सञ्जाल सुधार आयोजना कार्यान्वयनका लागि एशियाली विकास बैङ्कबाट अमेरिकी डलर ८ करोड ८ लाख (करिब रु.१ अर्ब १९ करोड) अतिरिक्त लगानी वापत सहूलियतपूर्ण ऋण सहायता प्राप्त गर्ने सम्बन्धमा द्विपक्षीय वार्ताको चरणमा रहेको ।

२.४.३ सहायता प्राप्तिको स्थिति

- चालु आर्थिक वर्षमा देहाय अनुसार वैदेशिक अनुदानबाट रु.५५ अर्ब ४५ करोड र वैदेशिक ऋणबाट रु.२ खर्ब ४२ अर्ब २६ करोड प्राप्ति हुने अनुमान गरिएकोमा समीक्षा अवधिमा अनुदानतर्फ रु.८ अर्ब १२ करोड (१४.६४ प्रतिशत) र ऋणतर्फ रु.२६ अर्ब ४६ करोड (१०.९२ प्रतिशत) गरी अनुमान गरिएको कुल सहायता रकममध्ये ११.६१ प्रतिशत मात्र सहायता परिचालन भएको छ ।

तालिका २.२२: पौष मसान्तसम्म वैदेशिक सहायता प्राप्तिको स्थिति (रु.लाखमा)

विवरण	प्राप्ति	वार्षिक अनुमान	प्रतिशत
अनुदान	८११५३	५५४५८३	१४.६३
ऋण	२६४५८८	२४२२६११	१०.९२
जम्मा	३४५७४२	२९७७१९४	११.६१

स्रोत: सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय

- कमजोर आयोजना व्यवस्थापन तथा निर्माण व्यवसायीको ढिलासुस्तीका कारण वैदेशिक सहायतामा सञ्चालित आयोजना कार्यान्वयनमा सुस्तता आई पुँजीगत खर्च न्यून हुन गएकोले त्यसको प्रभाव विकास साझेदारले गर्ने सोझै भुक्तानी तथा शोधभर्ना रकममा पर्न गई समीक्षा अवधिमा वैदेशिक सहायता परिचालन न्यून भएको हो।

२.४.४ सहायताको सोधभर्ना स्थिति

चालु आर्थिक वर्षको प्रारम्भमा वैदेशिक सहायतातर्फ नेपाल सरकारको स्रोतबाट खर्च भई सोधभर्ना प्राप्त गर्नुपर्ने रकम रू. ३६ अर्ब ९० करोड रहेकोमा पौष मसान्तसम्म सोधभर्ना लिने गरी भएको खर्च रू.१७ अर्ब ४ करोड समेत जोड्दा जम्मा रू.५३ अर्ब ९४ हुन आउँछ। सो मध्ये पौष मसान्तसम्म शोधभर्ना रू.२७ अर्ब २२ करोड प्राप्त भएको छ। समीक्षा अवधिसम्म सोधभर्ना लिन बाँकी रकम रू.२६ अर्ब ७२ करोड रहेको छ।

२.४.५ बजेटरी सहायताको अनुमान

चालु आर्थिक वर्षमा विकास नीतिमा आधारित बजेटरी सहायताको अनुमान निम्न बमोजिम रहेको छ।

तालिका २.२३: बजेटरी सहायताको विवरण (रू.करोडमा)

सहायता कार्यक्रम	दातृ निकाय	अनुमानित रकम	समीक्षा अवधि सम्मको प्रगति
ग्रिड (GRID) डि.पि.सि.	विश्व बैङ्क	१२,००	वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भई १२ अर्ब प्राप्त भइसकेको।
फाईनान्स फर ग्रोथ डि.पि.सि.	विश्व बैङ्क	१२,००	चालु आ.ब.को अन्त्यसम्म प्राप्त हुने गरी तयारी भइरहेको।
फिस्कल डि.पि.सि.	विश्व बैङ्क	१२,००	चालु आ.ब.को अन्त्यसम्म प्राप्त हुने गरी तयारी भइरहेको।
उच्च शिक्षाका लागि सहयोग (नतिजाका लागि कार्यक्रम मार्फत बजेट सहायता)	विश्व बैङ्क	१,४९	वित्तीय सम्झौता गर्ने तयारीमा रहेको।
Strengthening Public Financial Management and Devolved Service Delivery	एशियाली विकास बैङ्क	१३,००	पूर्व तयारीको केही कार्य पुरा गर्न बाँकी रहेको।
SASEC Customs and Logistic Reform Program	एशियाली विकास बैङ्क	६,५०	पूर्व तयारीको कार्य पुरा गर्न बाँकी रहेको।
पि.बि.एल. एफ.एस.ए.सि.पि.	एशियाली विकास बैङ्क	३,००	प्राप्त भइसकेको।
विस्तारित क्रेडिट सुविधा	अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष	६,६०	अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको मिसन फेब्रुअरी २०२३ मा आउने कार्यक्रम रहेको र कार्यक्रमको पहिलो समीक्षाको प्रतिवेदन अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको बोर्डबाट स्वीकृति भएपछि चालु आ.ब.मा रकम प्राप्त हुने।

सहायता कार्यक्रम	दातृ निकाय	अनुमानित रकम	समीक्षा अवधि सम्मको प्रगति
कृषि र ग्रामिण विकासका लागि योगदान (CARD)	युरोपियन युनियन	१,५६	कृषि विकास रणनीतिको प्रगति विवरण माग भएकोमा सो अनुसारको विवरण पठाई निकासका लागि युरोपियन युनियनलाई अनुरोध गरिएको र सहायता प्राप्त हुने प्रक्रियामा रहेको।
जम्मा		६५,७५	

स्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायता समन्वय महाशाखा

मुख्य उपलब्धिहरू

- विद्यालय शिक्षा क्षेत्र कार्यक्रमका लागि नर्वे र फिनल्याण्ड सरकारबाट क्रमशः १९ करोड ५० लाख नर्वेजियन क्रोनर (करिब रू.२ अर्ब ५७ करोड) र १ करोड ९० लाख युरो (करिब रू.२ अर्ब ५४ अर्ब) अनुदान तथा एशियाली विकास बैङ्कबाट २० करोड अमेरिकी डलर (करिब रू.२६ अर्ब) सहूलियतपूर्ण ऋण प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।
- Accelerating Nepal's Regional Transport and Trade Connectivity आयोजना अन्तर्गत नेपालको पूर्व-पश्चिम राजमार्गको बुटवलदेखि गोरूसिंगेसम्मको ६९ किलोमिटरको सडक विस्तार तथा व्यापार सहजीकरणका लागि विश्व बैङ्कबाट २७.५ करोड अमेरिकी डलर (करिब रू.३४ अर्ब ९६ करोड) सहूलियतपूर्ण ऋण प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।
- Digital Nepal Acceleration आयोजना अन्तर्गत नेपालमा डिजिटल प्रणाली विकास तथा विस्तारका लागि विश्व बैङ्कबाट १४ करोड अमेरिकी डलर (करिब रू.१७ अर्ब ७९ करोड) सहूलियतपूर्ण ऋण प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।
- सबैका लागि दिगो सफाई (Sustainable Wash for All) कार्यक्रमका लागि युरोपियन युनियनबाट १.०५ करोड युरो (करिब रू.१ अर्ब ३७ करोड) अनुदान सहायता प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।
- शिक्षा क्षेत्रमा प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालीम प्रदान गर्ने कार्यक्रमका लागि स्वीजरल्याण्ड सरकारबाट ७५ लाख स्वीस फ्रेन्क (करिब रू.९९ करोड) अनुदान सहायता प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।
- सहरी ट्रान्समिशन र वितरण प्रणाली सुधारमा लागि जापान सरकारबाट १५ अर्ब ९० करोड जापानिज येन (करिब रू.१४ अर्ब २० करोड) सहूलियतपूर्ण ऋण प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।
- Nuts and Fruits in Hilly Areas Project कार्यान्वयनका लागि एशियाली विकास बैङ्कबाट १ करोड ९० लाख अमेरिकी डलर (करिब रू.२ अर्ब ४७ करोड) अनुदान सहायता र ६ करोड अमेरिकी डलर (करिब रू.७ अर्ब ७९ करोड) सहूलियतपूर्ण ऋण प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।
- मानव जनशक्ति विकास छात्रवृत्ति योजना अन्तर्गत नेपालमा कार्यरत पदाधिकारीलाई जापानका विश्व विद्यालयमा उच्च अध्ययन गराउनका लागि छात्रवृत्ति प्रदान गर्न जापान सरकारबाट ३७ करोड ६० लाख जापानी येन (करिब रू.३५ करोड) अनुदान सहायता स्वीकार गर्न सम्झौता सम्पन्न भएको।

- तराई क्षेत्रको सिँचाई प्रणाली सुधारका लागि जापान सरकारबाट २ अर्ब २५ करोड जापानी येन (करिब रू.२ अर्ब) अनुदान सहायता प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।
- दक्षिण कोरियामा काम गरी फर्कने कामदारहरूलाई नेपालमै व्यावसायिक क्षेत्रमा संलग्न गर्न गराउन र नेपाल प्रहरीको साईबर व्युरो स्थापना तथा क्षमता विकास गर्न दक्षिण कोरिया सरकारबाट अमेरिकी डलर १ करोड ६० लाख (करिब रू.२ अर्ब) अनुदान सहायता प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।
- महिला सशक्तीकरणका लागि Strengthening System to Protect & Uplift Women Project कार्यान्वयनका लागि एशियाली विकास बैङ्कबाट अमेरिकी डलर १ करोड २० लाख (करिब रू.१ अर्ब ५७ करोड) अनुदान सहायता प्राप्त गर्न वित्तीय सम्झौता सम्पन्न भएको।

२.४.६ सहायता परिचालनमा देखिएका समस्या र गर्नुपर्ने सुधार

२.४.६.१ सहायता परिचालनमा देखिएका समस्या

- नेपाललाई प्राप्त हुने विकास सहायता राष्ट्रिय बजेट प्रणाली मार्फत परिचालन गर्ने सरकारको नीति कार्यान्वयनमा उल्लेखनीय प्रगति भएको छ। तथापि सबै प्रकारका विकास सहायतालाई बजेट प्रणालीमा समावेश गर्न नसकिएको।
- नेपालको सार्वजनिक वित्त प्रणाली मापदण्डमा आधारित भइसकेको अवस्थामा पनि दातृ निकायहरूले आ आफ्नै जोखिम विश्लेषण नतिजालाई आधार बनाई नेपालले प्राप्त गर्ने अनुदान सहायताको केही अंश राष्ट्रिय बजेट प्रणालीभन्दा बाहिरबाट अन्तर्राष्ट्रिय संस्था एवम् गैर सरकारी संस्थामार्फत परिचालन गर्ने अभ्यास अहिले पनि कायम रहेको।
- प्राविधिक सहायतालाई आयोजनाको पूर्व तयारीका क्रियाकलाप सम्पन्न गर्न तथा कार्यान्वयन निकायको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धि एवं आयोजनाको लागि आवश्यक विशेषज्ञताको कमी पुरा गर्ने काममा केन्द्रित गर्न नसकिएको।
- नीतिगत व्यवस्था र निरन्तरको प्रयासका बावजुद विकास सहायताको खण्डीकरण कायमै रहेको। यसको कारणले स साना आयोजना संख्या धेरै भएकोले कार्यान्वयन, अनुगमन तथा प्रतिवेदन गर्न समय र लागत बढी लाग्ने गरेको।
- प्रदेश र स्थानीय तह मार्फत म सहायताको बजेट परिचालन गर्ने संस्थागत क्षमता कमजोर रहेको। प्रदेश र स्थानीय तहमा वैदेशिक सहायता परिचालन सम्बन्धी निर्देशिकामा भएको व्यवस्था बमोजिम आवश्यक समन्वय कायम हुन नसकेको।
- बजेटमा समावेश भएका बजेटरी सहायताका कार्यक्रमहरूलाई निर्णयमा पुऱ्याउन पुरा गर्नु पर्ने नीतिगत सुधार लगायतका पूर्व तयारीका कार्यमा सम्बन्धित निकायहरूको समयबद्ध क्रियाशीलता र सहयोग आवश्यक पर्नेमा अपेक्षित रूपमा प्राप्त हुन नसक्दा स्रोत व्यवस्थापनमा कठिनाई आउने गरेको।

२.४.६.२ विकास सहायता परिचालनमा गर्नुपर्ने सुधार

- बजेटको कार्यान्वयनमा स्रोतको कमी हुन नदिन सबै विकास साझेदारहरूसँग समन्वय र क्रियाशीलता बढाउने। विकास साझेदारहरूले कम्तिमा आगामी ३ वर्षको अनुमानित सहायता पूर्वानुमान गरी जानकारी गराउन पहल गर्ने।

- कार्यान्वयनमा रहेका आयोजनाहरू निर्धारित समयमा पुरा गर्न निर्णयमा शीघ्रता ल्याउनको साथै मन्त्रालयहरूले कार्यान्वयनमा आवश्यक सहजीकरण गर्ने र अन्तर निकाय समन्वय प्रभावकारी बनाउने।
- विकास सहायतालाई राष्ट्रिय आवश्यकता र प्राथमिकताका आधारमा विकास नतिजा प्राप्त हुने गरी रणनीतिक महत्त्वका आयोजनामा परिचालन गर्ने। ऋण सहायतालाई आर्थिक प्रतिफल उच्च हुने आयोजनामा केन्द्रित गर्नु पर्ने।
- आयोजना कार्यान्वयन पूर्व सम्पादन गर्नुपर्ने पूर्व तयारीका सबै कार्यहरू सम्पन्न भए पश्चात मात्र आयोजना कार्यान्वयन सुरु गर्ने प्रबन्ध मिलाउने।
- विकास वित्तको कमी पुरा गर्न समिश्रित वित्त, दक्षिण-दक्षिण एवम् त्रिपक्षीय सहायता, विकासका लागि निजी क्षेत्रसँग साझेदारी जस्ता नयाँ उपकरणहरूको प्रयोग गर्न आवश्यक कानुनी प्रबन्ध मिलाउनुको साथै थप क्षमता विकास गर्ने।
- आयोजनाहरूको खर्च समयमै सोधभर्ना प्राप्त गर्नका लागि सम्बन्धित आयोजनाका जिम्मेवार पदाधिकारीहरूलाई उत्तरदायी बनाउनको साथै प्रक्रियागत सरलीकरण तथा क्षमता विकासको लागि विकास साझेदारसँग समन्वय गर्ने।
- Aid Management Information System (AMIS) लाई परिस्कृत गर्ने क्रममा अन्य उपयोगी प्रणालीहरूसँग अन्तर आबद्धता गर्दै एकीकृत सूचना संग्रह, विश्लेषण र प्रतिवेदन गर्न सक्ने गरी सक्षम बनाउने।
- नेपाल विकासोन्मुख मुलुकको रूपमा स्तरोन्नति भएपछि विकास सहायतामा पर्ने असरको आँकलन तथा तत् पश्चातको विकास वित्तको आवश्यकता पुरा गर्न र सहूलियतपूर्ण विकास सहायताको परिपुरण गर्न परिचालन गर्न सकिने सहायताका उपकरणहरूको सम्बन्धमा थप अध्ययन र विश्लेषण गर्ने।

परिच्छेद - तीन

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको प्रगति अवस्था

मुलुकको आर्थिक सामाजिक रूपान्तरण गर्न सघाउ पुऱ्याउने रणनीतिक महत्त्वका आयोजना, वित्तीय र प्राविधिक रूपमा चुनौतीपूर्ण रहेका ठूला आयोजना र साँस्कृतिक महत्त्वका २४ आयोजनालाई नेपाल सरकारले राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाका रूपमा निर्णय गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। यस्ता आयोजनाहरू ऊर्जा, सिँचाई, खानेपानी, सडक, पर्यटन, वन क्षेत्र संरक्षणसँग सम्बन्धित छन् र बजेट विनियोजन गर्दा नै प्राथमिकतामा राख्ने गरिएको छ। यी आयोजनाहरूलाई स्रोत विनियोजनमा प्राथमिकता दिई स्रोतको अभाव हुन नदिन र कार्यान्वयनमा सघन अनुगमन हुँदै आएको छ। यी आयोजनाको प्रगति र सामना गर्नु परिरहेका समस्या सम्बन्धमा आवधिक रूपमा प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा बस्ने राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समिति, राष्ट्रिय योजना आयोगको उपाध्यक्षको अध्यक्षतामा बस्ने राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान उप-समिति र विषयगत मन्त्रालयको मन्त्रीको अध्यक्षतामा बस्ने मन्त्रालय स्तरीय विकास समस्या समाधान समितिमा छलफल भई कार्यान्वयनमा आई परेका समस्या समाधान हुँदै आएको छ। यी आयोजनाको कार्यान्वयनलाई नतिजामुखी बनाउन विषयगत मन्त्रालय र सम्बद्ध आयोजना प्रमुख बीच कार्यसम्पादन करार हुने गरेको छ।

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरू मध्ये माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत आयोजनाको निर्माण सम्पन्न भई सकेको, गौतमबुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलबाट मिति २०७९/२/२ बाट व्यावसायिक उडान सुरु भएको र पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा क्यालिब्रेशन फ्लाइट सम्पन्न भई आन्तरिकतर्फको उडान सञ्चालनमा आएको छ। पश्चिम सेती जलविद्युत आयोजनाको निर्माण विधि तयार नहुँदा आयोजना सुरु हुन सकेको छैन भने बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजनाको मुआब्जा वितरणको कार्य जारी छ। अन्य आयोजनाहरू निर्माणको विभिन्न चरणमा रहेका छन्। चालु आर्थिक वर्षमा राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाका लागि चालुतर्फ रु.३ अर्ब ५७ करोड ७९ लाख, पुँजीगततर्फ रु.८८ अर्ब ५३ करोड ८५ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रु.६ अर्ब ८६ करोड गरी जम्मा रु.९८ अर्ब ९७ करोड ६४ लाख विनियोजन गरिएकोमा समीक्षा अवधिमा चालुतर्फ रु.८० करोड ७९ लाख, पुँजीगततर्फ रु.९४ अर्ब ५ करोड ९६ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रु.९४ करोड ९३ लाख गरी जम्मा रु.९५ अर्ब ८ लाख खर्च भएको छ। जस अनुसार राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको समीक्षा अवधिमा ९५.९६ प्रतिशत खर्च भएको छ। आयोजनागत विनियोजन र खर्चको विवरण अनुसूची ९३ मा उल्लेख गरिएको छ। राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको कार्यान्वयनको अवस्था र हालसम्मको प्रगतिको विवरण देहाय अनुसार रहेको छ।

तालिका ३.१: राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको हालसम्मको प्रगति स्थिति

रु.लाखमा

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	क्षेत्रफल/ लम्बाई	अवस्थित जिल्ला/प्रदेश	आयोजना सुरु भएको वर्ष	आयोजना को प्रारम्भिक लागत	आयोजना को संशोधित लागत	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको खर्च	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको भौतिक प्रगति (%)	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को विनियोजन	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको खर्च	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको भौतिक प्रगति प्रतिशत	हालसम्मको मुख्य भौतिक प्रगति
१	पुष्पलाल (मध्य पहाडी) राजमार्ग आयोजना	१ हजार ८ सय ७९ कि.मी.	मध्य पहाडका २६ जिल्लाहरू	२०६४/६५	३३३६००	८४३३००	५८९४०६	९४.१६	९३३१६	१५३९३	१८.००	• कुल १८७९कि.मी. मध्ये १२५९ कि.मी. कालोपत्रे, कुल १३७ पुल मध्ये ९३ वटा पुल सम्पन्न,।
२.	हुलाकी राजमार्ग	१ हजार ७ सय ९२ कि.मी.	तराईका २१ जिल्लाहरू	२०६६/६७	४७२४००	६५२०००	५५१६९४	८०.९०	६०७२०	२३४२९	४२.६०	• कुल १७९२ कि.मी. मध्ये ८९१ कि.मी. कालोपत्रे सम्पन्न, कुल २१९ पुल मध्ये ११५ वटा पुल सम्पन्न।
३.	उत्तर दक्षिण लोकमार्ग (कोशी करिडोर)	१ सय ६२ कि.मी.	संखुवासभा खाँदवारी देखि किमाथांका सम्म	२०६५/६६	१६२०००	११९३००	४२८००	४१	११०००	२७३२	३९.००	• कुल १६२ कि.मी. मध्ये १५० कि.मी. ट्रयाक खुलेको, ८ वटा पुल निर्माण सम्पन्न भएको बाँकी १२ कि.मी. को ट्रयाक खोल्ने कार्य सञ्चालन भइरहेको।
४.	उत्तर दक्षिण लोकमार्ग (कालिगण्डकी करिडोर)	४ सय ४७ कि.मी.	गैडाकोट-राम्दी-मालढुङ्गा, वेनि देखि	२०६६/६७	२४००००	२४००००	१२६९००	५६	४६९००	१०८००	२२.७१	मालढुंगा-राम्दी- कुल २४५ कि.मी. मध्ये २४४ कि.मी. ट्रयाक खुलेको, गैडाकोट-पिपलडाँडा खण्ड

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	क्षेत्रफल/ लम्बाई	अवस्थित जिल्ला/प्रदेश	आयोजना सुरु भएको वर्ष	आयोजना को प्रारम्भिक लागत	आयोजना को संशोधित लागत	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको खर्च	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको भौतिक प्रगति (%)	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को विनियोजन	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको खर्च	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको भौतिक प्रगति प्रतिशत	हालसम्मको मुख्य भौतिक प्रगति
	(मालढुङ्गा-राम्दी-गैडाकोट खण्ड, बेनी-जोमसोम-कोरोला सडक)		जोमसोम सम्म गण्डकी प्रदेश									१३२ (कि.मी.) मध्ये ६३ कि.मी. कालोपत्रे सम्पन्न भएको। • हालसम्म १९ वटा पुलहरूको निर्माण सम्पन्न भएको।, • बेनी-जोमसोम- कुल १९९ कि.मी. मध्ये सम्पूर्ण ट्रयाक खुलेको, १६० कि.मी. ग्राभेल भएको र २० कि.मी. कालोपत्रे भएको।
५	उत्तर दक्षिण लोकमार्ग (कर्णाली करिडोर)	२ सय ६८ कि.मी.	कालिकोट जिल्लाको खुलालुदेखि हुम्ला जिल्लाको सिमीकोट हुँदै हिल्सासम्म	२०६४/६५	४१०००	६६६००	११५००	२०	४७७२	४३०००	९.०१	• कुल २६८ कि.मी. मध्ये २६३ कि.मी. ट्रयाक खोल्ने कार्य पुरा भइसकेको।
६.	रेल मेट्रो रेल तथा मनोरैल विकास आयोजना	७० कि.मी.	महेत्तरी सर्लाही र रौतहट	२०६६/६७	७०६२००	९५५२२००	२२३८५४	३८.५	५५२८७	११९०५	२२.०१	• ५२.५कि.मी. ट्रयाकब्रेड र ५ वटा पुलहरू निर्माण सम्पन्न भएको

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	क्षेत्रफल/ लम्बाई	अवस्थित जिल्ला/प्रदेश	आयोजना सुरु भएको वर्ष	आयोजना को प्रारम्भिक लागत	आयोजना को संशोधित लागत	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको खर्च	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको भौतिक प्रगति (%)	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को विनियोजन	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको खर्च	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको भौतिक प्रगति प्रतिशत	हालसम्मको मुख्य भौतिक प्रगति
७.	काठमाण्डौ तराई मधेश द्रुत मार्ग	७२.५ कि.मी.	ललितपुर, काठमाण्डौ, मकवानपुर र बारा	२०७३/७४	११६००००	१७५१९००	२५६६३५	२१.१८	३००७८६	१५९८५	९.११	<ul style="list-style-type: none"> सुरुङ्ग मार्ग प्याकेज नं.१ र २ को सर्भे, फिल्ड इन्भेष्टिगेशन, डिजाइन तथा ड्रइङ्ग कार्य सम्पन्न गरी निर्माण कार्य प्रारम्भ भएको : द्रुतमार्ग खण्ड प्याकेज नं.३, ४ र ५ को ठेक्का सम्झौता भई कार्य प्रारम्भ भएको।
८	गौतमबुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल	३०००मीx४५ मी. (Runway)	भैरहवा, रूपन्देही,	२०७२/७३	६२२००	६८२००	६३०००	सम्पन्न	३५२८०	७१३	-	मिति २०७९/२/२ बाट व्यावसायिक उडान सुरु भएको।
९	पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल	२५००मीx४५ मी. (Runway)	पोखरा, कास्की	२०७४/७५	२२००००	२२००००	१०७०००	९८	४४०००	००	५२.००	निर्माण सम्पन्न भई क्यालिब्रेशन फ्लाइट भएको।
१०	निजगढ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल, बारा	८ हजार ४५ हेक्टर क्षेत्रफल	निजगढ, बारा	२०७१/७२	१६५००	१६५००	१२८००		२६००	७००	२६.९२	<ul style="list-style-type: none"> मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०७९/४/२६ को निर्णयानुसार गठित विज्ञ समूहद्वारा पूर्ण क्षमताको अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माणसम्बन्धी प्रतिवेदन तयार भएको।

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	क्षेत्रफल/ लम्बाई	अवस्थित जिल्ला/प्रदेश	आयोजना सुरु भएको वर्ष	आयोजना को प्रारम्भिक लागत	आयोजना को संशोधित लागत	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको खर्च	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको भौतिक प्रगति (%)	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को विनियोजन	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको खर्च	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको भौतिक प्रगति प्रतिशत	हालसम्मको मुख्य भौतिक प्रगति
११	पशुपति क्षेत्र विकास कोष	पाशुपत क्षेत्र	काठमाण्डौ/ बागमती	२०७०/७१	१२७००	२२७००	९७०४	८५	२४००	१११२	४७.४८	<ul style="list-style-type: none"> मृगस्थली भू-क्षय नियन्त्रण दोस्रो चरणको कार्य सम्पन्न। आर्यघाट, गोरखनाथ, गुहेश्वरी दर्शनमार्ग स्तरोन्नतिको कार्य सम्पन्न।
१२	लुम्बिनी विकास कोष	१ हजार १ सय ५५ विगाहा	नवलपरासी रामग्राम, रूपन्देही र कपिलवस्तु	२०६९/७०	५५५००	१३२६००	६७००४	८७	१५५००	३७४५	२४.१६	<ul style="list-style-type: none"> बृहत्तर लुम्बिनी क्षेत्रको गुरुयोजनाको अवधारणा (Conceptual Master Plan) तयार भएको।
१३	बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना	धादिङ र गोरखामा १२सय मे.वा. विद्युत उत्पादन	गोरखा जिल्ला	२०६९/७०	२६०००	२६०००	४१४७२४	२२	७९३२३	१२५७८	१५.८६	<ul style="list-style-type: none"> जग्गाको मुआब्जा वितरण भइरहेको।
१४	माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत आयोजना	४ सय ५६ मे.वाट जल विद्युत उत्पादन	दोलखा जिल्ला	२०६७/६८	३५२९००	-	५४७३०७	सम्पन्न	०	०	०	<ul style="list-style-type: none"> सम्पन्न

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	क्षेत्रफल/ लम्बाई	अवस्थित जिल्ला/प्रदेश	आयोजना सुरु भएको वर्ष	आयोजना को प्रारम्भिक लागत	आयोजना को संशोधित लागत	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको खर्च	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको भौतिक प्रगति (%)	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को विनियोजन	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको खर्च	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको भौतिक प्रगति प्रतिशत	हालसम्मको मुख्य भौतिक प्रगति
१५	पश्चिम सेती जलविद्युत आयोजना			२०६७/६८								• निर्माण विधि यकिन नभएको।
१६	बबई सिँचाई आयोजना	३६ हजार हेक्टर सिँचाई	बर्दिया	२०४५/४६	२८७००	१८९६००	१११५८०	६२.२३	१५२८४	४८१६	३४.८८	• हेडवर्क्स निर्माण सम्पन्न, • ३.१ कि.मी. मूल नहर निर्माण सम्पन्न,
१७	महाकाली सिँचाई आयोजना	३३ हजार ५ सय २० हेक्टर सिँचाई	कञ्चनपुर	२०६३/६४	३५००००	३५००००	५४०४१	१५.७३	१२६०१	५३४८	४२.८६	• ऐलानी जग्गा अधिग्रहण सम्पन्न भएको मूल नहर १२.७ देखि २८.८ कि.मी.सम्म निर्माण भइरहेको
१८	सिक्टा सिँचाई आयोजना	४२ हजार ७ सय ६६ हेक्टर सिँचाई	बाँके	२०६१/६२	१२८०००	२५०२	१८६५७९	७५.५०	१८८६८	३७२०	२०.४६	• पूर्वी मूल नहरको र पश्चिमतर्फ शाखानहर निर्माणको कार्य भैरहेको।
१९	रानी जमरा कुलरिया सिँचाई आयोजना	३८ हजार ३ सय हेक्टर सिँचाई	कैलाली	२०६७/६८	१२३७००	२७५०००	१६१९८६	५८.७०	२९००६	४७२०	१६.२७	• गेट जडानको कार्य सम्पन्न भएको • Sitling वेशीन निर्माण सम्पन्न, • पावर हाउसको करिब ९५ प्रतिशत निर्माण सम्पन्न

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	क्षेत्रफल/ लम्बाई	अवस्थित जिल्ला/प्रदेश	आयोजना सुरु भएको वर्ष	आयोजना को प्रारम्भिक लागत	आयोजना को संशोधित लागत	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको खर्च	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको भौतिक प्रगति (%)	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को विनियोजन	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको खर्च	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको भौतिक प्रगति प्रतिशत	हालसम्मको मुख्य भौतिक प्रगति
२०	भेरी - ववई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	५१ हजार हेक्टर, सिँचाई ४६.८ मे.वा.विद्युत उत्पादन	सुर्खेत, बाँके, बर्दिया	२०६८/६९	१६४३३०	३६८०७७	१५४२१७	५७	२२७७८	३२८७	१९.३८	Settling basin र पावरहाउस निर्माण कार्य भइरहेको। हाइड्रोमेकानिकल निर्माण कार्यको सम्झौता सम्पन्न भएको
२१	सुनकोशी मरिन डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	१ लाख २२ हजार हेक्टर सिँचाई २८ मे.वा.विद्युत उत्पादन	सिन्धुली, रामेछाप, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी	२०७३/७४	४६१९००	४६१९००	४२९६९	७.६०	२७१६२	२३९०२	८८.००	<ul style="list-style-type: none"> सुरुंग निर्माणको खरिद कार्य सम्पन्न हेडवर्क्स, पावरहाउस, सर्जसाफ्ट आदिको Detailed Engineering design कार्य सम्पन्न
२२	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	१८ लाख ९६ हजार २ सय ५५.९ हेक्टर	३७ जिल्ला/ ७ वटै प्रदेश	२०७१/७२	१२५००	२४९७०००	१०४७८९	४.९९	२१७३२	३०९९	१८.७८	२ तालतलैया/सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापन ४० वटा गल्छी, पहिरो, खहरे रोकथाम ९.१० कि.मी. नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण/३०,००० विरुवा उत्पादनखरिद ९०.२० हेक्टरमा कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन २ स्थानमा पर्यापर्यटन क्षेत्र प्रवर्द्धन

क्र. सं.	आयोजनाको नाम	क्षेत्रफल/ लम्बाई	अवस्थित जिल्ला/प्रदेश	आयोजना सुरु भएको वर्ष	आयोजना को प्रारम्भिक लागत	आयोजना को संशोधित लागत	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको खर्च	आर्थिक वर्ष २०७८/७९ सम्मको भौतिक प्रगति (%)	आर्थिक वर्ष २०७९/८० को विनियोजन	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको खर्च	चालु आर्थिक वर्षको पुससम्मको भौतिक प्रगति प्रतिशत	हालसम्मको मुख्य भौतिक प्रगति
												चुरे क्षेत्रमा अव्यवस्थित जोखिमयुक्त बस्तीहरूको पहिचान एवं नक्शांकन
२३	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	काठमाण्डौ उपत्यका १७ करोड लिटर खानेपानी उपलब्ध	काठमाण्डौ, ललितपुर, भक्तपुर, काभ्रेपालाञ्चोक तथा सिन्धुपाल्चोक	२०५५/५६	२४००००	२४००००	३०३२८४	८९.४७	८०७७	१६२४	२०.७२	<ul style="list-style-type: none"> हेडवर्क्स निर्माण ७० प्रतिशत सम्पन्न, सुरुङ्गको Grouting तथा Rock Bolt जडान, Instrumentation उपकरण जडान। अस्थाई रूपमा पानी पथान्तरण गरी वितरण गरिएको।
२४	मिलेनियम च्यालेञ्ज एकाउण्ट नेपाल	४०० KV डबल सर्किट ३ सय १२ कि.मी. को ट्रान्समिसन लाईन (बुटवल, दमौली, रातमाटे, हेटौडा, लप्सिफेदी)	बुटवल, दमौली, रातमाटे, हेटौडा, लप्सिफेदी	२०६७/६८	७५००००	६९२६००	९८००२	५.०१	९२७९७	४०६	३.६६	<ul style="list-style-type: none"> प्रारम्भिक इन्जिनियरिङ डिजाइनको कार्य, रातमाटे सबस्टेशनका लागि जग्गा अधिग्रहण, सडक मूल्याङ्कन सर्भेक्षण, पुनर्बास कार्ययोजना जीवनमापन पुनर्स्थापना योजना, धरातलीय सर्वेक्षण तथा किलो गाड्ने कार्य।

३.२ राष्ट्रिय गौरवका आयोजना कार्यान्वयनका समस्या र समाधानका उपायहरू

समस्या

- आयोजना छनौट र कार्यान्वयनका सम्बन्धमा छुट्टै कानुनी व्यवस्था र मापदण्ड नहुँदा आयोजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता आउन नसकेको।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजना कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा प्रदेश तथा स्थानीय तहसँगको कार्यगत समन्वय राख्न स्पष्ट मापदण्ड तयार नभएको।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाबाट प्राप्त हुने लाभ र आर्थिक, सामाजिक रूपान्तरणका विषयमा स्थानीय बासिन्दासँग पर्याप्त छलफल/अन्तरक्रिया हुन नसकेको।
- आयोजनाको कार्यान्वयन विधि, लागत, समयावधि जस्ता आधारभूत पक्षहरूको निकर्षण नभई राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाका रूपमा वर्गीकरण गरी खरिद प्रक्रिया अघि बढाउँदा समयमा नै आयोजना सम्पन्न नहुने तथा लागत समेत बढ्दै गएको।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाका लागि आवश्यक दक्ष जनशक्ति तथा श्रमिकको आपूर्ति समयमा हुन नसकेको।
- आयोजनामा जग्गाको मुआब्जा निर्धारण र घर टहरा मूल्याङ्कनमा समस्या रहेको।
- आयोजनामा आवश्यक पर्ने नदीजन्य एवं खानीजन्य निर्माण सामग्रीको नियमित उपलब्धतामा समस्या रहने गरेको।
- प्रभावकारी अन्तर निकाय समन्वय हुन नसकेको कारण वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन, बन क्षेत्रको उपयोग, रुख कटान, जग्गा अधिग्रहण, निर्माण सामग्रीको आपूर्ति जस्ता समस्याले आयोजनाको निर्बाध कार्यान्वयन हुन नसकेको।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजनामा काम गर्ने कर्मचारीलाई स्पष्ट कार्य विवरण तोकी सोही बमोजिम कार्य सम्पादन सम्झौता गरी जिम्मेवार र जबाफदेही बनाउन नसकिएको।
- आयोजनाको समयसारिणी अनुसार एकीकृत अनुगमन गरी प्राप्त पृष्ठपोषणलाई कार्यान्वयन गर्ने पद्धतिको विकास हुन नसकेको।
- निर्माण व्यावसायिकको प्राविधिक, वित्तीय तथा व्यवस्थापकीय क्षमता अभिवृद्धि हुन नसक्दा आयोजना निर्माण कार्य समयमा सम्पन्न हुन नसकेको।

समाधानका उपाय

- राष्ट्रिय गौरव तथा ठूला आयोजना छनौट र कार्यान्वयनमा प्रभावकारिता ल्याउन स्पष्ट कानुनी व्यवस्था गरी र विकास ऐन तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने।
- राष्ट्रिय गौरव आयोजनाको पूर्व तयारी र भौगर्भिक अध्ययन तथा क्षेत्रीय सन्तुलन समेत विश्लेषण गरी विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन टुङ्गो लागोपछि मात्र राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको रूपमा घोषणा गर्ने।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजना कार्यान्वयन गर्न संघ, प्रदेश र स्थानीय तहसँगको कार्यात्मक समन्वय कायम राख्न स्पष्ट मापदण्ड सहित उपयुक्त संयन्त्र निर्माण गर्ने।
- जग्गाको मुआब्जा, क्षतिपूर्ति, बस्ती स्थानान्तरण र पुनर्वास सम्बन्धी विषयलाई व्यवस्थित गर्न एकीकृत रूपमा नीतिगत र कानुनी व्यवस्था गर्ने।
- आयोजना व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन अन्तर निकायगत समन्वय कायम गर्ने विषयमा आवश्यक कार्ययोजना सहितको उपयुक्त संयन्त्र निर्माण गर्ने।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाबाट स्थानीय जनतालाई प्राप्त हुने लाभ, आर्थिक सामाजिक रूपान्तरणका विषयमा निरन्तर छलफल/अन्तरक्रिया गर्ने।
- स्रोत परिचालन र कार्यान्वयन विधि निक्यौल गरे पश्चात् मात्र खरिद प्रक्रिया अघि बढाउने।
- आयोजना निर्माण अवधिभर आवश्यक पर्ने कच्चा पदार्थ, श्रमिक, वन क्षेत्रको उपयोग जस्ता विषयको सुनिश्चितता हुनुपर्ने।
- नतिजा खाका सहितको अनुगमन मूल्याङ्कन गर्ने छुट्टै संयन्त्र निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने र प्राप्त पृष्ठपोषणका आधारमा निरन्तर सुधार गर्ने प्रणालीको विकास गर्ने।
- आयोजनाका लागि प्राविधिक, वित्तीय क्षमता र तोकिएको समय सीमा भित्र कार्य सम्पन्न गर्ने निर्माण व्यवसायीको समुचित रूपमा परिचालन गर्ने व्यवस्थालाई सुनिश्चित गर्ने।

परिच्छेद - चार
क्षेत्रगत र मन्त्रालयगत उपलब्धि विश्लेषण

नेपाल सरकारका विभिन्न मन्त्रालय तथा निकायहरूबाट प्राप्त प्रगति विवरणका आधारमा समीक्षा अवधिमा चालु आर्थिक वर्षको बजेट कार्यान्वयनबाट हासिल भएका क्षेत्रगत उपलब्धिहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्:

४.१ आर्थिक तथा वित्तीय क्षेत्र

४.१.१ अर्थ तथा वित्त

- आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शन जारी गरिएको।
- २०७९/४/१ गतेदेखि लागू हुने गरी राष्ट्रसेवक कर्मचारीको नयाँ तलबमान र सुविधा तोकिएको।
- नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्को मिति २०७९/५/६ को निर्णयानुसार उच्चस्तरीय तलब सुविधा आयोगको गठन गरिएको।
- बीमा समितिको सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन, २०७८ लाई स्वीकृति प्रदान गरिएको।
- आर्थिक वर्ष २०७९/८० को वार्षिक बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना तयार भई एकीकृत अनुगमन प्रणालीमा समावेश गरी नियमित प्रगति अद्यावधिक गरिएको।
- सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन ऐन, २०७९ जारी भएको।
- कर्जा सुरक्षण (तेस्रो संशोधन) नियमावली, २०७९ स्वीकृत गरिएको।
- वित्तीय संघीयता समन्वय कार्य प्रभावकारी बनाउने उपायहरूको सम्बन्धमा सातै प्रदेशका आर्थिक मामिला हेर्ने सचिवहरूको उपस्थितिमा छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको।
- समपूरक अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७ र विशेष अनुदान सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७ मा नेपाल सरकार, मन्त्रपरिषद्बाट चौथो संशोधन भएको।
- आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पुससम्म रु.३० अर्ब आन्तरिक ऋण परिचालन गरिएको।
- आर्थिक सर्वेक्षण तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७८ को परिमार्जन गरिएको।

४.१.२ उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति

- Gulf Country (UAE) मा Collective Trade Mark दर्ता भएको।
- ३/३ वटा राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रियस्तरका मेला सम्पन्न भएको।
- नयाँ दिल्लीमा आयोजना भएको India International Trade Fair 2021, New Delhi, India मा ६ वटा कम्पनीका साथ नेपाली निकासीयोग्य वस्तुहरूको प्रदर्शनी भएको।
- विदेशी लगानीको न्यूनतम सीमा रु २ करोड कायम गर्ने गरी राजपत्रमा सूचना प्रकाशन भएको।
- प्रविधि हस्तान्तरण कार्यविधि, मह, बेसार प्रशोधन कार्यविधि र अल्लो प्रशोधन कार्यविधि तर्जुमा गरिएको।

४.१.३ कृषि तथा पशुपन्छी विकास

- कृषि सामग्री कं. लि र साल्ट ट्रेडिङ्ग क.लि. मार्फत १४० हजार मे.टन रासायनिक मल बिक्री वितरण भएको।
- उखु किसानलाई रू.७३ करोड ६८ लाख अनुदान वितरण भएको।
- बीउ स्रोत केन्द्र स्थापना भएको।
- मोटा धानको प्रति क्विन्टल रू.२९६७।- र मध्यम धानको रू.३१२८।- प्रति क्विन्टल न्यूनतम समर्थन मूल्य निर्धारण भएको।
- विभिन्न खाद्यान्न वस्तुको १५ मे.टन मुल बीउ र ३४२ मे.टन उन्नत बीउ वितरण भएको।
- कृषि बीमाको प्रिमियम शुल्क अनुदान बापत हालसम्म रू.७८ लाख भुक्तानी भएको।
- हालसम्म ३२ हजार १ सय २० वटा आयातित खाद्य वस्तुको नमुनामा विषादीको अवशेष परिक्षण (RBPR विधिबाट) गरिएको।
- स्थानीय तहमा कृषि स्नातक प्राविधिक परिचालन कार्यविधि, २०७९ स्वीकृत भई ६१९ जना मध्ये करिब ८० प्रतिशत कृषि स्नातक प्राविधिक छनौट गर्ने कार्य सम्पन्न भएको।
- गुणस्तरीय पशु प्रजननको लागि १ लाख ४२ हजार ८ सय ७० लिटर तरल नाइट्रोजन खरीद तथा वितरण र ३ लाख ६१ हजार ८० कृत्रिम गर्भाधान गरिएको।
- १ करोड ४७ लाख डोज पि.पि.आर./ एच.एस./वि.क्यु. लगायत पशुपन्छीको संक्रामक रोग विरुद्धको खोप उत्पादन तथा व्यवस्थापन गरिएको।
- खाद्य ऐन, २०२३ को दफा ७ बमोजिम खाद्य पदार्थमा हेभि मेटलको अधिकतम मात्रा निर्धारण गर्ने सम्बन्धी आदेश जारी गरिएको।
- खाद्य ऐन २०२३ को दफा ७ बमोजिम अन्नमा आधारित पूरक बाल आहारको गुणस्तर निर्धारण गर्ने सम्बन्धी आदेश जारी गरिएको।
- समीक्षा अवधिमा देहाय अनुसारका नीति, कार्यविधि र मापदण्ड जारी भएको।
 - मत्स्य विकास नीति, २०७९,
 - कृषि स्नातक परिचालन कार्यविधि, २०७९
 - स्थानीय तहमा कृषि स्नातक प्राविधिक परिचालन कार्यविधि, २०७९
 - निर्यातका लागि प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनको प्रमाणीकरण शुल्कमा अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९
 - डिजिटल स्वायल म्याप व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९
 - आत्मनिर्भरका लागि कृषि उत्पादन कार्यक्रम कार्यान्वयन एकीकृत कार्यविधि, २०७९
 - बर्ड फ्लु नियन्त्रणका क्रममा नष्ट गरिएका वस्तुहरूको राहत दिने सम्बन्धी मापदण्ड, २०७९
 - बर्ड फ्लु नियन्त्रण कार्यका खटाइएका कर्मचारी वा व्यक्तिलाई उपलब्ध गराइने प्रोत्साहन सुविधा सम्बन्धी मापदण्ड, २०७९

४.१.४ भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण

- राष्ट्रिय भूमि आयोग मार्फत भूमिहीन सुकुम्बासी तथा भूमिहीन दलित परिवारलाई ९ सय ६१ थान पूर्जा वितरण गरिएको।

- १ सय ६५ स्थानीय तहबाट माग गरिएको भूउपयोग नक्सा डाटा उपलब्ध गराइएको।
- १ सय स्थानीय तहहरूलाई प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराइएको।
- भू-उपयोग कार्यान्वयनका लागि ६३ स्थानीय तहहरूलाई प्राविधिक सहयोग प्रदान गरिएको।
- नापजाँच गर्न छुट भएका गाउँ ब्लक जग्गा र दर्ता हुन छुट भएका वेनिस्सा, स्वबासी लगायत जग्गाको नाप जाँच तथा दर्ता गरी जग्गाधनी दर्ता ३ हजार ४ सय ४२ थान जग्गाधनी दर्ता प्रमाण पूर्जा वितरण गरिएको।
- नाप जाँचमा प्रयोग हुने ७ सय ५४ नयाँ नापी नक्सा Scanning गरी सुरक्षित गरिएको।
- सहकारी बजार विकास अन्तर्गत नुवाकोट, धादिङ्ग, चितवन-२, मकवानपुर, काभ्रे-२ मा भवन निर्माण सम्पन्न भएको।
- भूमि व्यवस्थापन प्रशिक्षण केन्द्रबाट छोटो अवधिका ९ वटा नापी तालिम सम्पन्न भएको।
- बहुवर्षीय कार्यक्रम मार्फत नेपाल भरका सम्पूर्ण नापी कार्यालयहरूबाट Nepal Land Information System (NeLIS) तथा मेरो कित्ता प्रणाली सञ्चालन सम्बन्धी कार्य ५० कार्यालयमा सञ्चालन भएको।
- तर्जुमा/परिमार्जन गरिएका नियमावली, कार्यविधि विवरण:
 - भू-उपयोग नियमावली, २०७९
 - सहकारी संस्थालाई अनुदान उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९
 - सहकारी सम्बन्धी शैक्षिक क्रियाकलापको प्रमाणीकरण समितिको कार्यविधि, २०७९

४.१.५ श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा

- व्यावसायिक सीप विकास तालिम प्रतिष्ठानले हालसम्म ७ सय ६३ जनालाई विभिन्न व्यावसायिक तालिम प्रदान गरिएको।
- रोजगार सेवा केन्द्रमा सूचीकृत बेरोजगारहरू मध्ये समीक्षा अवधिसम्म ३ हजार १ सय ९२ जनालाई रोजगारी प्रदान गरिएको।
- वैदेशिक रोजगारमा जान चाहनेहरूका लागि सीपमुलक तालिमको साथै पूर्वप्रस्थान तालिमलाई अनिवार्य बनाइएको।
- काठमाण्डौ बाहिर बिराटनगर, धनुषा, पोखरा, बुटवल, सुर्खेत, र धनगढी ६ वटा कार्यालयबाट अनलाइन प्रणालीबाट श्रम स्वीकृति उपलब्ध गराउने कार्य प्रारम्भ गरिएको।
- वैदेशिक रोजगारीका क्रममा मृत्यू भएका, अङ्गभङ्गमा रहेका नेपाली नागरिक तथा निजहरूको परिवारलाई प्रदान गरिने राहत, उद्धार तथा अन्य कल्याणकारी सेवा अनलाइन प्रणालीबाट स्थानीय तहबाट नै उपलब्ध प्रवाह गर्न कार्यविधि समेत तर्जुमा भएको।
- वैदेशिक रोजगारीमा गएका व्यक्तिहरूलाई टेलिमेडिसिन सेवा प्रवाह गर्न कार्यविधि तर्जुमा भएको।
- अनौपचारिक तथा स्वरोजगार श्रमिकको सामाजिक सुरक्षा योजना सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ स्वीकृत भएको।
- वैदेशिक क्षेत्रका श्रमिकको सामाजिक सुरक्षा योजना सञ्चालन कार्यविधि, २०७९ स्वीकृत भएको।

४.१.६ वन तथा वातावरण

- EIA स्वीकृत भई सञ्चालनमा आएको २ वर्ष पुरा भएका २ आयोजनाको वातावरणीय परिक्षण सम्पन्न।
- लापा कार्यान्वयन अन्तर्गत जलवायु मैत्री फलफूल खेतीबाट १ हजार ८ सय ९१, उन्नत डाले तथा भुइँ घाँस खेती १ सय, जलवायु मैत्री उन्नत जातका तरकारी, उच्च मूल्य वाली, फलफूलको बिऊ बिजन/विरुवा सहयोग १ सय ८, जलवायु मैत्री तरकारी खेतीबाट २ हजार १ सय ५४ घरधुरी लाभान्वित भएको।
- राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशालामा रहेका १ लाख ७० हजार हर्वेरियम नमुनाहरूको व्यवस्थापन गरिएको। १९ वटा Taxa New to KATH को रूपमा समावेश गरिएको।
- १७ हजार ७ सय ७६ हर्वेरियम नमुनाहरूको Digitization कार्य सम्पन्न गरिएको।
- १ सय ३० वटा पानी मुहान पोखरी संरक्षण र सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन गरिएको।
- २८ वटा गल्ली/खहरे/पहिरो नियन्त्रण तथा रोकथाम गरिएको।
- २३ लाख ५८ हजार विरुवा उत्पादन, खरिद र वितरण गरिएको।
- वन्यजन्तुको वासस्थान सुधारका लागि ५ सय ४५ हेक्टर घाँसे मैदान निर्माण तथा व्यवस्थापन तथा २५ वटा पानीपोखरी निर्माण तथा मर्मत सुधार भएको।
- १ करोड क्यू.फि. काठ उत्पादन भएको।

४.१.७ संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन

- पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको निर्माण भई Flight Calibration, Equipment commissioning and Testing and minor construction works सम्पन्न भएको।
- भूकम्पबाट क्षतिग्रस्त भएका मध्ये ६ सय ९६ सम्पदाको पुननिर्माण कार्य सम्पन्न भएको।
- ग्रेट हिमालयन ट्रेल निर्माणतर्फ ९० कि.मी. निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।
- साँस्कृतिक सम्पदाको डिजाइजेसन कार्यतर्फ १ लाख २५ हजार थान सम्पदाको डिजाइजेसन गरी पुस्तक तयार गरिएको।
- सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी निवारण सम्बन्धमा क्यासिनो व्यवसायीलाई जारी गरिएको निर्देशन, २०७६ मा पहिलो संशोधन भएको।
- सगरमाथा आरोहीलाई ब्याच तथा परिचयपत्र प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९ स्वीकृत भएको।
- पर्यटन क्षेत्रको विकास एवं प्रवर्द्धनका लागि नेपालको पर्यटन क्षेत्र पुनरुत्थान कार्ययोजना, २०७९ स्वीकृत भएको।

४.२ भौतिक पूर्वाधार

४.२.१ संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन

- सङ्घीय निजामती सेवाका ३६ हजार ३ सय १६ स्थायी कर्मचारीहरूको २०७९/५/२१ देखि २०८०/५/२० सम्मको रु.१० लाख बीमाङ्कको सामूहिक दूर्घटना बीमा गरिएको।
- राष्ट्रिय फोहरमैला व्यवस्थापन नीति, २०७९ स्वीकृत भएको।

- उद्योग, कानून, कृषि, खानेपानी, उर्जा, रक्षा, सहरी विकास, सञ्चार र पर्यटन मन्त्रालय तथा सहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग समेत १० वटा निकायहरूको व्यवस्थापन परीक्षण सम्पन्न भएको।
- सरकारी एवं सार्वजनिक निकायका ९ सय ५६ जना अधिकृत कर्मचारीहरूको लागि प्रशिक्षण प्रदान गरिएको।
- संघ वा अन्तर्गतका सहायक तथा प्रदेश र स्थानीय तहका अधिकृत स्तरका २ सय ६२ जना कर्मचारीहरूलाई सेवाकालीन प्रशिक्षण र १ सय ९९ जना महिला जनप्रतिनिधिहरूको लागि नेतृत्व सीप विकास सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको।
- स्थानीय तहको वित्तीय सुशासन जोखिम मूल्याङ्कनको लागि प्रणाली तयार भएको।

४.२.२ भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात

- जम्मा १ सय १९ कि.मी. कालोपत्रे सडक, ६८ कि.मी. आवधिक सडक मर्मत र ३९ वटा पुल निर्माण भएको।
- रेल मार्गतर्फ बर्दिवास निजगढ खण्डको ट्रायाकबेड निर्माण कार्य भैरहेको तथा चालु आर्थिक वर्षको हाल सम्म थप ७ सय मि. गरि हालसम्म ५३.७० कि. मि. काम भएको।
- पुस मसान्तसम्म ईम्बोस्ड नम्बर प्लेट २३ हजार ७७ थान उत्पादन र ८ हजार २ सय ६८ थान वितरण भएको।
- ३ लाख ७९ हजार २ सय ९५ सवारी चालक अनुमतिपत्र (स्मार्ट कार्ड) वितरण भएको।
- पृथ्वी राजमार्गको नागढुंगा नौबिसे मुग्लिङ्ग खण्डको (९५ कि.मी.) स्तरोन्नतिको लागि ३ प्याकेजमा ठेक्का सम्झौता भएको।
- तमोर करिडोर मुलघाट सुभांगखोला खण्डको ठेक्का व्यवस्थापन कार्य सम्पन्न भएको।
- सिद्धबाबा सुरुङ्ग मार्गको ठेक्का सम्झौता भएको।
- नागढुंगा सुरुङ्गमार्गको कुल सुरुङ्ग लम्बाई ५ हजार ४ सय ९९ मिटर (मुख्य र आपतकालिन सुरुङ्ग गरि) मध्ये ४ हजार ५७ मिटर (सुरुङ्गको काम करिब ७१%) सम्पन्न भएको।
- नेपाल इन्जिनियरिङ्ग परिषद् (पहिलो संशोधन) ऐन, २०७९ जारी भएको।

४.२.३ सहरी विकास

- धादिङ्गमा एक खेल मैदान निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।
- वाग्मती सुधार आयोजना अन्तर्गत ११.४ कि.मी. इन्टरसेप्टर ढल निर्माण, ११.५ कि.मी. नदी नियन्त्रण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको।
- आवास निर्माण कार्य - मुगुको छाँयानाथमा ३५ वटा आवास निर्माण सम्पन्न भएको।
- भवन निर्माण तथा प्रवलीकरणतर्फ विभिन्न जिल्लामा ९ वटा सभाहल भवन निर्माण भएको।
- दमक भ्यू टावर निर्माणको १८ वटै तल्लाको ढलान कार्य सम्पन्न भएको।
- संघीय संसद भवनको सम्पूर्ण Block हरूको Structure को कार्य ९० प्रतिशत, ४ वटा Block को Roof Truss, २ वटा Block को छाना छाउने, सम्पूर्ण Block हरूमा Brick Work को कार्य ७५ प्रतिशत र Plaster को कार्य ६० प्रतिशत सम्पन्न भएको।
- सैबु भैसेपाटीमा मन्त्री आवास निर्माण अन्तर्गत २७ वटा Block हरूको Structure र छाना छाउने कार्य सम्पन्न भएको।

- सिंहदरवार पश्चिम लङ्गको प्रवलीकरण गर्ने कार्य अन्तिम चरणमा रहेको ।
- धरहरा पुननिर्माण कार्य अन्तर्गत मुख्य भवनको पुननिर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।
- स्थानीय पूर्वाधार निर्माणतर्फ सडक निर्माण कार्य ३३.२६ कि.मी. सडक कालोपत्रे भएको; ९२ वटा झोलुङ्गे पुल निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।
- ५० वटा नयाँ झोलुङ्गे पुल निर्माण कार्यको लागि ठेक्का बन्दोबस्त भएको ।
- ५ वटा क्रमागत स्थानीय तहको प्रशासकीय भवन निर्माण सम्पन्न भएको ।
- पुननिर्माण हुन बाँकी गुम्बाहरूमध्ये ३ वटा गुम्बाको निर्माण सम्पन्न भएको ।

४.२.४ ऊर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई

- चालु आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा विद्युत उत्पादन क्षमता १ सय ८१ मे.वा. थप भै कूल विद्युत उत्पादन क्षमता २ हजार ४ सय ५१ मे.वा. पुगेको ।
- ६६ के. भी. भन्दा बढी क्षमताको प्रशारण लाईन १ सय ५२ स.कि.मी. र ३३ के.भी. प्रशारण लाईन १ सय स.कि.मी. थप विस्तार भएको ।
- यस अवधिमा १ हजार ५८ गि.वा. घण्टा विद्युत निर्यात भएको ।
- वैकल्पिक उर्जातर्फ घरेलु सौर्य उर्जा प्रणाली ३ हजार ५ सय, व्यावसायिक बायोग्याँस प्लान्ट २, घरायसी बायोग्याँस प्लान्ट ३ हजार थप भएको विद्युत उत्पादनतर्फ सौर्य विद्युत उत्पादन ०.३१ मे.वा. र लघु तथा साना जलविद्युत आयोजना बाट ०.२१ मे.वा. थप भएको ।
- सुनकोशी मरिन डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना, सिन्धुलीको २.६ कि.मी. सुरुङ्ग निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।
- रानी जमरा कुलरिया सिँचाई आयोजना. कैलाली मातहतको लम्की विस्तार नहर कार्यको करिब १५ कि.मी. निर्माण कार्य सम्पन्न भएको ।
- Agency Managed Irrigation System मार्फत करिब २ लाख ५० हजार हेक्टर क्षेत्रफल धान बालीमा पानी सञ्चालन भएको ।
- दोस्रो त्रैमासिक अवधिमा सतह सिँचाईतर्फ १ हजार २ सय हेक्टर, भूमिगत सिँचाईतर्फ १ हजार हेक्टर र लिफ्ट सिँचाईतर्फ ६० हेक्टर गरि कुल २ हजार २ सय ६० हेक्टर सिँचाई क्षेत्र विस्तार भएको ।
- दोस्रो त्रैमासिक अवधिमा २३.२२ कि.मी. तटबन्ध र ७ हेक्टर जग्गा उकास भएको ।
- जलस्रोत अनुसन्धान तथा विकास केन्द्र मार्फत चितवनको सौराहामा नयाँ प्रविधि (Concrete Fibre Mattress) को प्रयोग गरि करिब ३ सय मिटर तटबन्ध (Revetment+Launching) निर्माण सम्पन्न भएको ।
- जल तथा मौसम विज्ञान विभाग मार्फत पाल्पा जिल्लामा राडार निर्माण सम्बन्धी यन्त्र जडान कार्य सम्पन्न भएको ।

४.२.५ सञ्चार तथा सूचना प्रविधि

- सरकारी क्लाउडमा हालसम्म ३ सय १९ सरकारी निकायहरूका लागि उक्त निकायका सूचना प्रविधि प्रणाली सञ्चालन (Host) गर्न ७ सय १९ Virtual Machine सञ्चालनमा रहेको ।

- हालसम्म १ सय ८५ वटा विभिन्न सरकारी निकायहरूको २ सय ९४ वटा प्रणालीहरूको Security Audit गरिएको ।
- कोहलपुरमा निर्माणाधीन डाटा सेन्टर भवनको Foundation कार्य सम्पन्न भएको ।
- नागरिक एपमा चालु आर्थिक वर्ष मा ८ वटा सेवा थप भई जम्मा ५३ सरकारी सेवाहरूलाई आबद्ध गरिएको ।
- एकीकृत एस.एम.एस. गेटवे (SMS Gateway) मा हालसम्म ३७ निकायहरूद्वारा जम्मा ६८ लाख २७ हजार २ सय ७८ वटा SMS प्रणालीमार्फत पठाइएको ।
- कागजरहित सरकारको प्रवर्द्धन गर्न १५ निकायले “सरकारी निकाय सञ्चालन सम्बन्धी एकीकृत विद्युतीय प्रणाली हाल एकीकृत कार्यालय व्यवस्थापन प्रणाली (GIOMS) सञ्चालन ल्याएको ।
- सबै सरकारी कार्यालयहरूको वेबसाइटमा एकरूपता कायम गर्न ती निकायले प्रयोग गर्नुपर्ने वेबसाइटको Common Template निर्माणको कार्य सम्पन्न भएको ।
- हुलाक सेवा विभाग र Online Shopping Site दराजसँग फिर्ता हुने सामानको ढुवानीसम्बन्धी सम्झौता भएको ।
- भद्रपुर, विराटनगर, जनकपुर, सिमरा, पोखरा, भैरहवा र नेपालगञ्जका लागि हवाई EMS सेवा सञ्चालन गरिएको ।
- हुलाक सेवा विभाग र कतार एयरवेज बीच अन्तर्राष्ट्रिय डाँक ढुवानीको सम्झौता भई मिति २०७९ मंसिर १९ गते देखि नेदरल्याण्ड, बेल्जियम, डेनमार्क, कतार, जर्मनी, स्विट्जरल्याण्ड, फिनल्याण्ड, बेलायत, संयुक्त राज्य अमेरिका, स्पेन, रूस, नर्वे, फ्रान्स, इटाली, स्वीडेन, अस्ट्रिया गरी १६ देशका लागि सेवा सुचारू भएको ।
- कानून तर्जुमा तथा परिमार्जन
 - राष्ट्रिय समाचार समिति ऐन, २०१९ संशोधन स्वीकृत ।
 - अनुमतिपत्रको अवधि बहाल नरहेका दूरसञ्चार सेवा प्रदायकको सम्पत्ति व्यवस्थापन नियमावली, २०७९
 - विद्युतीय सञ्चार माध्यममा लोककल्याणकारी विज्ञापन प्रसारणसम्बन्धी (पहिलो संशोधन) मापदण्ड, २०७९
 - रासस समाचार सेवा शुल्क निर्धारण निर्देशिका, २०६६ (दोस्रो संशोधन, २०७९)
 - गोरखापत्र डिजिटल अर्काइभ परियोजना निर्देशन तथा अनुगमन समितिको कार्यविधि, २०७९
 - गोरखापत्र डिजिटाइजेशन व्यवस्थापन समितिको कार्यविधि, २०७९

४.३ सामाजिक पूर्वाधार

४.३.१ स्वास्थ्य तथा जनसङ्ख्या

- पाँचदेखि एघार वर्ष उमेर समूहका बालबालिकालाई कोभिड-१९ विरुद्धको खोप प्रदान गरिएको । पहिलो मात्रा ३४ लाख ८० हजार ३ सय ४२ जना र दोस्रो मात्रा ३१ लाख १७ हजार १४ जनालाई प्रदान गरिएको ।

- पाठेघरको मुखको क्यान्सरको हाल सम्म २० हजार २ सय २ जनाको निःशुल्क स्क्रिनिङ गरिएको।
- १ सय २० स्थानीय तहमा नागरिक आरोग्य समिति गठन भएको।
- स्थानीय तहको ५, १०, १५ शैय्या अस्पतालहरू मध्ये हाल सम्म २ सय ९० वटा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन स्वीकृत भएको र ४ सय स्थानीय तहमा रकम निकासी भएको।
- बागमती प्रदेशका २४ जना चिकित्सकहरूलाई विभिन्न विषयमा Clinical Update कार्यक्रम सम्पन्न।
- सातै प्रदेशका ३ सय ३० जना स्वास्थ्यकर्मीहरूलाई मानसिक स्वास्थ्य सम्बन्धी तालिम प्रदान गरिएको।
- १ सय १२ जनालाई निःशुल्क मृगौला प्रत्यारोपण गरिएको।
- बाँके र सिराहामा सक्रिय विधिबाट कुष्ठरोग परिक्षण गर्दा २७ जना नयाँ विरामी पत्ता लागेको।
- तर्जुमा/संसोधन भएका कार्यविधि, मापदण्ड तथा निर्देशिकाहरूको विवरण:
 - ANC to PNC continuum of care guideline, 2079
 - Safe Abortion service coaching and mentoring guideline, 2079
 - SBA Mentoring Guideline, 2079
 - अपाङ्गतामैत्री प्रजनन स्वास्थ्य तथा सुरक्षित मातृत्व सेवा सम्बन्धी निर्देशिका, २०७९

४.३.२ शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि

- थप १ हजार ४ सय ५५ विद्यालयमा सूचना प्रविधि प्रयोगशाला स्थापना गर्न विद्यालय छनौट भई वित्तीय हस्तान्तरण गरिएको।
- गेटा मेडिकल कलेजको निर्माणाधीन अस्पताल भवनको भौतिक पूर्वाधार निर्माण सम्पन्न भएको।
- बर्दibas मेडिकल कलेज र बुटवल मेडिकल कलेजको अन्तिम विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएको।
- सुर्खेत मेडिकल कलेजको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन तयार भएको।
- प्राविधिक शिक्षाको १० वटा विषयको सीप प्रमाणिका तथा दक्षता प्रमाणिका निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।

४.३.३ खानेपानी तथा सरसफाई

- सहरी खानेपानी तथा सरसफाई (क्षेत्रगत) आयोजनाअन्तर्गत सुर्खेतको सुभाघाट खानेपानी आयोजनाको पहिलो चरणको काम सम्पन्न भएको।
- ३२ हजार नयाँ घरधुरीहरूको निजी धाराको नक्साङ्कन भई विभागको online portal www.nwash.mows.gov.np मा समेत प्रविष्ट भएको।
- मेलम्ची नदीबाट दैनिक १७ करोड लिटर पानी पथान्तरण भई सुन्दरीजल स्थित पानी प्रशोधन केन्द्रबाट प्रशोधन गरी वितरण भइरहेको।
- ललितपुरको मुख्य भाग र पाटन दरबार क्षेत्रमा यस आर्थिक वर्ष मा थप ०.३४७ कि.मी. ढल निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।

- बालुवाटार क्षेत्रमा थप ०.१४२ कि.मी. ढल निर्माण कार्य सम्पन्न भएको।

४.३.४ महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक

- दुर्गम क्षेत्रमा ज्यान जोखिममा परेका गर्भवती तथा सुत्केरीको हवाई उद्धार कार्यक्रम अन्तर्गत ९१ जना गर्भवती तथा सुत्केरीको हवाई उद्धार भएको।
- सबै जिल्लाका कम्तीमा २ स्थानीय तह रहने गरी मानव विकास सुचकांकमा पछाडी परेका जम्मा १ सय ११ स्थानीय तहमा जीविकोपार्जन सुधार कार्यक्रम सञ्चालन भएको
- संशोधन तथा नयाँ तर्जुमा भएका कानुन:
 - बालबालिका सम्बन्धी नियमावली, २०७८
 - ज्येष्ठ नागरिक मिलन केन्द्र स्थापना तथा सञ्चालन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९
 - महिला पहिला कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७९
 - अपाङ्गता भएका व्यक्तिको आवासीय पुनर्स्थापना केन्द्र सञ्चालन कार्यविधि, २०७९
 - महिला सुरक्षा सेवा कार्यक्रम अवधारणापत्र, २०७९

४.३.५ युवा तथा खेलकुद

- नवौँ राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिता सम्पन्न भएको।
- उद्यमशीलता तथा वित्तीय साक्षरता तालिम अन्तर्गत १ सय ७१ जनालाई तालिम प्रदान गरिएको।
- ४ सय ५० जना युवाहरूलाई उद्यम परामर्श सेवा उपलब्ध गराइएको।
- स्वरोजगारका लागि रु.८१ करोड ८३ लाख कर्जा लगानीमार्फत ३ हजार ६ सय १८ जना स्वरोजगार भएका र २ हजार १ सय ८४ जनाले थप रोजगार प्राप्त गरेको।
- ५ हजार ४ सय ९१ जना व्यवसाय र व्यवसायीको बीमा गरिएको।
- सबै जिल्लामा रहेका खेलकुद प्रशिक्षकहरूबाट १ लाख ५० हजार खेलाडीलाई निरन्तर आधारभूत तालिम प्रदान गरिएको।
- १ हजार २ सय जनालाई खेलकुदको राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रियस्तरको प्रशिक्षण प्रदान गरिएको
- ७ वटा राष्ट्रियस्तरका खेलकुद प्रतियोगिता सम्पन्न भएको।
- ६ वटा अन्तर्राष्ट्रियस्तरका प्रतियोगिता सम्पन्न भएको।
- विदेशमा आयोजना भएको १० वटा अन्तर्राष्ट्रियस्तरको प्रतियोगितामा सहभागी भएको।
- राष्ट्रिय खेलकुद विकास नियमावली, २०७९ तर्जुमा भएको।

४.४ सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सुशासन

४.४.१ रक्षा

- राष्ट्रिय सेवा दल (NCC) अन्तर्गत सिनियर/जुनियर डिभिजन क्याडेट तालिम तथा Youth Exchange Programme सञ्चालन भएको।
- सफा हिमाल अभियान-२०२३ को लागि ४ वटा हिमाल (सगरमाथा, अन्नपूर्ण, ल्होत्से र बरुन्चे) छनौट गरिएको।

- राष्ट्रिय निकुञ्ज भित्र गैर कानुनी कार्यमा संलग्न व्यक्ति- ५ हजार ९ सय ९२ जना, हतियार भरुवा बन्दुक-१६ नाल, सवारी साधन-१ हजार २ सय ४, ओखेटोपहार-१ सय ३३ वटा लगायत अन्य सामानहरू नियन्त्रणमा लिई निकुञ्ज प्रशासनलाई बुझाएको।
- विभिन्न समयमा विपद् सम्बन्धी भएका घटनाहरू जमिनी तथा हवाई उद्धार-५ हजार ३ जना, आगलागी नियन्त्रण-८३ स्थान लगायत अन्य विपद् सम्बन्धी भएका घटनाहरूको उद्धार कार्यमा खटिएको।
- सैनिक सेवा (पाँचौं संशोधन) नियमावली, २०७९ स्वीकृत भएको।

४.४.२ गृह प्रशासन

- राष्ट्रिय प्रहरी प्रशिक्षण प्रतिष्ठान अन्तर्गत १२ वटा भवन निर्माण सम्पन्न भएको।
- त्रि.अ.वि.को अध्यागमन प्रस्थान कक्षमा इ-गेट जडान गर्ने, इ-भिषा प्रणाली अध्यावधिक गर्ने, गौतम बुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा PDU सञ्चालनमा आएको।
- नौबस्ता बाँकेको क्षेत्रीय कारागार भवन निर्माण सम्पन्न भएको।
- राष्ट्रिय परिचयपत्रको लागि १ करोड ७ लाख २९ हजार २ सय ५६ नागरिकको विवरण सङ्कलन भएको
- राहदानी विभागबाट विद्युतीय राहदानी जारी गर्न प्रणालीमा अन्तर आबद्धता कायम गरिएको।
- राष्ट्रिय परिचय सूचना व्यवस्थापन प्रणाली मार्फत सुरक्षित तवरले नागरिकको विवरण प्रमाणीकरण एवं अन्तर आबद्धता सम्बन्धी कार्यविधि, २०७९ स्वीकृत भएको।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता तथा सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थापन प्रणाली (VERSP-MIS) को लागि Data Center, Disaster Recovery, Failover Center स्थापना भएको।
- मन्त्रालयको लागू औषध शाखासँग आबद्ध नभएका लागू औषध प्रयोगकर्ताहरूको लागि सञ्चालित १ सय ९५ उपचार तथा पुनर्स्थापना केन्द्र मन्त्रालयमा आबद्ध गरिएको।
- लागू औषध रोकथाम तथा नियन्त्रण राष्ट्रिय गुरुयोजना २०७९-२०८४ जारी गरिएको।
- स्वचालित रूपमा कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन हुने प्रणाली CDO Performance Appraisal System (CPAS) लागू गरिएको।
- Citizenship Information Management System (CIMS) मार्फत नागरिकता वितरण सम्बन्धी कार्यलाई ७७ जिल्ला प्रशासन कार्यालय, ७० इलाका प्रशासन कार्यालय, ३ सीमा प्रशासन कार्यालयबाट वितरण हुने गरी विस्तार गरिएको।
- कैदीबन्दीहरूको बीमा कार्यक्रम सुरु गरीएको।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहीको सङ्ख्या ३५ लाख ९७ हजार ९ सय ८२ जना पुगेको।
- अन्तर्राष्ट्रिय सीमा सुरक्षालाई प्रभावकारी बनाई आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी सीमा क्षेत्रमा हुने अपराध र अवैध कारोबार नियन्त्रण गर्न १ सय ३२ वटा BOP निर्माण भएको।

४.४.३ कानून, न्याय तथा संसदीय व्यवस्था

- समीक्षा अवधिमा १३ वटा ऐन, १० नियमावली र १ वटा निर्देशिका नयाँ तथा संशोधन गरी जारी गरिएको।

४.४.४ परराष्ट्र

- नेपाल र मोरक्कोको परराष्ट्र मन्त्रालय बीच द्विपक्षीय संयन्त्रको प्रथम बैठक मोरक्कोको राजधानी राबतमा २१ जुलाई २०२२ मा सम्पन्न भएको।
- संयुक्त राष्ट्रसंघ महासभाको ५६ औं प्लेनरी बैठकबाट नेपाल सन् २०२३ जनवरी १ देखि दुई वर्ष अवधिका लागि Peacebuilding Commission मा निर्वाचित भएको।
- सम्माननीय राष्ट्रपतिले मिति ८-१० नोभेम्बर २०२२ सम्म Iceland मा सम्पन्न Reykjavík Global Forum – Women Leaders मा सहभागी हुनुभएको र सम्माननीय राष्ट्रपतिलाई WPL Trailblazer Award प्रदान गरिएको।
- अष्ट्रेलिया र नेपाल बीच द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्र (Bilateral Consultation Mechanism) को दोस्रो बैठक ३० अगष्ट २०२२ मा क्यानबेरा मा सम्पन्न भएको।
- नेपाल-क्यानडाबीच स्थापना भएको द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्रको तेस्रो बैठक १९ सेप्टेम्बर २०२२ गते क्यानडाको ओटावामा सम्पन्न भएको।
- नेपाल र ईटाली बीच द्विपक्षीय परामर्श संयन्त्र सम्बन्धी समझदारीपत्रमा मिति १० अक्टोबर २०२२ मा हस्ताक्षर भएको।
- संयुक्त राष्ट्रसंघको ७७ औं महासभाको उपाध्यक्ष पदमा नेपाल निर्वाचित भएको।
- गैर आवासीय नेपालीहरूलाई हस्तलिखित परिचय पत्रको सट्टा डिजिटल कार्ड जारी गरी वितरण सुरु गरिएको।
- विदेशस्थित नेपाली नियोगको आर्थिक कार्यविधि, २०७९ तयार भएको।
- मित्रराष्ट्र पाकिस्तानमा आएको बाढी पहिरो प्रभावितका लागि राहत सामग्री उपलब्ध गराएको।

परिच्छेद - पाँच

बजेट प्रणाली तथा सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनमा भएका सुधारका प्रयास

५.१ पृष्ठभूमि

सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित, पारदर्शी, मापदण्डमा आधारित बनाई सार्वजनिक जवाफदेहिता अभिवृद्धि गरी विनियोजन कुशलता, कार्यान्वयनमा दक्षता कायम गर्दै वित्तीय सुशासन कायम गर्ने प्रयास हुँदै आएको छ। सार्वजनिक लगानीको दक्षतापूर्ण उपयोगबाट अधिकतम प्रतिफल प्राप्त हुने गरी प्राथमिकताका आधारमा कार्यक्रम र योजनाको छनौट, स्रोतको पर्याप्तता र पारदर्शीता, व्यवस्थित लेखाकन र प्रतिवेदन प्रणालीको विकास एवं सरकारी सम्पत्तिको कुशल व्यवस्थापन र सक्षम उपयोग गर्न विभिन्न सुधारका प्रयासहरू गरिएका छन्। संघमा मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS), प्रदेशमा प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) का साथै स्थानीय तहमा स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (SuTRA) लागू गरिएको छ। यी प्रणालीहरूलाई थप प्रयोगकर्ता मैत्री बनाई यिनको बीचमा अन्तर आबद्धता कायम गरी वित्त व्यवस्थापनलाई व्यवस्थित र समयानुकूल बनाउँदै लगिएको छ।

चालु आर्थिक वर्षमा साउन महिना देखि नै लक्ष्य अनुसार राजस्व असुली नभएकाले संघीय सञ्चित कोषमा दबाव रहेको छ। यसैगरी बजेटरी सहायता समयमा प्राप्त नहुनु, तलव वृद्धि, सामाजिक सुरक्षा खर्चमा वृद्धि, निर्वाचन खर्च लगायतका कारणले नेपाल सरकारको स्रोतमा चाप परेको छ। बढ्दो ब्याज दर र पर्याप्त तरलताको अभावका कारण आन्तरिक ऋण परिचालन समेत चुनौतिपूर्ण भएको छ। कोभिड-१९ को प्रभाव, युक्रेनमा भइरहेको युद्ध तथा अन्य कारणबाट विश्वव्यापी रूपमा आपूर्ति शृङ्खलामा परेको प्रतिकूल प्रभाव र बाह्य क्षेत्र सन्तुलनमा ल्याउन केही बस्तुमा लगाइएको आयात प्रतिबन्धको निर्णय लगायत अन्य कारणबाट देशभित्रको आर्थिक गतिविधि संकुचन भएको, केही नीतिगत परिवर्तनको प्रभाव र राजस्व प्रशासन प्रभावकारी हुन नसक्दा राजस्व सङ्कलन न्यून हुन गएको छ। चालु खर्चमा चाप बढेको, आन्तरिक ऋणको ब्याजदर बढ्नुका साथै नेपाली मुद्रा अमेरिकी डलरसँग कमजोर हुँदा वैदेशिक ऋणको सावाँ तथा ब्याज भुक्तानी गर्न विनियोजन गरिएको रकम अपर्याप्त भई नेपाल सरकारले सङ्कलन गर्ने राजस्वबाट थप विनियोजन गर्नुपर्ने अवस्था छ।

सरकारको सञ्चित कोषमा परेको चापलाई व्यवस्थापन गर्न विनियोजित रकमको पुनर्प्राथमिकीकरण गरी राष्ट्रिय गौरव तथा रोजगारी सिर्जनामा महत्त्वपूर्ण योगदान गर्ने आयोजना तथा कार्यक्रमका लागि अपुग हुने स्रोतको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने अवस्था छ। आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २१(१) को व्यवस्था बमोजिम संघीय सरकारको सबै मन्त्रालय/निकायको स्वीकृत बजेटको चालु तथा पुँजीगततर्फका केही खर्च शीर्षकमा विनियोजित बजेटमा खर्च भई बाँकी रहेको (दायित्व सिर्जना भइसकेको बाहेक) बजेट तत्काल लागू हुने गरी २० प्रतिशत कटौती गरिएको छ। चालु खर्चमा अनिवार्य दायित्व बाहेक न्यूनतम २० प्रतिशत खर्च कटौती गर्न प्रदेश सरकार र स्थानीय तहलाई पनि अनुरोध गरिएको छ।

५.२ वित्तीय संघीयता कार्यान्वयन र वित्त हस्तान्तरण

- नेपालको संविधान, अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४, विनियोजन ऐन, २०७९, कार्यविधि, मापदण्डको आधारमा वित्तीय संघीयताको कार्यान्वयन भइरहेको छ।
- सह-लगानी सम्बन्धी कार्यविधि, २०७७ बमोजिम सह-लगानीका क्षेत्र र कार्यक्रम तय गरी कार्यान्वयनमा लगिएको छ।
- चालु आर्थिक वर्षमा वित्त हस्तान्तरणका लागि विनियोजन भएको मध्ये सशर्त अनुदानमा रु.१ खर्ब ५ अर्ब २४ करोड ३९ लाख, वित्तीय समानीकरण अनुदानमा रु.७२ अर्ब ८१ लाख, विशेष अनुदानमा रु.३ अर्ब ३९ करोड ८० लाख र समपूरक अनुदानमा रु.३ अर्ब ५३ करोड ३२ लाख कार्यक्रम बाँडफाँट भएको छ।

तालिका ५.१: २०७९ पुससम्मको वित्तीय हस्तान्तरणको प्रगति

(रु.हजारमा)

विवरण	समानीकरण अनुदान	सशर्त अनुदान (चालु)	विशेष अनुदान (चालु)	समपूरक अनुदान	सशर्त अनुदान (पूँजीगत)	विशेष अनुदान (पूँजीगत)	जम्मा
प्रदेश नं. १	२२५२१	७०६४	४७९	३०३६	१२७१२	१०८९	४६९००
मधेश प्रदेश	१९५४०	५६९९	५७५	१९५०	४६७१	६५०	३३०८५
बागमती प्रदेश	२९४६७	६९०७	०	२६००	१२४०८	१९७५	५३३५६
गण्डकी प्रदेश	४०८२०	१००२२	०	४४००	१६९३५	३१००	७५२७७
लुम्बिनी प्रदेश	४२७०९	१६४७१	०	४८७७	०	३१९१	६७२४८
कर्णाली प्रदेश	५३६३१	०	०	०	०	०	५३६३१
सुदूरपश्चिम प्रदेश	२२५१९	४४३५	१२५	१९१३	९३७४	१७४५	४०११०
प्रदेशको जम्मा	२३१२०५	५०५९७	११७९	१८७७६	५६१००	११७५०	३६९६०६
स्थानीय तह	४८८८७६	८३४३८३	४६८१	१६५५६	१११३५९	१९३७१	१४७५२२६
कुल जम्मा	७२००८१	८८४९८०	५८६०	३५३३२	१६७४५९	३११२०	१८४४८३२

- वित्तीय हस्तान्तरण र सो को कार्यहरू एवं बजेट परिचालनका लागि विनियोजन ऐन, २०७९ र वित्तीय हस्तान्तरणको छुट्टै मार्गदर्शनमार्फत स्पष्ट गरिएको।
- वित्तीय समानीकरण अनुदानको रकम सम्बन्धित तहको सञ्चित कोषमा प्रत्येक आर्थिक वर्षको भाद्र २, कार्तिक २, माघ २ र वैशाख २ गते गरी चार किस्तामा हस्तान्तरण गर्ने गरिएको।
- सशर्त अनुदान रकमको एक तिहाईले हुन आउने रकम महालेखा नियन्त्रक कार्यालयले २०७९ भाद्र २ गते हस्तान्तरण हुने व्यवस्था मिलाइएको र सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदान कार्य प्रगतिका आधारमा हस्तान्तरण हुने व्यवस्था मिलाइएको।
- प्रदेश तथा स्थानीय तहले सशर्त अनुदान वापत हस्तान्तरण भएका योजना तथा कार्यक्रमको भौतिक प्रगति तथा खर्च भएको रकमको त्रैमासिक विवरण प्रत्येक आर्थिक वर्षको मङ्सिर १५ गते, चैत्र १५ गते, असार १५ गते भित्र र वार्षिक आर्थिक विवरण आगामी वर्षको साउन मसान्तभित्र सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ व्यवस्था मिलाइएको छ। यो विवरण प्राप्त नभएसम्म वित्तीय समानीकरण अनुदानको रकम सम्बन्धित तहको सञ्चित कोषमा हस्तान्तरण नहुने व्यवस्था गरिएको।

- सशर्त अनुदानको खर्चको आधारमा सम्बन्धित तहमा हस्तान्तरण भएको सशर्त अनुदानको रकम समायोजन गरी बाँकी रकम मात्र सोधभर्ना निकास दिइने व्यवस्था गरिएको।
- स्वीकृत कार्यविधि बमोजिम तत् तत् तहलाई विशेष र समपूरक अनुदान हस्तान्तरण हुने गरेको।
- सशर्त, विशेष र समपूरक अनुदानको रकम आर्थिक वर्ष भित्र खर्च नभई बचत रहेमा सो रकम सम्बन्धित तहले आर्थिक वर्ष समाप्त भएको १५ दिनभित्र संघीय सञ्चित कोषमा दाखिला नगरेमा वित्तीय समानीकरण अनुदानबाट कट्टा गर्ने व्यवस्था मिलाइएको।
- प्रदेश र स्थानीय तहमा सशर्त अनुदानबाट सञ्चालित कार्यक्रम र योजना कार्यान्वयनको क्रममा थप बजेट आवश्यक भएमा आवश्यक र औचित्यको आधारमा थप रकम वित्तीय हस्तान्तरण गरिने व्यवस्था रहेको।
- संघीय निकायमा विनियोजित रकम प्रदेश र स्थानीय तहमा फर्त कार्यान्वयन गर्नु परेमा अर्थ मन्त्रालयको सहमतिमा कार्यान्वयन गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको।
- आर्थिक वर्षको बीचमा स्थानीय तहले प्राप्त गरेको थप निकास आफ्नो बजेटमा समावेश गरी सम्बन्धित प्रदेश सभा, गाउँ सभा वा नगर सभाबाट अनुमोदन गराउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको।
- प्रदेश वा स्थानीय तहको कुनै कार्यक्रम संघबाट कार्यान्वयन गर्नु परेमा संघीय अर्थ मन्त्रालय र सम्बन्धित मन्त्रालयको स्वीकृति लिई कार्यान्वयन गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको।

५.३ आर्थिक वर्ष २०७९/८० को बजेट कार्यान्वयन मार्गदर्शन

- कुनै निकायमा एकभन्दा बढी इकाईबाट खर्च गर्ने गरी एकमुष्ट रकम विनियोजन भएको भए २०७९ असोज मसान्तभित्र रकम बाँडफाँट गरी सोको जानकारी अर्थ मन्त्रालय र सम्बन्धित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरूलाई दिनु पर्ने।
- अनुदान संकेत नं. ६०२ बाहेकको खर्च शीर्षक नं. २८९११ (भैपरी आउने- चालु खर्च) र ३१५११ (भैपरी आउने- पुँजीगत खर्च) मा विनियोजित बजेट अर्थ मन्त्रालयबाट बाँडफाँट स्वीकृत गराएर मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ। यस्तो बाँडफाँट २०७९ असोज मसान्तभित्र गरिसक्नु पर्नेछ। वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रमका लागि विनियोजित बजेट फागुन मसान्तसम्म खर्च नभएमा वा बाँकी अवधिमा खर्च हुन नसक्ने भएमा त्यस्तो रकम २०७९ चैत १५ गतेभित्र अनिवार्य रूपमा समर्पण गर्नुपर्ने।
- विषयगत मन्त्रालयले प्रदेश तथा स्थानीय तहमा कार्यान्वयन हुने सशर्त अनुदान, समपूरक अनुदान र विशेष अनुदानअन्तर्गत सञ्चालन हुने आयोजना तथा कार्यक्रमको अद्यावधिक अभिलेख राख्ने। विनियोजन ऐन, २०७९ बमोजिम प्रदेश तथा स्थानीय तहले सशर्त अनुदान अन्तर्गतका हस्तान्तरण भएका कार्यक्रम वा आयोजना कार्यान्वयन गर्दा हस्तान्तरण भएको रकम अपर्याप्त भई थप रकम आवश्यक भएमा सशर्त अनुदान हस्तान्तरण हुँदाका बखतका साविकका आयोजनाको सुरु सम्झौता बमोजिमको रकम, थप रकम माग गरेको दिनसम्मको खर्च, आयोजना सम्पन्न हुने मिति र आवश्यक पर्ने थप रकमसहित त्यस्तो कार्यक्रम/योजनाको कार्य प्रगतिको आधारमा मात्र सम्बन्धित मन्त्रालय मार्फत थप रकम माग आउने व्यवस्था मिलाइएको।

- कार्यक्रम/आयोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नयाँ ऐन तर्जुमा वा विद्यमान ऐनमा संशोधन गर्नुपर्ने भएमा मस्यौदा तयार गरी साउन मसान्तभित्र नेपाल सरकार, मन्त्रिपरषद्मा पेश गरिसक्ने। विद्यमान नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड र मार्गदर्शन संशोधन गर्नुपर्ने वा नयाँ तर्जुमा गर्नुपर्ने भएमा साउन मसान्तभित्र अनिवार्य रूपमा सम्पन्न गर्नुपर्ने। जनशक्ति व्यवस्थापन समेत साउन भित्र स्वीकृत गराई सक्नु पर्ने व्यवस्था मिलाएको।
- वैदेशिक स्रोततर्फको बजेट रकम खर्च गर्नु पूर्व उक्त स्रोतबाट रकम प्राप्त हुने सुनिश्चित गरेर मात्र खर्च गर्ने व्यवस्था मिलाइएको।
- बहुवर्षीय ठेकामा गएका कार्यक्रम/आयोजना विनियोजित बजेटबाटै कार्यान्वयन गर्नु/गराउनु पर्ने। सडक, पुल, बाँध, सिँचाई नहर जस्ता लामो समयसम्म सञ्चालनमा रहने रु.५ करोडभन्दा माथिका पूर्वाधार आयोजनाको हकमा नयाँ आयोजनाको ठेकका व्यवस्थापन गर्दा निर्माण सम्पन्न भएपछि कम्तिमा पाँच वर्षसम्म सम्बन्धित निर्माण व्यवसायीले नै मर्मत गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने।

५.४ कार्यक्रम स्वीकृति र कार्यक्रम संशोधन

- मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (Line Ministry Budgetary Information System-LMBIS) मा समावेश भएका कार्यक्रम नै स्वीकृत कार्यक्रम हुने कानुनी व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइएको।
- मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS) मा समावेश भएका कुनै कार्यक्रम संशोधन गर्नुपर्ने भएमा अर्थ मन्त्रालयको सहमति लिनुपर्ने। तर एउटै बजेट उपशीर्षकभित्रको क्रियाकलापको परिणात्मक लक्ष्य थपघट, त्रैमासिक विभाजन, खर्च शीर्षकको सुरु विनियोजनको २५ प्रतिशतसम्मको रकमान्तर र एउटै बजेट उपशीर्षकको रकम एक निकायबाट घटाई अर्को निकायमा थप गर्नु परेमा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको रोक्का पत्रको आधारमा क्रियाकलाप र परिमाण नघट्ने गरी कार्यक्रम संशोधन गर्न सकिने व्यवस्थालाई प्रणालीमा सुधार गरी कार्यान्वयन भइरहेको।
- स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममा परेका आयोजनाको तयारीका चरणहरू पूरा गरी कार्यक्रम/आयोजनाको त्रैमासिक विभाजन सहितको वार्षिक खरिद योजना, विस्तृत डिजाइन र लागत अनुमान तयार गरी २०७९ साउन मसान्तभित्र स्वीकृत गरी बोलपत्र आव्हानसमेत गरिसक्नु पर्ने। २०७९ असोज मसान्तभित्र बोलपत्र मूल्याङ्कन गरी ठेकका सम्झौता गर्नुपर्ने। ठेकका सम्झौता भएको १५ दिनभित्र कार्य सुरु गर्ने गरी कायदेशि दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने।
- विनियोजित बजेट तथा स्वीकृत कार्यक्रममा नपरेका कार्यक्रम/आयोजनाको कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि नबढाउने। विनियोजित बजेट र स्वीकृत कार्यक्रममा नपरेका कार्यक्रम/आयोजनाको कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि बढाएमा सम्बन्धित पदाधिकारी नै जिम्मेवार हुनु पर्ने। विनियोजित बजेट र स्वीकृत कार्यक्रममा नपरेको कार्यक्रम/आयोजनाका लागि बजेट निकासा, रकमान्तर तथा कार्यक्रम संशोधन नगर्ने व्यवस्था मिलाएको।

५.५ सूचना प्रविधि प्रणालीमा सुधार

- मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS) लाई समयानुकूल परिमार्जन गरी प्रयोगकर्तामैत्री बनाउँदै पूर्ण रूपमा वेबमा आधारित बनाइएको।
- क्रियाकलापमा आधारित बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयनलाई पूर्ण रूपमा लागू गरिएको।
- मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीमा एकमुष्ट बजेट समर्पण, बजेट रोक्का तथा फुकुवा गर्दा महालेखा नियन्त्रकको कार्यालयको TSA प्रणालीमा समेत जानकारी हुने गरी प्रणाली सुधार गरिएको।
- मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS) मा रकमान्तर, स्रोतान्तर, अख्तियारी र कार्यक्रम संशोधन गर्न सहज हुने गरी विभिन्न प्रतिवेदनहरू विकास गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको विषयगत मन्त्रालय/निकायका अख्तियारी प्राप्त अधिकारीबाट हुने २५ प्रतिशतको सीमा भित्रको रकमान्तरलाई सूचना प्रणालीमा आबद्ध गरिएको।
- कर्मचारी सुविधा अन्तर्गत उपदान, औषधी उपचार, सञ्चित विदा र अपुग हुने पारिश्रमिक, भत्ता समेतको रकम महालेखा नियन्त्रक कार्यालय तथा सबै कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयबाटै निकासा हुने गरी थप निकासा मोड्युल कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) लाई पनि वेबमा आधारित बनाउँदै यसको प्रतिवेदन प्रणालीलाई थप व्यवस्थित बनाउने गरी स्तरोन्नति गरिएको।
- प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS), प्रदेश स्तरीय एकल कोष खाता प्रणाली (PTSA) र कम्प्युटरमा आधारित सरकारी लेखा प्रणाली (CGAS) बीच अन्तरआबद्धता कायम गरी Real-time प्रतिवेदन प्राप्त हुने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
- राजस्व व्यवस्थापन प्रणालीको नयाँ संस्करण सुरु गरिएको। नयाँ संस्करणमा सेवाको उच्च उपलब्धता र थप सुरक्षित बनाइएको साथै कार्ड, वालेट जस्ता भुक्तानी विधिबाट भुक्तानी हुने व्यवस्था, बैङ्क तथा अन्य राजस्व सङ्कलन गर्ने निकायहरूसँगको आबद्धतालाई सहज बनाइएको।
- SuTRA प्रणालीमा राजस्व व्यवस्थापन मोड्युल विकास गरी कार्यान्वयन सुरु गरिएको। निजी क्षेत्रबाट सञ्चालन गरिएको प्रणाली प्रयोग गर्दा स्थानीय तहको ठूलो रकम खर्च हुने गरेको, निजी क्षेत्रबाट सञ्चालन गरिएका प्रणाली प्रयोग गर्दा कर जस्तो स्थानीय तहको संवेदनशील तथ्याङ्क तथा विवरणको सुरक्षा चुनौतिपूर्ण रहेकोले SuTRAमा राजस्व व्यवस्थापन मोड्युल कार्यान्वयनको सुरुवात गरिएकाले स्थानीय तहको राजस्वको वर्गीकृत तथ्याङ्क प्राप्त गर्न, स्थानीय तहको राजस्वको एकीकृत विवरण प्राप्त गर्न सहज भएको।
- वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली Financial Management Information System (FMIS) र मन्त्रालयगत वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली Ministerial Financial Management Information System (MFMIS) विकास गरी कार्यान्वयन गरिएको। विभाग तथा मन्त्रालयले आफू र आफू अन्तर्गतका निकायहरूको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी प्रदान गर्ने कुनै

प्रणाली नभएको सन्दर्भमा MFMS ले विनियोजन, राजस्व, धरौटी, कार्य सञ्चालन कोष, सम्पत्ति र आन्तरिक लेखापरीक्षणको एकीकृत वित्तीय विवरण प्राप्त गर्न सहजता प्रदान गरेको।

- वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (FMIS) को प्रयोग गरी कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वार्षिक हिसाब भिडान प्रक्रियालाई प्रणालीमा आधारित बनाइएको।
- SuTRAमा Electronic Fund Transfer-EFT को कार्यान्वयनलाई थप विस्तार गरी ५ सय ४१ स्थानीय तहमा कार्यान्वयन गरिएको।
- संघ र प्रदेश सरकारबाट हुने भुक्तानीको जानकारी बैकिङ्ग प्रणालीको SMS मार्फत प्रदान गर्न प्रणालीमा आवश्यक सुधार गरिएको।

५.६ अन्य प्रयास एवं सुधारहरू

- अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरूप सरकारी आम्दानी र खर्चलाई अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको Government Finance Statistics Manual 2014 अनुकूल वर्गीकरण र व्याख्या गरी परिमार्जनको कार्य अन्तिम चरणमा रहेको।
- आयातकर्ता एवं राजस्व सङ्कलनको लागत घटाउन र प्रविधिमैत्री बनाउने क्रममा भन्सार विन्दुमा दाखिला गर्नुपर्ने राजस्व विद्युतीय भुक्तानी (e-Payment) प्रणालीमा दाखिला गर्न सकिने व्यवस्था लागू गरिएको। भन्सार प्रशासनमा एकद्वार प्रणाली लागू गरिएको।
- सरकारी भुक्तानी प्रणालीमा Electronic Fund Transfer सबै निकायमा लागू गरिएको।
- सार्वजनिक सम्पत्ति व्यवस्थापन प्रणाली Public Assets Management System मा प्रविष्टि गरी नेपाल सरकारको एकीकृत सम्पत्ति विवरण तयार गर्न थालिएको।
- क्रियाकलापमा आधारित खर्च लेखाङ्कन गरी सोझै बैङ्क खातामा भुक्तानी गर्न सकिने गरी तयार गरिएको Computerized Government Accounting System-CGAS संघ र प्रदेश अन्तर्गतको सबै सरकारी कार्यालयहरूमा लागू गरिएको।
- मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS), कम्प्युटरमा आधारित सरकारी लेखा प्रणाली (CGAS), एकल खाता कोष प्रणाली (TSA) र विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली (EFT) बीच अन्तर आबद्धता गर्ने काम सम्पन्न भएको।
- आन्तरिक लेखापरीक्षण एकीकृत प्रतिवेदनलाई एकल खाता कोष प्रणाली (TSA) मा आबद्ध गर्न प्रणालीको स्तरोन्नति गरी लेखापरीक्षण प्रतिवेदनलाई आबद्ध गरिएको।
- स्थानीय तहको स्थानीय तह कोष व्यवस्थापन प्रणाली (Sub National Treasury Regulatory Application-SuTRA) मा विद्युतीय भुक्तानी प्रणाली (Electronic Fund Transfer-EFT) लाई आबद्ध गरिएको।

परिच्छेद - छ

खर्चको संशोधित अनुमान र पुनः प्राथमिकीकरण

६.१ समष्टिगत खर्च एवं स्रोतको संशोधित अनुमान

६.१.१ खर्चको संशोधित अनुमान

बजेटलाई चालु आर्थिक वर्षको सुरुवातदेखि नै कार्यान्वयनमा लैजान सहजीकरण तथा कार्यान्वयनमा एकरूपता कायम गर्न बजेट कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शन जारी गरी स्पष्ट निर्देशन दिइएको थियो। उक्त मार्गदर्शनमा बाँडफाँट गर्न बाँकी बजेट २०७९ असोजभित्र बाँडफाँट गर्न, कार्यक्रम/आयोजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक नियमावली, कार्यविधि, निर्देशिका, मापदण्ड र मार्गदर्शन संशोधन वा नयाँ तर्जुमा गर्नु पर्ने भए अनिवार्य रूपमा साउन मसान्त भित्र सम्पन्न गर्न, आयोजना/कार्यक्रमको पूर्व तयारी कार्यहरू सम्पन्न गरी असोज मसान्त भित्र ठेक्का सम्झौता गर्न लगायतका विषयहरू समावेश गरिएको थियो। हाल सम्मको पुँजीगत खर्चलाई विश्लेषण गर्दा मार्गदर्शनमा उल्लिखित निर्देशनहरूको सन्तोषजनक परिपालना भएको अवस्था छैन।

प्रथम त्रैमासिक अवधिभित्र आयोजना पूर्व तयारीका कार्यहरू पुरा गरि ठेक्का सम्झौता गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएकोमा सोको कार्यान्वयन हुन सकेन। यसबाट सार्वजनिक खर्चको प्रकृतिमा समेत असर पर्न गएको छ। कतिपय साबिक देखिएका समस्या पनि समयमा खर्च हुन नसक्ने कारणका रूपमा रहेका छन्। विशेषतः पुँजीगत खर्च हुन नसक्नुमा जग्गा प्राप्तिमा ढिलाई, वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृतिमा ढिलाई, वन क्षेत्रको स्वीकृति, खरिद र ठेक्का व्यवस्थापनमा समस्या देखिएका छन्।

अर्थतन्त्रलाई सामान्य अवस्थामा फर्काउन र निजी क्षेत्रको मनोबल खस्किन नदिन समयमै आवश्यक रणनीति लिन नसक्दा अर्थतन्त्रमा केही संकुचन हुन पुगेको देखिन्छ। अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार विचलन रोक्न जिम्मेवारीमा रहेका निकायहरू बीचमा पर्याप्त समन्वय र सहकार्यको अभावमा चोरी निकासी र पैठारी नियन्त्रण गर्न नसकेको, राजस्व सम्बन्धी नीतिमा भएको परिवर्तनको प्रभाव राजस्व सङ्कलनमा परेको छ।

हाल नेपाल सरकारले पैठारीमा लगाएको बन्देज हटाएको, वस्तु पैठारी गर्दा खोलिने नगद मार्जिन राख्नु पर्ने व्यवस्थामा पुनरावलोकन गरेको, अर्थतन्त्रका समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरूमा (विशेषतः बाह्य क्षेत्रका) सुधारका सङ्केतहरू देखिन थालेको, राजस्व सङ्कलनमा संलग्न निकायहरूलाई समन्वयात्मक रूपमा परिचालन गर्ने र ती निकायहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूको कार्य सम्पादनको सूक्ष्म अनुगमन आरम्भ गरिएकोले चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा राजस्व सङ्कलनमा सुधार हुने अपेक्षा गरिएको छ।

सरकारको सर्व सञ्चित कोषमा दबाव परे पनि राष्ट्रिय गौरवका आयोजना, राष्ट्रिय महत्त्वका आयोजना, क्रमागत आयोजना, सामाजिक सुरक्षा एवं संरक्षणका कार्यक्रमलाई स्रोतको प्रबन्ध गर्ने नीति लिइएको छ। चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा बजेट सन्तुलन कायम गर्न खर्चलाई मितव्ययिता तथा पुनःप्राथमिकीकरण गरी स्रोत व्यवस्थापन गर्न अर्थ मन्त्रालयबाट मिति २०७९

माघ १७ गते केही खर्च शीर्षकहरूमा बजेट कटौती र केही कार्यक्रम हाललाई स्थगित गरिएकोले चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा चालु खर्चमा मितव्ययिता कायम हुनेछ। पुँजीगत खर्चतर्फ निर्माणाधीन आयोजनाहरूलाई सम्पन्न गर्दै जाने नीति लिइएको छ। चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनामा चालु र वित्तीय व्यवस्थामा गत वर्ष सोही अवधिको तुलनामा वृद्धि भएको छ।

चालु आर्थिक वर्षमा राष्ट्रसेवकको तलबमानमा वृद्धि तथा सोबाट निवृत्तभरणमा हुने वृद्धि र सामाजिक सुरक्षामा गरिएको दायरा विस्तार, रासायनिक मलको विश्वव्यापी रूपमा भएको मूल्य वृद्धि, विपद् व्यवस्थापन, आन्तरिक ऋणको ब्याजदर बढ्नु, नेपाली मुद्रा अमेरिकी डलरसँग कमजोर हुँदा वैदेशिक ऋणको सावाँ तथा ब्याज भुक्तानीको दायित्वमा हुने वृद्धिले चालु खर्चमा दबाव सिर्जना भएको छ। राष्ट्रिय गौरवका आयोजना, राष्ट्रिय प्राथमिकताका आयोजना/कार्यक्रमलाई विगतमा दिइएको स्रोत सहमति अनुसार कार्य भई दायित्व सिर्जना हुँदा बाँकी अवधिमा पुँजीगत खर्चमा वृद्धि हुने देखिन्छ। राजस्व सङ्कलन लक्ष्यभन्दा न्यून भएकोले हालको अवस्थामा स्रोत सहमति प्रदान गरिएका मध्ये तयारी पुरा नभएका तथा कार्यान्वयनको प्रक्रिया सुरु नभएका आयोजना/कार्यक्रमको थप प्रक्रिया अगाडि नबढाउने नीति लिनु पर्ने देखिन्छ।

चालु आर्थिक वर्षमा वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत प्रदेश तथा स्थानीय तहमा पूर्वाधार निर्माण लगायतका लागि पर्याप्त बजेट उपलब्ध भए पनि खर्च गर्ने क्षमता अझै विकास हुन नसकेकोले हस्तान्तरण भएको सम्पूर्ण रकम खर्च हुने अवस्था छैन। चालु आर्थिक वर्षमा राजस्व लक्ष्य अनुसार सङ्कलन नहुँदा विनियोजन ऐनको व्यवस्था बमोजिम अनुदान प्रभावित हुने हुँदा प्रदेश तथा स्थानीय तहको अनिवार्य दायित्वको व्यवस्थापन गर्न समेत स्रोत व्यवस्थापन गर्न कठिन हुने देखिएको छ।

चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनाको खर्च, हाल लिइएको खर्च कटौती र बजेटको पुनर्प्राथमिकीकरणको नीति अवलम्बन गर्दा बाँकी छ महिनाको अवधिमा देहाय बमोजिम खर्च हुने संशोधित अनुमान गरिएको छ।

तालिका ६.१: खर्चको संशोधित अनुमान

(रु.लाखमा)

शीर्षक	आर्थिक वर्ष २०७८/७९			समष्टिगत स्थिति			
	अनुमान	यथार्थ खर्च	प्रतिशत	२०७९/८० को बजेट	२०७९ पुससम्मको यथार्थ खर्च	२०७९/८० को संशोधित अनुमानित खर्च	संशोधित अनुमानित खर्च प्रतिशत
चालु खर्च	१०६५२९३९	९५४३९६९	८९.५८	११८३२३५१	४५५९२७२	१०२९९२८४	८६.३७
पुँजीगत खर्च	३७८०९७७	२९६०८६४	५७.९५	३८०३८४५	५३४५५२	३९३८५९६	८२.५९
वित्तीय व्यवस्था	१८९४३७६	१३९४७०९	७३.६२	२३०२९७७	६७७६५४	२९४२९७७	९३.०५
जम्मा	१६३२८२९२	१३०९८७४२	८०.२२	१७९३८३७३	५७६३४७८	१५४९९९७७	८६.४९

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

६.१.२ खर्चको संशोधित अनुमानका आधार

चालु आर्थिक वर्षको अन्त्यसम्म हुने संशोधित खर्च अनुमानका आधार देहाय बमोजिम रहेका छन्।

चालु खर्चतर्फ

- अन्त शुल्क स्टीकरको लागि चालु आर्थिक वर्षमा अपुग हुन गएको बजेट रकम रु.३८ करोड थप निकासी दिइएको र चुरोट लगायतमा प्रयोग हुने स्टीकरका लागि नपुग रकम व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।
- सहूलियतपूर्ण कर्जाका लागि ब्याज अनुदानमा ठूलो रकम भुक्तानी हुने।
- रासायनिक मल खरिद गर्न चालु आर्थिक वर्षको लागि थप रु.१६ अर्बको स्रोत सुनिश्चितता दिइएको हुँदा थप रकम व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ताका लागि नपुग हुने रकम व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।
- राष्ट्रसेवक कर्मचारी र पदाधिकारीको पारिश्रमिकमा भएको वृद्धि तथा प्रहरी र सेनाको लागि आवश्यक पारिश्रमिक र खाद्यान्नमा अपुग हुन जाने थप रकम व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।
- कतिपय अत्यावश्यक खर्चमा न्यून वा छुट विनियोजनका कारण अपुग हुन जाने रकम थप बजेट निकासी गर्नुपर्ने।
- राष्ट्रिय परिचयपत्र आपूर्तिको लागि थप रकम भुक्तानी गर्नुपर्ने।
- राहदानी छपाईको लागि नपुग हुने रु.८८ करोड रकम थप व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।
- खर्च कटौती तथा रोक्का गरिएको रकम बाहेक अन्य विनियोजित बजेट रकम अधिकांश खर्च हुने।
- प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा निर्वाचनको लागि चालुतर्फ विनियोजित बजेटमध्ये अधिकांश खर्च भएको, राष्ट्रपति र उपराष्ट्रपतिको निर्वाचन, राष्ट्रिय सभा सदस्यको निर्वाचन र प्रतिनिधि सभातर्फ उप-निर्वाचन गर्नुपर्ने भएकोले थप निकासी गर्नुपर्ने।
- समयमा भुक्तान हुन नसकेको प्रदेश र स्थानीय तहको गत आर्थिक वर्षको दायित्व चालु आर्थिक वर्षमा सरेकोले सो दायित्व भुक्तानी गर्नुपर्ने।
- चालु आर्थिक वर्षमा स्थापना भएका नयाँ आयोजनाहरूको चालु तर्फको खर्चमा अपुग हुन जाने रकम थप निकासी गर्नुपर्ने।
- जलवायु परिवर्तनका कारण सिर्जना हुन सक्ने प्राकृतिक प्रकोपका लागि थप बजेट व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।

पूँजीगत खर्चतर्फ

- गत आर्थिक वर्षको कतिपय ठेक्काहरूको म्याद थपिएको कारण गत वर्षको दायित्व चालु आर्थिक वर्षमा सरेकाले उक्त रकमको भुक्तानी गर्नुपर्ने।
- विभिन्न आर्थिक वर्षमा उपलब्ध गराइएको स्रोत सुनिश्चितताको दायित्व भुक्तानी गर्नुपर्ने।
- मध्यपहाडी लोकमार्ग, हुलाकी राजमार्ग, मदन भण्डारी लोकमार्ग, भेरी लोकमार्ग, विभिन्न व्यापारिक मार्गहरू, महाकाली कोरिडोर, बुटवल-नारायणगढ खण्ड, राष्ट्रिय महत्त्वका आयोजनाको लागि थप रकम व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।

- नारायणी नदी नियन्त्रण लगायत अन्य नदी नियन्त्रण आयोजनाका लागि कार्य अघि बढाउन सहमति दिइएकाले कार्य प्रगति अनुरूप सृजना हुने दायित्व भुक्तानी गर्नुपर्ने।
- सुनकोशी मरिन डाइभर्सन आयोजना, बबई सिँचाई आयोजनाको नयाँ चरण लगायत सिँचाई आयोजनामा दिइएको स्रोत सुनिश्चितताको भुक्तानी गर्नुपर्ने।
- सुख्खा बन्दरगाह भन्सार कार्यालय, पर्साको लागि आवश्यक जग्गा अधिग्रहणका लागि रु.३ अर्ब थप भुक्तानी गर्नुपर्ने भएकाले खर्चमा वृद्धि हुने।
- संघीय संसद भवन, प्रधानमन्त्री निवास, मन्त्री निवास तथा प्रदेश प्रमुख निवासको भवन निर्माण भइरहेकोले ती आयोजनामा थप बजेट आवश्यक पर्ने। सघन सहरी विकास कार्यक्रमले गति लिएकाले सोमा समेत थप खर्च हुने।
- कर्णाली कोरिडोरको विद्युत प्रसारण लाइनका लागि जग्गा अधिग्रहण बापत मुआब्जा भुक्तानी गर्दा खर्च बढ्ने।
- जलवायु अनुकूलित ठूला खानेपानी आयोजना लगायत अन्य आयोजनाहरूको लागि कार्य अघि बढाउन सहमति दिइएकाले थप बजेट खर्च हुने।
- पुनर्निर्माण हुन बाँकी सम्पदा र भवनहरूको पुनर्निर्माण भइरहेको सो कार्यमा हुने खर्च।

वित्तीय व्यवस्थातर्फ

- नेपाल विद्युत प्राधिकरण अन्तर्गत ग्रामीण विद्युतीकरण आयोजनाको निर्माण कार्यले गति लिएकोले खर्च वृद्धि हुने।
- आन्तरिक ऋणतर्फ ब्याजदरमा वृद्धि भएको तथा सावाँ फिर्ता गर्ने प्रयोजनको लागि विनियोजित बजेट अपुग हुने देखिएकोले रु.४४ अर्ब थप बजेट आवश्यक पर्ने।
- नेपाली मुद्रा अमेरिकी डलरसँग कमजोर हुँदै गएकोले वैदेशिक ऋणको सावाँ तथा ब्याज भुक्तानी गर्न विनियोजन गरिएको रकम अपर्याप्त हुने देखिएको हुँदा थप रकम व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।

६.१.३ चालु खर्च अनुमान

चालु आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा रु.४ खर्ब ५५ अर्ब १२ करोड ७२ लाख खर्च भइसकेको र चालु खर्चको संशोधित अनुमानका आधारहरूलाई विश्लेषण, विभिन्न मन्त्रालय/निकायहरूको थप मागको सम्बोधन गर्न आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा थप रु.५ खर्ब ६६ अर्ब ८० करोड १२ लाख खर्च हुने अनुमान गरिएको छ। चालु आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा भएको खर्च र बाँकी अवधिमा हुने खर्चको अनुमान समेतका आधारमा चालु आर्थिक वर्षमा चालु खर्चतर्फ विनियोजित रकमको ८६.३७ प्रतिशत अर्थात् रु.१० खर्ब २१ अर्ब ९२ करोड ८४ लाख खर्च हुने संशोधित अनुमान गरिएको छ।

६.१.४ पुँजीगत खर्च अनुमान

पुँजीगत खर्चतर्फ चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनामा रु.५३ अर्ब ४५ करोड ५२ लाख खर्च भएको र बाँकी अवधिमा हुने पुँजीगत खर्चको अनुमान समेतका आधारमा बाँकी अवधिमा थप रु.२ खर्ब ६० अर्ब ३९ करोड ६४ लाख पुँजीगत खर्च हुने अनुमान गरिएको छ। हालसम्म भएको खर्च र बाँकी अवधिमा हुने खर्च समेत गरी चालु आर्थिक वर्षमा पुँजीगततर्फ विनियोजनको

८२.५१ प्रतिशत अर्थात् रू.३ खर्ब १३ अर्ब ८५ करोड १६ लाख खर्च हुने संशोधित अनुमान गरिएको छ।

६.१.५ वित्तीय व्यवस्थातर्फको अनुमान

वित्तीय व्यवस्थातर्फ चालु आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा रू.६७ अर्ब ७६ करोड ५४ लाख खर्च भएको छ। बाँकी अवधिमा हुने सावाँ र ब्याज भुक्तानी, अन्य खर्चसमेतको आधारमा रू.१ खर्ब ४६ अर्ब ४५ करोड २३ लाख थप खर्च हुने अनुमान रहेको छ। खर्च भएको र खर्च हुने अनुमानको आधारमा चालु आर्थिक वर्षमा वित्तीय व्यवस्थातर्फ विनियोजनको ९३.०५ प्रतिशत अर्थात् रू.२ खर्ब १४ अर्ब २१ करोड ७७ लाख खर्च हुने संशोधित अनुमान गरिएको छ।

चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को खर्चको संशोधित अनुमान

चालु आर्थिक वर्षमा चालुतर्फ रू.१० खर्ब २१ अर्ब ९२ करोड ८४ लाख, पुँजीगततर्फ रू. ३ खर्ब १३ अर्ब ८५ करोड १६ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रू.२ खर्ब १४ अर्ब २१ करोड ७७ लाख गरी कुल खर्च रू.१५ खर्ब ४९ अर्ब ९९ करोड ७७ लाख खर्च हुने संशोधित अनुमान गरिएको छ। यो रकम सुरु विनियोजनको ८६.४१ प्रतिशत हो।

६.२ स्रोतगत खर्च अनुमान

चालु आर्थिक वर्षको बजेटमा प्रस्ताव गरिएको खर्च व्यहोर्ने स्रोतमध्ये राजस्व र आन्तरिक ऋणबाट गरी जम्मा रू.१४ खर्ब ९६ अर्ब ११ करोड ७९ लाख, वैदेशिक अनुदानबाट रू.५५ अर्ब ४५ करोड ८३ लाख र वैदेशिक ऋणबाट रू.२ खर्ब ४२ अर्ब २६ करोड ११ लाख रहने अनुमान गरिएको थियो।

समीक्षा अवधिसम्म नेपाल सरकारको स्रोतबाट रू.५ खर्ब ४० अर्ब ५५ करोड ६८ लाख, वैदेशिक अनुदानबाट रू.७ अर्ब २१ करोड ६७ लाख र वैदेशिक ऋणबाट रू.२८ अर्ब ५७ करोड ४३ लाख खर्च भएको छ।

चालु वर्षको अन्त्यसम्ममा नेपाल सरकार स्रोततर्फबाट रू.१३ खर्ब ४१ अर्ब खर्च हुने संशोधित अनुमान छ। वैदेशिक अनुदानतर्फ रू.३८ अर्ब ४५ करोड ८३ लाख खर्च हुने र वैदेशिक ऋणतर्फको रू.१ खर्ब ७० अर्ब ५३ करोड ९४ लाख खर्च हुने संशोधित अनुमान रहेको छ। चालु आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा लक्ष्यको करिब आधा राजस्व सङ्कलन भइसकेको, विकास निर्माण कार्यले गति लिई पुँजीगत खर्चमा वृद्धि हुने, आर्थिक ऐनबाट प्रदान गरिएका छुट सुविधाको उपयोगको कारणबाट लक्षित राजस्व सङ्कलन हुने अनुमान रहेको छ।

शीर्षक	आर्थिक वर्ष २०७८/०७९			समष्टिगत स्थिति			
	अनुमान	यथार्थ खर्च	प्रतिशत	२०७९/८० को बजेट	पुससम्मको यथार्थ खर्च	२०७९/८० को संशोधित अनुमानित खर्च	संशोधित अनुमानित खर्च प्रतिशत
नेपाल सरकार (राजस्व र आन्तरिक ऋण)	१२८९८२०६	११५१८१८४	८९.३०	१४९६११७९	५४०५५६८	१३४१००००	८९.६३
वैदेशिक अनुदान	५९९१९९	२७३५४८	४५.६५	५५४५८३	७२१६७	३८४५८३	६९.३५
वैदेशिक ऋण	२८३०८८७	१३०७०११	४६.१७	२४२२६११	२८५७४३	१७०५३९४	७०.३९
जम्मा	१६३२८२९२	१३०९८७४३	८०.२२	१७९३८३७३	५७६३४७८	१५४९९९७७	८६.४१

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

६.३ खर्चको प्राथमिकीकरण

चालु आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनाको खर्चको अवस्था विश्लेषण गर्दा अपेक्षित रूपमा खर्च नभए पनि माथि उल्लेख गरिएको आधारमा चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा चालु, पुँजीगत र वित्तीय व्यवस्थातर्फको खर्चमा उल्लेख्य वृद्धि हुने अनुमान छ। कतिपय आयोजनाहरूको निर्माणको गति अघि बढेको तर विनियोजित बजेट अपुग हुने देखिएकोले यस्ता आयोजनामा सिर्जना हुने दायित्व व्यवस्थापन गर्नुपर्ने छ। नपुग पारिश्रमिक भत्ता लगायतका चालु खर्चलाई आवश्यक स्रोत व्यवस्थापन गर्नु पर्नेछ। तसर्थ, खर्च हुन नसक्ने क्षेत्र र आयोजनाबाट खर्च हुन सक्ने चालु योजना र कार्यक्रममा बजेट व्यवस्थापन गरी चालु खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्दै स्रोतको उपलब्धताको आधारमा चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिको खर्चलाई प्राथमिकीकरण गर्नु पर्ने देखिएको छ।

६.३.१ चालु खर्च

चालु खर्चतर्फ आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा देहाय बमोजिम प्राथमिकीकरण गरिनेछ:

- राष्ट्रसेवक कर्मचारी, पदाधिकारीको नपुग पारिश्रमिक, भत्ता र सुरक्षाकर्मीको नपुग राशनका लागि आवश्यक स्रोत व्यवस्थापनलाई प्राथमिकता दिई प्रशासनिक र उपभोग खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्ने।
- मिति २०७९/१०/१७ को खर्च कटौती तथा रोक्काको निर्णयलाई पूर्ण पालना गरी प्रशासनिक र उपभोग खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्ने।
- दोस्रो त्रैमासिक अवधिसम्म मापदण्ड/कार्यविधि/निर्देशिका तर्जुमा नभएका, बजेट बाँडफाँट नभएका र तत्काल कार्यान्वयनमा लैजानका लागि स्पष्ट सञ्चालन विधि नबनेका कार्यक्रमहरू हाललाई स्थगित गर्ने र स्रोतको सहजता हुने अवस्थामा प्राथमिकताका आधारमा क्रमशः फुकुवा गर्दै जाने।

- हालसम्म कार्यान्वयनमा नआएको कार्यक्रमहरूको बजेट समर्पण गराई आवश्यक पर्ने क्षेत्रमा रकमान्तर गरी व्यवस्थापन गर्ने।
- पारिश्रमिक, भत्ता, अवकाश सुविधा, प्रतिबद्ध खर्चको भुक्तानी लगायतका खर्चको चालु आर्थिक वर्षमा नै भुक्तानी दिनुपर्ने दायित्व अर्को आर्थिक वर्षमा नसार्ने गरी व्यवस्थापन गर्ने।
- चालु खर्चतर्फ चाप बढेकाले सभा, गोष्ठी, सेमिनार जस्ता कार्यक्रमहरूको खर्चमा रोक लगाउने।
- स्रोतमा परेको चापका कारण नयाँ सङ्गठन संरचना र दरबन्दी सिर्जना नगर्ने।
- चालु आर्थिक वर्षमा नेपाल सरकारको स्रोतमा नेपाल सरकारको प्रतिनिधित्व गरी वैदेशिक भ्रमणको क्रम बढ्दा थप रकम व्यवस्थापन गर्नु परेको हुँदा वैदेशिक भ्रमणलाई निरुत्साहित गर्ने।
- कार्यक्रम खर्च अन्तर्गत विनियोजन भएका तर सुरुवात नभएका कार्यक्रम रोकका गर्ने।
- विश्वविद्यालय, प्रतिष्ठान, समिति, नियामक निकाय, बोर्ड लगायत सबै सार्वजनिक संस्थानलाई दिइने अनुदानलाई पुनर्प्राथमिकीकरण गर्ने।
- विनियोजित बजेट र कार्यक्रम लक्ष्य अनुरूप खर्च गर्न गराउन सबै मन्त्रालय र निकायले आवश्यक सहयोग र समन्वय गर्ने।

६.३.२ पुँजीगत खर्च

पुँजीगत खर्चतर्फ चालु आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा देहाय बमोजिम प्राथमिकीकरण गरिनेछः

- हालसम्म मापदण्ड, कार्यविधि, निर्देशिका र सञ्चालन विधि स्वीकृत नभएका कार्यक्रमहरू हाललाई पूर्ण वा आंशिक रूपमा स्थगित गर्ने।
- मापदण्ड, कार्यविधि, निर्देशिका र सञ्चालन विधि स्वीकृत भएर पनि पूर्व तयारी हुन नसकी कार्यान्वयनमा नगएका आयोजना/कार्यक्रमहरू औचित्य हेरी पूर्ण वा आंशिक रूपमा रोकका राख्ने।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजना, अधुरा आयोजना एवं अन्य महत्त्वपूर्ण आयोजनामा सिर्जित दायित्वका लागि बजेट व्यवस्थापन गर्ने।
- भूकम्प पछिको पुनर्निर्माण अन्तर्गत निर्माणाधीन सम्पदा र संरचनाहरूको सम्पन्न कामको भुक्तानी दिने।
- हालसम्म कार्य अघि नबढेका, खर्च हुन नसक्ने योजना र कार्यक्रमको पहिचान गरी सोको बजेट समर्पण गराई खर्च हुने योजना र कार्यक्रममा रकमान्तर गरी सिर्जित दायित्व फरफारक गर्ने।
- स्रोत सुनिश्चितता दिइएका एवं कार्य अघि बढाउन सहमति दिइएको सडक, सहरी विकास, सिँचाई, खानेपानी जस्ता पूर्वाधारका क्षेत्रका लागि सिर्जित दायित्व चालु आर्थिक वर्षमा नै भुक्तानी दिई फरफारक गर्ने।
- चालु आर्थिक वर्षका लागि स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रम भित्र परेका र यस अघि अर्थ मन्त्रालयबाट स्रोत सहमति लिएका आयोजनाहरूको समेत पुनर्प्राथमिकीकरण गर्नु पर्ने भएकोले कार्यान्वयनमा लैजानु पूर्व अर्थ मन्त्रालयबाट पुनः सहमति लिनुपर्ने।

- वैदेशिक सहायता अन्तर्गत सञ्चालित आयोजनाको सहायता परिचालन गर्न समस्या भएमा आवश्यकता र औचित्यका आधारमा स्रोत फुकुवा वा स्रोतान्तर गरी सहजीकरण गर्ने ।
- अधिकांश वैदेशिक ऋणमा सञ्चालित आयोजनाको नपुग Counterpart Fund सम्बन्धित मन्त्रालयमा विनियोजित बजेटबाट नै व्यवस्थापन गर्न सहजीकरण गर्ने ।

परिच्छेद - सात

प्रदेश तथा स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण तथा खर्चको स्थिति

७.१ प्रदेश तथा स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरण

आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा समानीकरण, सशर्त, विशेष र सम्पूरक अनुदान गरी कुल रू.४ खर्ब २९ अर्ब ८३ करोड २२ लाख वित्तीय हस्तान्तरणको लागि विनियोजन गरिएको छ। यो वित्तीय हस्तान्तरण रकम गत आर्थिक वर्षको तुलनामा रू.४२ अर्ब ५३ करोड ३५ लाखले बढी छ। चालु आर्थिक वर्षमा बजेटमार्फत प्रदेश तथा स्थानीय तहले कार्यान्वयन गर्न सक्ने सडक, खानेपानी, सिँचाई लगायतका आयोजना सम्बन्धित तहमा हस्तान्तरण गरिएकोले वित्तीय हस्तान्तरणमा वृद्धि हुन गएको हो। प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमको लागि विनियोजित रकम बजेटमार्फत नै स्थानीय तहमा हस्तान्तरण गरिएको छ।

विनियोजित रकममध्ये चालुतर्फ रू.३ खर्ब ४१ अर्ब ८७ करोड ६६ लाख र पुँजीगततर्फ ८७ अर्ब ९५ करोड ५६ लाख हस्तान्तरण हुने अनुमान छ। कुल वित्तीय हस्तान्तरण रकममध्ये प्रदेशमा रू.१ खर्ब २९ अर्ब ४६ करोड ६ लाख र स्थानीय तहमा रू.३ खर्ब ३७ करोड १६ लाख हस्तान्तरण हुने अनुमान छ।

आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा प्रदेश तथा स्थानीय तहहरूमा हस्तान्तरण गरिने अनुदान रकम देहायका तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ७.१: प्रदेश तथा स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण

(रू.लाखमा)

आर्थिक वर्ष	निकाय	विनियोजन			६ महिनामा भएको वित्तीय हस्तान्तरण		
		चालु	पुँजीगत	जम्मा	चालु	पुँजीगत	जम्मा
२०७८/७९	प्रदेश	७४२२१७	२९९४१३	१०४१६३०	३३३५७५	७७५९९	४१११७४
२०७८/७९	स्थानीय तह	२५१५२३८	३१६११९	२८३१३५७	१२७१५४३	१०९८९७	१३८१४४०
	जम्मा रकम	३२५७४५५	६१५५३२	३८७२९८७	१६०५११८	१८७४९६	१७९२६१३
२०७९/८०	प्रदेश	७७९२०१	५१५४०५	१२९४६०६	२८२९८१	८६६२५	३६९६०६
२०७९/८०	स्थानीय तह	२६३९५६५	३६४१५१	३००३७१६	१३२७९४०	१४७२८६	१४७५२२६
	जम्मा रकम	३४९८७६६	८७९५५६	४२९८३२२	१६१०९२१	२३३९११	१८४४८३२

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

वित्तीय हस्तान्तरणका लागि विनियोजित रकम कुल बजेट अनुमानको २४ प्रतिशत र राजस्व बाँडफाँट समेत गणना गर्दा कुल संघीय बजेटको ३३.०४ प्रतिशत हुन आउँछ। समीक्षा अवधिमा अनुदान स्वरूप प्रदेशलाई कुल रू.३६ अर्ब ९६ करोड ६ लाख र स्थानीय तहलाई रू.१ खर्ब ४७ अर्ब ५२ करोड २६ लाख गरी कुल रू.१ खर्ब ८४ अर्ब ४८ करोड ३२ लाख वित्तीय हस्तान्तरण भएको छ, जुन वित्तीय हस्तान्तरणको लागि विनियोजित कूल रकमको ४२.९२ प्रतिशत हो। प्रदेशतर्फ २८.५५ प्रतिशत र स्थानीय तहमा ४९.११ प्रतिशत हस्तान्तरण भएको छ।

तालिका ७.२: प्रदेश तथा स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण हुने रकम विनियोजन (रु.लाखमा)

क्र.सं.	अनुदान	विनियोजन			६ महिनामा भएको वित्तीय हस्तान्तरण		
		प्रदेश	स्थानीय तह	जम्मा	प्रदेश	स्थानीय तह	जम्मा
१	समानीकरण अनुदान	६१४३२१	१००२३१३	१६१६६३४	२३१२०५	४८८८७६	७२००८१
२	सशर्त अनुदान	५७१६८२	१८३७२६३	२४०८९४५	१०६६९७	९४५७४२	१०५२४३९
३	समपूरक अनुदान	६२९६०	७२७३०	१३५६९०	१८७७६	१६५५६	३५३३२
४	विशेष अनुदान	४५६४३	९१४१०	१३७०५३	१२९२८	२४०५२	३६९८०
जम्मा रु.		१२९४६०६	३००३७१६	४२९८३२२	३६९६०६	१४७५२२६	१८४४८३२

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

७.२ प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई राजस्व बाँडफाँट

प्रदेश तथा स्थानीय तहलाई राजस्व बाँडफाँट बापत रु.१ खर्ब ६३ अर्ब २ करोड ९१ लाख हस्तान्तरण हुने अनुमान गरिएको थियो। २०७९ पुस मसान्तसम्म मूल्य अभिवृद्धि कर र आन्तरिक उत्पादनबाट सङ्कलन हुने अन्तःशुल्क रकममध्ये प्रदेश र स्थानीय तहलाई सूत्र अनुसार (१५ प्रतिशत) ले हुने रु.२७ अर्ब ३० करोड ५९ लाखका दरले जम्मा रु.५४ अर्ब ६१ करोड १८ लाख बाँडफाँट गरिएको छ।

मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्क (आन्तरिक उत्पादन) बाट संकलित राजस्व संघीय विभाज्य कोषमा जम्मा गरी मासिक रूपमा प्रदेश र स्थानीय तहमा राजस्व बाँडफाँट गर्ने व्यवस्था गरिएको छ। हालसम्म तीन तहको राजस्व बाँडफाँट देहाय बमोजिम रहेको छ।

तालिका ७.३: राजस्व (मू.अ.कर र अन्तःशुल्क बाँडफाँट) (रु.लाखमा)

विवरण	राजस्व बाँडफाँट
संघ	१२७४२८०
प्रदेश	२७३०५९
स्थानीय तह	२७३०५९
जम्मा	१८२०३९८

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा सङ्कलन भई संघीय विभाज्य कोषमा जम्मा भएको प्राकृतिक स्रोत (विद्युत, खानी, पर्वतारोहण र वनक्षेत्र) बापतको रोयल्टी रकम राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगबाट सिफारिस भए बमोजिम प्रदेश र स्थानीय तहमा रु.२ अर्ब ८६ करोड १३ लाख बाँडफाँट गरिएको छ। प्रदेश र स्थानीय तहलाई रु.१ अर्ब ४३ करोड ७ लाखका दरले विभाजन भएको छ।

७.३ प्रदेशगत वित्तीय हस्तान्तरण र खर्चको स्थिति

चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा प्रदेशतर्फ वित्तीय समानीकरण, सशर्त, विशेष र सम्पूरक अनुदान गरी कुल रू.१ खर्ब २९ अर्ब ४६ करोड ६ लाख विनियोजन भएको छ। वित्तीय हस्तान्तरण वापतको विनियोजन, हस्तान्तरण गरिएको रकम र खर्च सम्बन्धी विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ७.४: प्रदेशगत वित्तीय हस्तान्तरणको स्थिति

(रू.लाखमा)

प्रदेश	व्यय अनुमान अनुसारको विनियोजन	पहिलो ६ महिनामा वित्तीयहस्तान्तरण	चालुतर्फ खर्च	पूँजीगततर्फ खर्च	कुल हस्तान्तरणबाट भएको जम्माखर्च
प्रदेशनं. १	१९०९९१	४६९००	३३०९९	१३८०१	३८१३४
मधेश प्रदेश	१९१५०९	३३०८५	२७७६४	५३२१	१७१२८
बागमती प्रदेश	२०३२६६	५३३५६	३८९७४	१४३८३	२१९०२
गण्डकी प्रदेश	१६५४३२	७५२७७	५५२४२	२००३५	२३९५३
लुम्बिनी प्रदेश	१८४७६४	६७२४८	६४०५७	३१९१	२९२६४
कर्णाली प्रदेश	१८३०६१	५३६३१	५३६३१	०	१८४५८
सुदूरपश्चिम प्रदेश	१७५५८३	४०११०	२८९९२	११११८	१७८८३
जम्मा	१२९४६०६	३६९६०६	३०१७५७	६७८४९	१६६७२१

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

समीक्षा अवधिमा संघीय सञ्चित कोषबाट प्रदेशलाई रू.३६ अर्ब ९६ करोड ६ लाख वित्तीय हस्तान्तरण भएकोमा रू.१६ अर्ब ६७ करोड २१ लाख खर्च भएको देखिन्छ जुन वित्तीय हस्तान्तरणको ४५.११ प्रतिशत हो। चालुतर्फ रू.३० अर्ब १७ करोड ५७ लाख र पूँजीगततर्फ रू.६ अर्ब ७८ करोड ४९ लाख हस्तान्तरण भएको छ।

७.४ प्रदेशको बजेट र खर्चको स्थिति

आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा सातै प्रदेशको कूल बजेट रू.३ खर्ब ५ अर्ब ५० करोड २४ लाख भएकोमा समीक्षा अवधिमा कुल खर्च रू.४९ अर्ब ५३ करोड ३१ लाख खर्च भएको छ जुन कूल प्रदेशको बजेटको १६.२१ प्रतिशत हो। सबैभन्दा बढी प्रदेश नं. १ मा २४.८८ प्रतिशत खर्च भएको छ। सबैभन्दा कम मधेश प्रदेशमा १०.९० प्रतिशत र कर्णाली प्रदेशमा १३.०४ प्रतिशत खर्च भएको छ। व्यय अनुमान अनुसारको बजेट र खर्च सम्बन्धी विस्तृत विवरण तल प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ७.५ : प्रदेशगत खर्चको अवस्था

(रु.लाखमा)

प्रदेश	प्रदेशको जम्मा			चालु			पूँजीगत			वित्तीय व्यवस्था		
	प्रदेशको कुल बजेट अनुमान	जम्मा खर्च	जम्मा खर्च प्रतिशत	विनियोजन	खर्च	खर्च प्रतिशत	विनियोजन	खर्च	खर्च प्रतिशत	विनियोजन	खर्च	खर्च प्रतिशत
प्रदेश नं. १	३९७३८३	९८८८४	२४.८८	१६७३८९	५४५६८	३२.६०	२२९९९४	४४३१६	१९.२७	०	०	-
मधेश प्रदेश	४६८८०९	५१०९७	१०.९०	२०९०८९	२४५१४	११.७२	२५९७२१	२६५८४	१०.२४	०	०	-
बागमती प्रदेश	७०९३९३	१११९६८	१५.७८	२७०९०४	६२१८६	२२.९६	४१८४८९	४३७८२	१०.४६	२००००	६०००	३०.००
गण्डकी प्रदेश	३५९०९०	५९६९९	१६.६३	१३२६८९	२९०९२	२१.९३	२२१४०१	३०६०७	१३.८२	५०००	०	-
लुम्बिनी प्रदेश	४२६७२२	७८६६९	१८.४४	१७९२६७	४२१७४	२३.५३	२४७४५५	३६४९४	१४.७५	०	०	-
कर्णाली प्रदेश	३२६१६२	४२५४२	१३.०४	१३१६५२	२४८८०	८.९०	१९४५०९	१७६६२	९.०८	०	०	-
सुदूरपश्चिम प्रदेश	३६७४६५	५२४७३	१४.२८	१२२५६१	२६०८७	२१.२८	२४१९०४	२६३८७	१०.९१	३०००	०	-
जम्मा	३०५५०२४	४९५३३२	६.२१	१२१३५५१	२६३५००	२१.७१	१८१३४७३	२२५८३२	१२.४५	२८०००	६०००	२१.४३

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

७.५ स्थानीय तहमा वित्तीय हस्तान्तरण र खर्चको अवस्था

चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा समानीकरण, सशर्त, विशेष र समपूरक अनुदानको रूपमा ७ सय ५३ स्थानीय तहका लागि रु.३ खर्ब ३७ करोड १६ लाख विनियोजन भएकोमा रु.१ खर्ब ४७ अर्ब ५२ करोड २६ लाख संघीय सञ्चित कोषबाट वित्तीय हस्तान्तरण भएको छ, जुन ४९.११ प्रतिशत हो।

तालिका नं ७.६: स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरणको अवस्था (रु.लाखमा)

आर्थिक वर्ष	तह	विनियोजन	हस्तान्तरण	हस्तान्तरण %
२०७९/८०	स्थानीय तह	३००३७१६	१४७५२२६	४९.११

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

स्थानीय तहहरूले SuTRA मा प्रविष्ट गरेको कुल बजेट रु.५ खर्ब ६५ अर्ब ५४ करोड ८८ लाख रहेकोमा समीक्षा अवधिमा रु.१ खर्ब ३९ अर्ब २२ करोड ४१ लाख अर्थात् २४.६१ प्रतिशत खर्च भएको छ।

७.६ नेपालमा वित्तीय संघीयताको सन्दर्भमा भएका उपलब्धिहरू

- तीन तहका सरकारका अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत उठाउनु पर्ने राजस्व र सोको बाँडफाँट सम्बन्धी खाका अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगको सिफारिस एवं समपूरक र विशेष अनुदानको सम्बन्धमा प्रणाली र कार्यविधिमाफत व्यवस्थित गरिएको छ। संघीय इकाईहरूको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न वित्तीय समानीकरण अनुदानतर्फ न्यूनतम, सूत्र र कार्यसम्पादनमा आधारित तीन किसिमको अनुदान रकम हस्तान्तरण हुने गरी हस्तान्तरित रकम चालु र पुँजीगत छुट्टिने गरी अन्तरसरकारी वित्तीय हस्तान्तरण गर्ने कार्य थालनी भएको छ।
- बजेट तर्जुमा गर्ने, राजस्व सङ्कलन गर्ने र खर्च गर्ने कार्य थप व्यवस्थित गर्न स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले स्थानीय तहको सञ्चालनको कार्यविधि र प्रक्रिया तोक्नुका साथै स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रका कार्यलाई विस्तृतीकरण गरेको छ।
- प्रदेश तथा स्थानीय तहमा कानुनको पालना र दक्षता अभिवृद्धि गर्न वित्तीय हस्तान्तरणलाई सूचकमा आधारित थप वस्तुपरक एवं वैज्ञानिक बनाउँदै लगिएको छ।
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोगले प्राकृतिक स्रोतको परिचालन, राजस्वको बाँडफाँट र अनुदान सिफारिस गर्दा लिइने आधारहरूलाई संविधान र ऐनमा तोकिए बमोजिम थप व्यवस्थित र वैज्ञानिक बनाउँदै लगिएको छ।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तह (समन्वय र अन्तरसम्बन्ध) ऐन, २०७७ ले तीन तह बीचको अन्तरसम्बन्धका आधारहरू तोकेको छ। संविधानको अधीनमा रही साझा हित र सरोकारको विषयमा अधिकार प्रयोग गर्दा अर्को तहको अस्तित्व र कार्यगत स्वायत्तताको सम्मान गर्नुपर्ने विषयलाई महत्त्व दिएको छ।
- प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा राष्ट्रिय समन्वय परिषद् र नेपाल सरकारको सम्बन्धित विषयको कार्यक्षेत्र रहेको मन्त्रीको अध्यक्षतामा विषयगत समिति र प्रदेशका मुख्यमन्त्रीको अध्यक्षतामा प्रदेश समन्वय परिषद् रहने व्यवस्था कार्यान्वयनमा आएको छ। प्रधानमन्त्रीको अध्यक्षतामा हुने

राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको बैठकमा प्रदेश र स्थानीय तहलाई सहभागी गराई तत्-तत् तहको विकासका समस्या समाधान गर्ने गरिएको छ।

- अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ ले तीन तह बीच अन्तरसरकारी वित्त व्यवस्थापनका विषयमा आवश्यक परामर्श तथा समन्वय गर्न अर्थ मन्त्रीको संयोजकत्वमा अन्तरसरकारी वित्त परिषदको व्यवस्था गरिएको छ।
- हालसम्म ७ सय ५० वटा स्थानीय तहले (नगराइन, कमला नगरपालिका धनुषा र बौधीमाई नगरपालिका रौतहट बाहेक) अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ र सम्बन्धित तहको आर्थिक कार्यविधि कानुन अनुसार आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा बजेट तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएका छन्।
- ७ सय ५२ वटा स्थानीय तहमा (साईपाल गाउँपालिका बझाङ बाहेक) बैकिङ्ग कारोवार गर्न बाणिज्य बैङ्कका शाखा स्थापना भएका छन्।
- स्थानीय तहमा SuTRA प्रणालीबाट विद्युतीय कोष हस्तान्तरण (Electronic Fund Transfer- EFT) कार्य प्रारम्भ गरिएको छ। समीक्षा अवधिसम्म EFT गर्ने स्थानीय तहहरूको सङ्ख्या ५ सय ४१ पुगेको छ। स्थानीय तहको राजस्व सङ्कलन समेत SuTRA प्रणालीबाट गर्ने तयारी गरिएको छ।
- प्रदेश र स्थानीय तहको समेत आन्तरिक ऋण परिचालन गर्न सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन ऐन, २०७९ जारी भएको छ।

७.७ नेपालमा वित्तीय संघीयताका चुनौतीहरू

- संविधान बमोजिम तीनै तहको खर्चको आवश्यकता र राजस्वको क्षमता आंकलनलाई वस्तुनिष्ठ बनाउने कार्य चुनौतीपूर्ण रहेको छ। प्रदेश र स्थानीय तहको आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको सम्भाव्य राजस्व परिचालन गर्ने क्षमता कमजोर देखिएको छ।
- कतिपय स्थानीय तहले कानुनले निर्दिष्ट गरेको समयभित्र बजेट तर्जुमा गरी पारित गराउन सकेको देखिदैन।
- कतिपय स्थानीय तहमा विभाज्य कोष व्यवस्थित तवरले सञ्चालनमा आउन सकेको छैन। स्थानीय तहले उठाउने र सोबाट प्रदेशमा हस्तान्तरित हुनु पर्ने राजस्वको अंश समयमा हस्तान्तरण नहुने समस्या देखिएको छ। कतिपय प्रदेशबाट पनि राजस्व हस्तान्तरणमा ढिलाई भएको छ।
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ अनुसार कतिपय प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयले प्रदेशभित्रका स्थानीय तहको एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गरी महालेखा नियन्त्रक कार्यालयमा पेश गर्न सकेको देखिदैन।
- कार्यसम्पादन र वित्तीय प्रतिवेदन समयमा नहुने, कतिपय स्थानीय तहमा हस्तान्तरण भएको अनुदानको सदुपयोग हुन नसकेको र आर्थिक अनुशासन तथा मितव्ययिता कायम राख्न नसकेको विषयमा लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको छ।
- तीनै तहको खण्डीकृत र एकीकृत मध्यकालीन खर्च संरचना र आयोजना बैङ्क तयार गर्न सकिएको छैन।

७.८ वित्तीय संघीयता कार्यान्वयनको क्रममा देखिएका समस्या

- नदीजन्य पदार्थ (ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, स्लेट) को उत्खनन तथा बिक्री र निकासीका सम्बन्धमा द्विविधा रहेको तथा राजस्व बाँडफाँटमा समेत स्पष्टता नभएको अवस्था छ।
- स्थानीय तहको राजस्व उठाउने क्षमतामा समेत कमी देखिएको छ।

- जग्गा मूल्याङ्कन प्रणाली परम्परागत भएकोले अपेक्षित राजस्व परिचालन हुन सकेको छैन।
- सशर्त अनुदानका आयोजनाहरू छनौट र बजेट विनियोजनले तहहरू बीचको वित्तीय अन्तर (Fiscal Gap) कम गराउने गरी हस्तान्तरण गर्न सकिएको छैन।
- केही प्रदेशले प्रदेश निजामती सेवा ऐन जारी गरी सक्दा पनि संघीय निजामती सेवा ऐन तर्जुमा नभएकोले जनशक्ति व्यवस्थापनमा समस्या रहेको छ।
- सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन ऐन, २०७९ तयार भएको तर नियमावली लगायतका आधार तयार नभएकोले प्रदेश र स्थानीय तहबाट आन्तरिक ऋण परिचालन गर्न सकिएको छैन।
- स्थानीय तहमा बेरुजू सम्परीक्षण गर्ने कानुनी संयन्त्र नरहेकोले बेरुजू लगतमा वृद्धि भएको छ। वित्तीय अनुशासन कायम गर्न सकिएको छैन।
- तीनै तहको खर्च गर्ने क्षमता बढाउन सकिएको छैन। वित्तीय हस्तान्तरण भएको रकम एकातर्फ प्रदेश र स्थानीय तहमा खर्च नभएर बैङ्क मौज्जातका रूपमा रहने र अर्कोतर्फ संघीय सरकारले आन्तरिक ऋण परिचालन गर्नु पर्ने अवस्था छ। यसले नगद व्यवस्थापन र कोष व्यवस्थापन कमजोर रहेको देखिन्छ।

७.९ सुधारका क्षेत्र

- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले संविधानको पूर्ण कार्यान्वयनका लागि आवश्यक कानून निर्माण गर्ने, संविधानसँग बाझिएको हदसम्म संशोधन गर्ने र दोहोरोपना हटाउनु पर्ने।
- तीनै तहका सरकारले आयोजना बैङ्क तयार गरी आयोजना छनौट गर्ने, आयोजना वर्गीकरण गरी बजेट तर्जुमा गर्ने र सो को कार्यान्वयन गर्दा सीमित साधन स्रोतको प्राथमिकीकरण गरी महत्तम उपयोगलाई जोड दिनुपर्ने।
- प्रदेश र स्थानीय तहले खर्च जिम्मेवारी पुरा गर्न आफ्नो क्षेत्राधिकार भित्रको आन्तरिक स्रोत परिचालनमा जोड दिनुपर्ने।
- संविधान बमोजिम राजस्व बाँडफाँट सम्बन्धी ऐन तर्जुमा गर्दा न्यायोचित वितरणलाई ध्यान दिनुपर्ने।
- नदीजन्य तथा खानीजन्य स्रोतको रोयल्टी बाँडफाँटको विषयलाई कानून तर्जुमा गरी व्यवस्थित गर्नुपर्ने।
- तीनै तहको बजेट कार्यान्वयन दक्षता, खर्च गर्ने क्षमता र नगद एवं कोष व्यवस्थापन क्षमता प्रभावकारी बनाउनु पर्ने।
- संघ, प्रदेश र स्थानीय तह बीच निरन्तर छलफल र संवाद गरी समन्वय अभिवृद्धि गर्ने।

परिच्छेद - आठ

बजेट कार्यान्वयन र स्रोत व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने कार्य

चालु आर्थिक वर्ष २०७९/८० को पहिलो छ महिनाको बजेट कार्यान्वयनको अवस्था, बाँकी अवधिको खर्चको संशोधित अनुमान, बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयनको क्रममा अनुभूत गरिएका समस्याहरूको आधारमा चालु आर्थिक वर्षको बजेटलाई लक्ष अनुरूप प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न देहाय बमोजिम थप कार्य गर्नुपर्ने देखिएको छ।

८.१ तत्काल गर्नुपर्ने कार्य

८.१.१ बजेट कार्यान्वयन

- चालु खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्ने।
- सञ्चालन विधि तय नभएका र कार्यविधि, मापदण्ड हालसम्म स्वीकृत नभएका कार्यक्रमहरू हाललाई स्थगित गर्ने।
- राजस्व, बजेट खर्च, ऋण र सोको उपयोग बीच सन्तुलन कायम गरी पुँजीगततर्फ उत्पादनशील, रोजगारी उन्मुख र दिगो विकासमा सकारात्मक प्रभाव पार्ने आयोजनाको प्राथमिकीकरण गरी कार्यान्वयन गर्ने।
- अति आवश्यक अवस्थामा बाहेक चालु खर्चको लागि थप निकास नदिने, चालु आर्थिक वर्षमा नयाँ दरबन्दी सिर्जना हुने गरी व्यवस्थापन तथा सङ्गठन सर्वेक्षण नगर्ने, अत्यावश्यक अवस्थामा मात्रै रिक्त दरबन्दी पदपूर्ति गर्ने, अनिवार्य रूपमा सहभागी हुनुपर्ने बाहेक वैदेशिक भ्रमणको स्वीकृति नदिने।
- अर्थ मन्त्रालयको सहमति नलिई आर्थिक दायित्व सिर्जना गर्ने प्रवृत्तिलाई पूर्णतः निरुत्साहित गर्ने।
- विभिन्न कारणबाट गत वर्ष सम्पन्न हुन नसकी यस वर्ष दायित्व सरेका आयोजनाहरूको बाँकी भुक्तानीको लागि सम्बन्धित निकायको बजेटबाटै रकमान्तर तथा कार्यक्रम संशोधन गरी स्रोत व्यवस्थापन गर्ने।
- आयोजना बहुवर्षीय ठेक्का सम्बन्धी मापदण्ड, २०७७ भित्र पर्ने, विपद् व्यवस्थापनका लागि आवश्यक पर्ने एवं मध्यमकालीन खर्च संरचनाभित्र स्रोत व्यवस्थापन अनुमान गरिएको बाहेक अन्य कुनै पनि आयोजना तथा कार्यक्रमलाई स्रोत सहमति उपलब्ध नगराउने।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजना र राष्ट्रिय महत्त्वका आयोजनाहरूमा सम्पन्न कामको भुक्तानी गर्न स्रोतको अभाव नहुने व्यवस्था गर्ने।
- वैदेशिक सहायता अन्तर्गत सोझै भुक्तानी हुने र वस्तुगत सहायताको खर्चको विवरण सम्बन्धित आयोजना र दातृ निकायबाट लिई नियमित रूपमा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा प्रतिवेदन गर्ने व्यवस्था मिलाई त्यसको अनुगमन गर्ने।
- राष्ट्रिय गौरव, रणनीतिक, ठूला र महत्त्वपूर्ण आयोजनाबाट अन्य कार्यक्रममा रकमान्तर/कार्यक्रम संशोधन प्रस्ताव र स्वीकृत नगर्ने।

- बजेट तर्जुमा गर्दा छलफल भई तय भएका कार्यक्रम/आयोजनाबाट उद्देश्य फरक हुने गरी कार्यक्रम/आयोजना संशोधन/रकमान्तर प्रस्ताव नगर्ने।
- चालु आर्थिक वर्षको सिर्जित दायित्व अर्को आर्थिक वर्षमा नसार्ने।
- सार्वजनिक खर्चको मासिक रूपमा समीक्षा बैठक आयोजना गर्ने।
- बाह्य तथा आन्तरिक ऋणको सावाँ तथा ब्याज भुक्तानीलाई प्राथमिकता दिने।

८.१.२ स्रोत व्यवस्थापन

८.१.२.१ राजस्व व्यवस्थापनतर्फ

- सीमानाकाबाट हुने चोरी पैठारी नियन्त्रण गर्न अन्तर निकाय समन्वय प्रभावकारी बनाई भन्सार प्रशासन तथा सुरक्षा निकायको प्रभावकारी परिचालन गर्ने।
- अनुगमन, परीक्षण तथा अनुसन्धानको कार्यलाई नियमितता दिंदै सरकारको कोषमा प्राप्त हुने राजस्व समयमै प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाउने।
- सम्बद्ध निकायहरूको सूचना प्रणाली बीच अन्तर आबद्धता कायम गरी शीघ्र सूचना आदान प्रदान गर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउने।
- असुल हुनुपर्ने बेरुजू तथा बक्यौता राजस्व असुलीको कार्य प्राथमिकताका साथ अगाडी बढाउने।
- राजस्व परिचालनलाई दृष्टिगत गरी प्रशासकीय पुनरावलोकनमा रहेका मुद्दाहरूलाई प्राथमिकताका आधारमा फछ्यौट गरी समयमा राजस्व सङ्कलन हुने व्यवस्था मिलाउने।
- सार्वजनिक संस्थाबाट प्राप्त हुने सावाँ, ब्याज, लाभांश लगायतका रकमहरू निर्धारित समय भित्रै प्राप्त गर्न पहल गर्ने।
- कर कानूनहरूको पालना नगर्ने प्रवृत्तिलाई नियन्त्रण गर्न नियमित अनुगमन गरी कानूनको उल्लङ्घन गर्नेलाई कारवाहीको दायरामा ल्याउने।
- कर परीक्षण र अनुसन्धानलाई थप प्रभावकारी एवं गुणस्तरीय बनाउने र भन्सारको Post Clearance Audit लाई समेत थप प्रभावकारी बनाइने।
- बजेट विनियोजन भई वा आन्तरिक आम्दानीतर्फको सरकारी रकम विभिन्न कोषहरूमा रहेको वा फ्रिज भएको अवस्थामा रहेकाले सो रकम सञ्चित कोषमा दाखिला गराउने व्यवस्था गर्ने।
- राजस्व चुहावट नियन्त्रणका लागि तीनै तहका सरकारका साथै संघीय सरकारका विभिन्न निकायहरू बीच समन्वयात्मक प्रयास गर्ने। केन्द्रीय राजस्व चुहावट नियन्त्रण समितिको नियमित बैठकबाट यस सम्बन्धी उपयुक्त रणनीतिहरू तय गर्ने।
- गैर कर राजस्व सङ्कलनको लागि नियमित रूपमा अनुगमन गर्ने। सरकारका विभिन्न कोषमा निष्क्रिय रहेका रकमहरू सञ्चित कोषमा जम्मा गरी नेपाल सरकारले परिचालन गर्ने।
- अन्तर्राष्ट्रिय सीमामा निगरानी बढाउने। संवेदनशील नाकाहरूमा सुराकी समेत परिचालन गरी राजस्व चुहावट नियन्त्रण गर्ने।

८.१.२.२ अन्तर्राष्ट्रिय सहायतातर्फ

- बजेटको कार्यान्वयनमा स्रोतको कमी हुन नदिने सबै विकास साझेदारहरूसँग समन्वय र क्रियाशीलता बढाउने।
- विकास सहायतालाई राष्ट्रिय आवश्यकता र प्राथमिकताका आधारमा उच्च प्रतिफल प्राप्त हुने रणनीतिक र राष्ट्रिय गौरवका आयोजनामा परिचालन गर्ने।
- समिश्रित वित्त, दक्षिण-दक्षिण एवं त्रिपक्षीय सहायता, विकासका लागि निजी क्षेत्रसँग साझेदारी जस्ता नयाँ उपकरणहरूको प्रयोग गर्न थप क्षमता विकास गर्ने।
- आयोजनाहरूको सोधभर्ना रकम समयमै प्राप्त गर्नका लागि सम्बन्धित आयोजनाका पदाधिकारी र विकास साझेदार बीच समन्वय र सहजीकरण गर्ने।
- द्विपक्षीय तथा बहुपक्षीय वैदेशिक सहायता प्रतिबद्धता अनुरूप प्राप्त नहुँदा स्रोतान्तर गरी बजेट कायम गर्नुपर्ने अवस्था सिर्जना भएकोले प्रतिबद्धता अनुरूपको स्रोत परिचालन गर्न आयोजना कार्यान्वयनमा जोड दिने।
- बजेट सहायता प्राप्तिका लागि निर्दिष्ट गरिएका पूर्व कार्यहरू तथा सर्त बमोजिमको सबै कार्य सम्पादन गरी चालु आर्थिक वर्षमा नै सबै रकम प्राप्त गर्ने व्यवस्था मिलाउने।
- आयोजना आबद्ध वैदेशिक सहायताको अनुदान तथा ऋण परिचालन गर्न सम्पादन गर्नुपर्ने सबै कार्य पुरा गरी वैदेशिक स्रोतको अधिकतम परिचालन गर्ने।
- वैदेशिक अनुदानबाट सञ्चालित आयोजनाको लागि नेपाल सरकारले व्यहोर्नु पर्ने Counter Part Fund/Matching Fund को सुनिश्चितता गर्ने।

८.१.२.३ अन्य

- नगद प्रवाहको नियमित विश्लेषण गरी आवश्यकता अनुसार बजेटमा अनुमान गरिएको सीमाभित्र रहि हालको तरलता समेतलाई मध्यनजर गरी आन्तरिक ऋण परिचालन गर्ने।

८.२ दीर्घकालमा गर्नुपर्ने कार्य

८.२.१ बजेट तर्जुमा

- संघ, प्रदेश र स्थानीय तहमा साधारण खर्च निश्चित सीमाभित्र राख्ने। तीन वटै तहमा कार्यान्वयन गर्ने गरी वित्तीय अनुशासन सम्बन्धी मापदण्ड तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने।
- प्रदेश तहमा मन्त्रालयको सङ्ख्या निश्चित गर्न, प्रदेश इकाईहरू नयाँ स्थापना गर्न पालन गर्नुपर्ने मापदण्ड तर्जुमा गर्ने।
- बजेट क्रियाकलापलाई स्तरीकरण गरी निश्चित गर्ने।
- मन्त्रालय, विभाग र अन्य निकायहरूको सङ्गठन संरचना छरितो बनाई बढी भएको जनशक्ति प्रदेश र स्थानीय तहमा काजमा खटाउने। संघीय तहबाट व्यवस्थापन हुन नसकेमा मात्र प्रदेश र स्थानीय तहले पदपूर्ति गर्ने व्यवस्था मिलाउने।
- आवश्यक नदेखिएका समिति/प्रतिष्ठान/बोर्डको संरचना खारेज गर्ने।
- संविधान बमोजिम प्रदेश र स्थानीयबाट हुनुपर्ने काममा दोहोरो पर्ने गरी संघीय कार्यक्रम आयोजना सञ्चालन नगर्ने।

- बजेट तर्जुमाको मौजुदा क्रियाकलापमा आधारित बजेट व्यवस्थालाई यथार्थपरक बनाई लागत लाभको आधारमा उच्च प्रतिफल दिने आवश्यक पूर्व तयारी पुगेका आयोजनामा मात्र बजेट विनियोजन गर्ने व्यवस्था गर्ने।
- मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीमा चालु र पुँजीगततर्फका सबै क्रियाकलापलाई वास्तविक प्रति इकाइ लागतमा लैजाने।
- मन्त्रालय/निकायले अनिवार्य दायित्व बापतका खर्च र विगतमा स्रोतको सहमति दिएका आयोजनामा पुगदो रकम प्रस्ताव गर्ने।
- आयोजना कार्यान्वयन पूर्व गर्नुपर्ने तयारी पुरा नगरी ठेक्का सम्झौता गर्ने आयोजना/कार्यालय प्रमुखलाई सार्वजनिक खरिद ऐन/नियम बमोजिम कारवाहीको दायरामा ल्याउने।
- आयोजना वर्गीकरण निर्देशिका अनुसार संघीय सरकारका दायित्व र कार्यक्षेत्र भित्रका आयोजना तथा कार्यक्रम मात्र प्रस्ताव गर्ने। प्रदेश तथा स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रको कार्यक्रम तत् तत् तहमा हस्तान्तरण गर्ने। तीनै तहका कार्यक्रमहरूलाई आयोजना बैङ्कमा प्रविष्ट गरि दोहोरो हुन नदिने प्रबन्ध गर्ने।
- आयोजना प्रस्ताव गर्दा मध्यकालीन खर्च संरचनामा समावेश गरी तीन वर्षको खर्च अनुमान गर्ने।
- बजेट तर्जुमा र आयोजना छनौटको सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐनमा भएको व्यवस्थाको पूर्ण पालना गर्ने।
- विभिन्न कार्यक्रमको लागि अवण्डा राखी बजेट विनियोजन भएको अवस्थामा सम्बन्धित निकायहरूबाट यस्तो बजेट समयमै बाँडफाँट नगर्ने र स्वीकृत कार्यक्रम भन्दा फरक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने गरी रकमान्तर तथा कार्यक्रम संशोधन प्रस्ताव गर्ने परिपाटी रहेकोले प्रदेश तथा स्थानीय तह मार्फत कार्यान्वयन गरिने कार्यक्रम/आयोजनाको लागि बजेट विनियोजन गर्दा नै वित्तीय हस्तान्तरण प्रस्ताव गर्ने।
- प्राविधिक सम्भाव्यता अध्ययन तथा पूर्व तयारी विना आयोजना/कार्यक्रमहरूमा बजेट प्रस्ताव तथा विनियोजन गर्दा बजेट खर्च हुन नसकी उपयोग हुन नसक्ने हुँदा यस्ता आयोजना/कार्यक्रमहरूमा बजेट विनियोजन नगर्ने। आवश्यकताका आधारमा पहिचान गरिएका अध्ययन कार्यका लागि अलग्गै रकम विनियोजन गर्ने।
- विद्यालयहरूको आवश्यकता र औचित्यको आधारमा नक्शांकन गरी विद्यालयको आधारभूत पूर्वाधारका लागि मापदण्ड तयार गर्ने। सोको आधारमा प्राथमिकता तय गरी बजेट व्यवस्थापन गर्दै जाने।
- प्रदेश र स्थानीय तहका कार्यक्षेत्र र भूमिकासँग दोहोरो पर्ने गरी कार्यालय नखोल्ने।
- प्रतिफल र उत्पादनसँग आबद्ध हुने गरी मात्र पुँजीगत तथा ब्याज अनुदान दिने नीति अबलम्बन गर्ने। अनुदान दिँदा प्रति इकाई लागतको ५० प्रतिशतभन्दा बढी नहुने गरी लागू गर्ने। कार्यक्रमहरूको आवधिक मूल्याङ्कन गरी त्यसको प्रतिफल वा प्रभाव मूल्याङ्कन गरेर मात्र कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिने वा पुनर्संरचना गर्ने भन्ने विषयको निक्कै गर्नुपर्ने।
- कार्यालय भवन, सभाहल, बसपार्क जस्ता सार्वजनिक संरचनाको डिजाइन, लागत र सञ्चालन विधि निश्चित मापदण्डको आधारमा निर्धारण गर्ने।

- सरकारी भवनको लागत, डिजाइन र मापदण्ड बनाई सोको आधारमा बजेट विनियोजन गर्ने।
- भूकम्पपछिको पुनर्निर्माणको बाँकी कार्य सम्बन्धित विषयगत निकायको नियमित कार्यक्रम भित्र राखी सञ्चालन गर्ने।

८.२.२ बजेट कार्यान्वयन

- बजेट कार्यान्वयनका लागि अर्थ मन्त्रालयबाट बजेट खर्चको मार्गदर्शन प्राप्त हुना साथ बजेट कार्यान्वयन गर्ने निकायहरूले कार्ययोजना बनाई तुरुन्त खरीद प्रक्रिया पुरा गर्ने र तोकिएको समयमा कार्य सम्पन्न गर्ने।
- बजेट विनियोजन र खर्चलाई समाञ्जस्यता कायम गर्ने।
- बजेट कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाई कार्यान्वयनमा देखिएका समस्या तत्काल समाधान गर्ने। उच्चस्तरीय अनुगमन संयन्त्र मार्फत ठूला आयोजना कार्यान्वयनको नियमित अनुगमन गरी कार्यान्वयनको चरणमा देखिएका समस्या समाधान गर्ने।
- वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रममा परेका कार्यक्रममात्र कार्यान्वयन गर्ने। आर्थिक वर्षको बीचमा नयाँ आयोजना/कार्यक्रम प्रस्ताव नगर्ने। आकस्मिक र विशेष परिस्थिति बाहेक नयाँ आयोजनामा निकास नदिने र रकमान्तर/कार्यक्रम संशोधन समेत नगर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ पालना गर्ने/गराउने।
- बजेट कार्यान्वयनमा अन्तर-निकाय समन्वय, सहजीकरण र सहयोग सुनिश्चित गर्ने।
- अर्थ मन्त्रालयको पूर्व सहमती विना कुनै पनि निकायले थप आर्थिक दायित्व सिर्जना नगर्ने। पूर्व सहमती विना दायित्व सिर्जना गरेको भए त्यस्तो निकास दिन अर्थ मन्त्रालय बाध्य नहुने।
- सडक आयोजना कार्यान्वयन सुरु गर्नु अघिनै सडकको सिमाङ्कन तथा नक्साङ्कन टुङ्ग्याउने। आयोजनाको लागि आवश्यक पर्ने जग्गाको मुआब्जा वितरण गरेपछि तथा वन क्षेत्रमा पर्ने रुख कटानको कार्य सम्पन्न भए पश्चात पूर्व तयारी पुरा गरी मात्र प्रक्रियामा लैजाने।
- राष्ट्रिय गौरवका आयोजना कार्यान्वयनका लागि छुट्टै कानुनी व्यवस्था गर्ने सार्वजनिक खरीद ऐनमा नै यस सम्बन्धी विषयमा विशेष व्यवस्था गर्ने।
- अधुरा आयोजना/कार्यक्रमका लागि तोकिएको बजेट सीमा भित्र रही विनियोजन गर्ने।
- ठूला राष्ट्रिय महत्त्वका आयोजनाको सञ्चालन विधि आयोजना सम्पन्न सुरु गर्नु अगावै निक्यौल गर्ने।
- राष्ट्रिय गौरव, रणनीतिक महत्त्वका कार्यक्रममा विनियोजित बजेट अन्य कार्यक्रममा सार्न नपाउने व्यवस्था कडाईका साथ पालना गर्ने।
- विकास आयोजनाका लागि आवश्यक पर्ने निर्माण सामग्रीको आपूर्ति व्यवस्थालाई सहज बनाउने।
- सडक, खानेपानी, विद्युत, ढल निकास लगायतका निर्माण तथा मर्मत सम्बन्धी कार्य छुट्टाछुट्टै समयमा अलग अलग निकायबाट गर्ने व्यवस्थाको सट्टा मूल काम गर्ने जिम्मेवार निकायले नै सबै काम गर्ने गरी बजेट व्यवस्था, खरीद प्रक्रिया र ठेक्का व्यवस्थापनको कार्य गर्ने।

- सञ्चालित आयोजनाहरूको अनुगमन गर्दा जोखिममा आधारित (Risk Based) अनुगमन गर्ने प्रणाली स्थापित गर्ने।
- पर्याप्त र औचित्यपूर्ण अवस्थामा बाहेक कार्यान्वयनमा गई सकेको आयोजनाको विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन परिवर्तन नगर्ने।
- आयोजनाको सिर्जित दायित्व भुक्तानी गर्न ढिलाई गर्ने कर्मचारी उपर नियमानुसार विभागीय कारवाही गर्ने र यस्तो कार्यलाई कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनसँग जोड्ने।
- मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणालीलाई अझ प्रयोगकर्ता मैत्री बनाउँदै रकमान्तर/कार्यक्रम संशोधन गर्ने प्रक्रियालाई औचित्यपूर्ण छिटो र सरल बनाउने।

अनुसूचीहरू

संशोधित आय व्ययको अनुमान

रु.लाखमा

	२०७९/८० को बजेट	२०७९ पुससम्मको यथार्थ	२०७९/८० को संशोधित अनुमान	संशोधित अनुमान प्रतिशत
१ राजस्व (२+३+४)	१४,०३,१४,७०	४,८३,७६,०४	१२,४४,७५,६७	८८.७१
२ कर	१२,९४,३७,५८	४,०४,२६,९३	११,०४,४५,४४	८५.२६
३ अन्य राजस्व	१,०७,७७,१२	४७,४३,११	१,०५,३०,२३	९७.७१
४ विविध प्राप्ति	०	३१,०५,७०	३५,००,००	०.००
५ राजस्व बाँडफाँटमार्फत	१,६३,०२,९१	४४,६१,१८	१,४३,७५,६७	८८.१८
६ संघीय सभित कोषमा दाखिला हुने (१-५)	१२,४०,११,७९	४,२९,१४,८६	११,०१,००,००	०.००
७ अनुदान	४४,४५,८३	७,२१,६७	३८,४५,८३	६९.३५
८ संघीय सरकारको राजस्व र अनुदान (६+७)	१२,४४,५७,६२	४,३६,३६,५३	११,३९,४५,८३	८७.९५
९ खर्च (१०+११+१२)	१४,६३,६१,९६	५,०८,५८,२४	१३,३५,७८,००	८५.४३
१० चालु	७,५३,४०,२९	२,७०,६४,४०	६,७८,०६,२६	९०.००
११ पुँजीगत	३,८०,३८,४५	५३,४५,५२	३,१३,८५,१६	८२.५१
१२ वित्तीय हस्तान्तरण	४,२९,८३,२२	१,८४,४८,३२	३,४३,८६,५८	८०.००
१३ बजेट बचत(-) न्यून (+) (९-८)	२,६८,०४,३४	७२,२१,७१	१,९६,३२,१७	७३.२४
१४ वित्तीय व्यवस्था	- २,६८,०४,३४	९,१९,११	- १,९६,३२,१७	७३.२४
१५ आन्तरिक वित्तीय सम्पत्ति (१६+१७)	९६,७५,७९	३,७१,५०	८०,७५,७९	८३.४६
१६ सार्वजनिक संस्थानमा ऋण लगानी	७४,२७,१५	१,३९,६५	६०,२७,१५	८१.१५
१७ संस्थानमा शेयर लगानी	२२,४८,६४	२,३१,८५	२०,४८,६४	९१.११
१८ बाह्य वित्तीय सम्पत्ति (१९)	३,५००	०	३,५००	१००.००
१९ वैदेशिक शेयर लगानी	३,५००	०	३,५००	१००.००
२० आन्तरिक दायित्व (२१ + २२)	- १,६५,४,०७७	१९,४२,२०	- १,४९,४,०७७	९०.३३
२१ अन्य संस्थाहरूबाट ऋण प्राप्ति	- २,५६,०,०००	- ३००,०००	- २,४००,०००	९३.७५
२२ ऋणपत्र मार्फत प्राप्त ऋण सँवा भुक्तानी	९०,५९,२३	४९,४२,२०	९०,५९,२३	१००.००
२३ बाह्य वित्तीय दायित्व (२४ + २५)	- १,९९,७,४३६	- १,३९,४,६०	- १,२८०,२१९	६४.०९
२४ वैदेशिक ऋणको प्राप्ति	- २,४२२,६११	- २८५,७४३	- १,७०५,३९४	७०.३९
२५ वैदेशिक ऋण साँवा भुक्तानी	४२,५१,७५	१४,६२,८३	४२,५१,७५	१००.००
२६ बजेट बचत(-) न्यून (+) (१३+१४)	०	८१,४०,८२	०	०.००
२७ कुल आम्दानी (८+२१+२४)	१७,९३,८३,७३	४,९४,९३,९६	१५,४९,९९,७७	८६.४१
२८ कुल खर्च (९+१५+१८+२२+२५)	१७,९३,८३,७३	५,७६,३४,७८	१५,४९,९९,७७	८६.४१

* खर्च रकमको चेक बैंकमा नसाटिएको अवस्था हुन सक्ने भएकोले बचत रकम नेपाल राष्ट्र बैंकको मौज्जात रकमसँग फरक देखिन सक्दछ।

समाहृत स्थिति

रु.लाखमा

शीर्षक	२०७९/८० को बजेट	पुससम्मको यथार्थ खर्च	२०७९/८० को संशोधित अनुमानित खर्च	संशोधित अनुमानित खर्च प्रतिशत
चालु खर्च	११,८३,२३,५१	४,५५,१२,७२	१०,२१,९२,८४	८६.३७
पुँजीगत खर्च	३,८०,३८,४५	५३,४५,५२	३,१३,८५,१६	८२.५१
वित्तीय व्यवस्था	२,३०,२१,७७	६७,७६,५४	२,१४,२१,७७	९३.०५
जम्मा	१७,९३,८३,७३	५,७६,३४,७८	१५,४९,९९,७७	८६.४१

शीर्षक	२०७९/८० को बजेट	पुससम्मको यथार्थ खर्च	२०७९/८० को संशोधित अनुमानित खर्च	संशोधित अनुमानित खर्च प्रतिशत
नेपाल सरकार	१४,९६,११,७९	५,४०,५५,६८	१३,४१,००,००	८९.६३
अनुदान	४४,४५,८३	७,२१,६७	३८,४५,८३	६९.३५
ऋण	२,४२,२६,११	२८,५७,४३	१,७०,५३,९४	७०.३९
जम्मा	१७,९३,८३,७३	५,७६,३४,७८	१५,४९,९९,७७	८६.४१

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२०७९/८० पुस महिनासम्मको कार्यगत खर्च विवरण

रु.लाखमा

शीर्षक नं.	कार्यगत शीर्षक	आ.व.२०७९/८० को बजेट				२०७९ पुस महिनासम्मको खर्च				खर्च प्रतिशत
		चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	
१	सामान्य सार्वजनिक सेवा	६,३५०,९०१	३१३,०५९	१,४१६,३४०	८,०८०,३००	२,४४७,४९०	९,२३६	६४१,५२६	३,०९८,२५२	३८.३४
१.१	कार्यकारी र विधायिकाको निकाय, वित्तिय र वैदेशिक मामिला	१९५५९०	१०६५५	४७०४३७	६७६,६८२	७४८९५	१३४२	१४७३०५	२२३,५४२	३३.०४
१.२	बाह्य आर्थिक सहायता	३४९	९९२	३४१५०	३५,४९१	४८	२७२	०	३२०	०.९०
१.३	सामान्य सेवा	१३३२३७३	२५१८१८	०	१,५८४,१९१	१५८९९१	४१७५	०	१६३,१६६	१०.३०
१.४	सामान्य आधारभूत सेवा	९९०८	१३२९०	०	२३,१९८	१०	१०५९	०	१,०६९	४.६१
१.५	सामान्य अनुसन्धान तथा विकास सेवा	११५५६	२३८०	०	१३,९३६	१६४८	४९२	०	२,१४०	१५.३५
१.६	अन्य सामान्य सेवा	५३८६०	३३८६८	०	८७,७२८	७४११३	१८९३	०	७६,००६	८६.६४
१.७	सार्वजनिक ऋण कारोवार	४३७७६६	५६	९११७५३	१,३४९,५७५	२८८२१०	२	४९४२२०	७८२,४३३	५७.९८
१.८	विभिन्न तहका सरकारहरु बीच हुने सामान्य प्रकृतिको हस्तान्तरण	४३०९४९९	०	०	४,३०९,४९९	१८४९५७६	०	०	१,८४९,५७६	४२.९२
२	रक्षा	४६०८८५	९३८५३	०	५५,४७३८	२६०३४३	८१८७	०	२६८५३०	४८.४१
२.१	सैनिक सुरक्षा	४५६५४७	८११२६	०	५३७,६७३	२५९७४०	८००४	०	२६७,७४४	४९.८०
२.२	नागरिक सुरक्षा	४३२४	१२६७६	०	१७,०००	५९७	१७४	०	७७१	४.५४
२.५	रक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१४	५१	०	६५	६	८	०	१५	२२.५१
३	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा	५५८०६७	९५९३५	०	६५,४००२	३६८५२२	२९६४२	०	४१८२२४	६३.९५
३.१	प्रहरी सेवा	४२७५४३	५६७८६	०	४८४,३२९	३२५७२३	१६१६३	०	३४१,८८६	७०.५९
३.२	अग्नी नियन्त्रण सेवा	१५८	१	०	१५९	७९	०	०	७९	४९.७२
३.३	न्यायालय	६७९८२	२३३८९	०	९१,३७१	३१३१४	८०३४	०	३९,३४८	४३.०६
३.४	कारागार	२०७७३	३८३४	०	२४,६०७	८९६५	१०६९	०	१०,०३४	४०.७८
३.५	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा	४३६	७०	०	५०६	२२७	४	०	२३०	४५.५३
३.६	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	४११७५	११८५५	०	५३,०३०	२२२७३	४३७३	०	२६,६४६	५०.२५
४	आर्थिक मामिला	१०२८२७९	२४१८९४०	७७०७९५	४२१८०१४	३२४४०५	३४७९१९	३५४२८	७०७७५२	१६.७८
४.१	सामान्य आर्थिक, व्यापारिक र श्रम	१३५०४३	११६५५	०	१४६,६९८	१८०५९	४४१	०	१८,४९९	१२.६१
४.२	कृषि, वन, मत्स्यपालन तथा सिंचाइ	५७८३१०	३२२४७२	१३०१६०	१,०३०,९४२	२३३३५०	८१२३८	१२४५५	३२७,०४३	३१.७२
४.३	इन्धन तथा उर्जा	३१९९८	१११६१०	५४३४२२	६८७,०३०	५८५१	१४६१३	१९१७०	३९,६३३	५.७७
४.४	खानी, उत्पादन तथा निर्माण	९९५९०	१५२८६०१	६९२५३	१,६९७,४४४	३२१९३	२३७७२७	३०९१	२७३,०१०	१६.०८
४.५	यातायात	७१४३	७१८९४	०	७९,०३७	८७०	२८४५	०	३,७१५	४.७०
४.६	संचार	५१००५	३१६७३	४९००	८७,५७८	२०३९४	४३७८	०	२४,७७२	२८.२९
४.७	अन्य उद्योगहरु	२९७१९	३९९४०	०	६९,६५९	९९६७	१०४९	०	११,०१६	१५.८१
४.८	अनुसन्धान तथा विकास - आर्थिक मामिला	८२४६	१६४९३	०	२४,७३९	११५७	१२४८	०	२,४०५	९.७२
४.९	आर्थिक मामिला - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	८७२२५	२८४६०२	२३०६०	३९४,८८७	२५६४	४३८२	७१३	७,६५८	१.९४
५	वातावरण संरक्षण	१४८२५	६४७९५	२१९१३	१०१५३३	२३९३	१४०२०	०	१६४१३	१६.१७
५.१	फोहोर मैला व्यवस्थापन	०	०	२०२७८	२०,२७८	०	०	०	-	-
५.२	ढल व्यवस्थापन	२००	२४२४२	०	२४,४४२	५७	२५४३	०	२,६००	१०.६४

शीर्षक नं.	कार्यगत शीर्षक	आ.व.२०७९/८० को बजेट				२०७९ पुस महिनासम्मको खर्च				खर्च प्रतिशत
		चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	
५.४	जैविक विविधता र भू-संरक्षण	४३९८	२६०८	०	७,००६	१२६	०	०	१२६	१.८०
५.५	अनुसन्धान तथा विकास पर्यावरण संरक्षण	३९८	१३१७	०	१,७१५	१४९	४५	०	१९५	११.३५
५.६	वातावरण संरक्षण - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	९८२९	३६६२८	१६३५	४८,०९२	२०६१	११४३२	०	१३,४९३	२८.०६
६	आवास तथा सामुदायिक सुविधा	४१३१४	५२६१७६	९३१२९	६६०६१९	८०७९	७०८८९	७००	७९६६७	१२.०६
६.१	आवास विकास	२५७०८	२८८०९१	६१००	३१९,८९९	३७२३	२९१८९	०	३२,९१२	१०.२९
६.२	सामुदायिक विकास	४९१४	४४२३	०	९,३३७	६४६	१५५७	०	२,२०२	२३.५९
६.३	खानेपानी	९५६३	१६९२१४	८७०२९	२६५,८०६	३२६६	३२२९२	७००	३६,२५८	१३.६४
६.६	आवास तथा सामुदायिक सुविधा - अन्यत्र उल्लेख नभएको	११२९	६४४८	०	६५,५७७	४४४	७८५१	०	८,२९५	१२.६५
७	स्वास्थ्य	७३३३४०	१५४७००	०	८८८०४०	१५१३६६	३१६३७	०	१८३००३	२०.६१
७.१	औषधी उत्पादन, उपकरण तथा औजार	२९०८	४१३	०	३,३२१	६९२	१८७	०	८७९	२६.४६
७.२	वाहेरङ्ग सेवा	१७३४७१	९१	०	१७३,५६२	२७३०	७	०	२,७३७	१.५८
७.३	अस्पताल सेवा	२७६१७२	१९३७९	०	२९५,५५१	८०२७२	१०४९	०	८१,३२१	२७.५२
७.४	सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवा	१०५०६६	१२८९२०	०	२३३,९८६	५९७९५	३०२७०	०	९०,०६५	३८.४९
७.५	अनुसन्धान सेवा	१६२३९४	५७८०	०	१६८,१७४	५९७०	११६	०	६,०८५	३.६२
७.६	स्वास्थ्य - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१३३२९	११७	०	१३,४४६	१९०७	९	०	१,९१६	१४.२५
८	मनोरञ्जन, संस्कृति तथा धर्म	४५९६२	३५५८२	०	८१५४४	१७४६५	२०१६	०	१९४८१	२३.८९
८.१	मनोरञ्जनात्मक र खेलकुद सेवाहरु	१३९६९	८४४	०	२२,८१३	८३००	३१०	०	८,६१०	३७.७४
८.२	सांस्कृतिक सेवा	२८७२२	२६७०२	०	५५,४२४	८००७	१६८४	०	९,६९१	१७.४९
८.३	प्रसारण तथा प्रकाशन सेवा	२८३३	२६	०	२,८५९	९५५	१४	०	९६८	३३.८७
८.५	अनुसन्धान तथा विकास, सांस्कृतिक र धार्मिक	४३८	१०	०	४४८	२०३	९	०	२१२	४७.३५
९	शिक्षा	६०८३३३	९७२००	०	७०५५३३	२२९०८४	२०८०४	०	२४९८८८	३५.४२
९.१	पूर्व प्राथमिक र प्राथमिक शिक्षा	१७९४५	१८६	०	१८,१३१	१३९८	१२	०	१,४१०	७.७८
९.५	तहमा वर्गिकृत नहुने शिक्षा (अनौपचारिक शिक्षा)	१६४०१	०	०	१६,४०१	३८१०	०	०	३,८१०	२३.२३
९.६	शिक्षाको लागि सहायक सेवाहरु	५२६२३३	९६०१६	०	६२२,२४९	२१४२३३	२०७७४	०	२३५,००७	३७.७७
९.७	शिक्षा- अनुसन्धान विकास	१५१४२	०	०	१५,१४२	३५७५	०	०	३,५७५	२३.६१
९.८	शिक्षा- अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	३२६१२	९९८	०	३३,६१०	६०६९	१७	०	६,०८६	१८.११
१०	सामाजिक सुरक्षा	१९९०४५५	३६०५	०	१९९४०५०	७२२२६५	२०३	०	७२२२६८	३६.२२
१०.५	बेरोजगार	५४३	०	०	५४३	२२४	०	०	२२४	४१.२६
१०.७	सामाजिक असमावेशी	६२९	५	०	६३४	२३४	०	०	२३४	३६.९५
१०.८	सामाजिक सुरक्षा - अनुसन्धान तथा विकास	२८६	८५	०	३७१	२७	०	०	२७	७.३३
१०.९	सामाजिक सुरक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१९८८९८७	३५१५	०	१,९९२,५०२	७२१५८०	२०३	०	७२१,७८३	३६.२२
	जम्मा	११८३२३५१	३८०३८४५	२३०२१७७	१७९३८३७३	४५५१२७२	५३४५५२	६७७६५४	५७६३४७८	३२.१३

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ र २०७९/८० पुस महिनासम्मको खर्च शीर्षकगत बजेट तथा खर्चको तुलनात्मक विवरण

रु.लाखमा

ख.सं.नं	कार्यक्रम खर्च	आ.व. २०७८/७९			आ.व. २०७९/८०			फरक विन्दु प्रतिशत
		बजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	बजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	
२१०००	पारिश्रमिक/सुविधा	१४३३१४७	६७६५६२	४७.२१	१९३८७६७	८२६५६६	४२.६३	(४.५७)
२२०००	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	५९८८७६	१६५११७	२७.५७	५८२५७९	२४७३८२	४२.४६	१४.८९
२४०००	व्याज, सेवा शुल्क तथा बैंक कमिशन	४४४९४४	२०८१२२	४६.७७	५४१४५०	३२३४६६	५९.७४	१२.९७
२५०००	सहायता	१०११९	५०९२	५०.३२	९७५५	३९७७	४०.७६	(९.५५)
२६०००	अनुदान	५१८१६४८	२१३९५८७	४१.२९	५७४२४५४	२२२३८६६	३८.७३	(२.५६)
२७०००	सामाजिक सुरक्षा	२६०४९५९	८५७७१२	३२.९३	२५३०३६०	९०६८२४	३५.८४	२.९१
२८०००	अन्य खर्च	३७९२४६	१३२८१	३.५०	४८६९८६	१९१९१	३.९४	०.४४
३१०००	पूँजीगत खर्च	३७८०९७७	५०७५९८	१३.४३	३८०३८४५	५३४५५२	१४.०५	०.६३
३२०००	वित्तीय सम्पत्ति	१०६१११०	८९१५९	८.४०	९७१०७९	३७१५०	३.८३	(४.५८)
३३०००	दायित्व	८३३२६६	४०५५८९	४८.६७	१३३१०९८	६४०५०४	४८.१२	(०.५६)
	जम्मा	१६३२८२९२	५०६७८२०	३१.०४	१७९३८३७३	५७६३४७८	३२.१३	१.०९

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

आर्थिक वर्ष २०७९/८० पुष महिनासम्मको राजस्व संकलनको विवरण

रु.लाखमा

सि. नं.	कर शीर्षक	आ.व.२०७९/८० वार्षिक लक्ष्य	आ.व.२०७८/७९ को असुली		आ.व.२०७९/८० को लक्ष्य र असुली					चालु आ.व.को वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा असुली %	चालु आ.व.को पुष महिनाको लक्ष्यको तुलनामा असुली %	चालु आ.व.को पुष महिनासम्मको लक्ष्यको तुलनामा असुली %	वृद्धि दर %	
			पुष महिनाको संकलन	पुषसम्मको संकलन	पुष महिनाको लक्ष्य	पुष महिनाको संकलन	पुषसम्मको लक्ष्य	पुषसम्मको संकलन	पुषसम्मको संकलन				पुष महिनाको मात्र	पुससम्म
१	भंसार महशुल	३३०५६८०	२१७१४०	१३०६५०३	२९८६७५	१५३४११	१६१८२३०	८५७८७३	२६.०	५१.४	५३.०	(२९.३)	(३४.३)	
	पैठारी	२५६५६०३	१६३८९५	१००६९५४	२२४९९४	११८२२६	१२७६५२३	६७६०९४	२६.४	५२.५	५३.०	(२७.९)	(३२.९)	
	निकासी	५९५४	६७	३४८३	५२२	८६	२६६५	२४९७	४१.९	१६.४	९३.७	२८.३	(२८.३)	
	पूर्वाधार कर	३१४८३९	२२५९९	११६७२२	३३९९५	१८४९६	१३८६१२	८७६२८	२७.८	५४.४	६३.२	(१८.२)	(२४.९)	
	भन्सारको अन्य आय	२८७६४	६३६७	१६१९८	२५२२	३२३	१२८७३	५९६५	२०.७	१२.८	४६.३	(९४.९)	(६३.२)	
	कृषि सुधार शुल्क	१४४३०८	१००७०	५१०९०	१४७०७	८७८७	७७७१४	३६७४०	२५.५	५९.७	४७.३	(१२.७)	(२८.१)	
	सडक मर्मत तथा सुधार दस्तुर	१४७५५०	९६१७	६४४७९	१५५३२	५७३६	६६१८७	३३४९३	२२.७	३६.९	५०.६	(४०.४)	(४८.१)	
	सडक निर्माण तथा सम्भार दस्तुर	९८६६२	४५२४	४७५७६	६४०३	१७५८	४३६५६	१५४५७	१५.७	२७.४	३५.४	(६१.२)	(६७.५)	
२	मूल्य अभिवृद्धि कर	३९८४६७९	२५९८८३	१५५५९७०	३४५४५४	२३६९७२	१८०२४८३	१३१४४५०	३३.०	६८.६	७२.९	(८.८)	(१५.५)	
	उत्पादन, विक्री, सेवा	१४०२०४१	९३५४१	५३४५३७	११८१०२	९०९२३	६२७८७३	५११६६१	३६.५	७७.०	८१.५	(२.८)	(४.३)	
	पैठारी	२५८२६३८	१६६३४३	१०२१४३४	२२७३५२	१४६०५०	११७४६१०	८०२७८९	३१.१	६४.२	६८.३	(१२.२)	(२१.४)	
३	अन्तःशुल्क	२१७२८२७	१३३३०१	८५२३१७	२०५२०२	११२४१५	९७५०९६	७०५०९९	३२.५	५४.८	७२.३	(१५.७)	(१७.३)	
	आन्तरिक उत्पादन	१३७३५२६	८७३१५	५०७२०२	१४७४१४	८७००४	६०६१५०	५४३७१८	३९.६	५९.०	८९.७	(०.४)	७.२	
	पैठारी	७९९३०१	४५९८७	३४५११५	५७७८७	२५४१२	३६८९४५	१६१३८१	२०.२	४४.०	४३.७	(४४.७)	(५३.२)	
४	शिक्षा सेवा शुल्क	१४७८०	६५६	२८३१	१२९२	१२८५	७३४८	७३६७	४९.८	९९.५	१००.३	९६.०	१६०.२	
५	आयकर	३४७५७९२	५२६६४६	१२२२३०७	८०३०२६	५३३९६४	१५७२२१८	११६७९०४	३३.६	६६.५	७४.३	१.४	(४.५)	
	आयकर	३०७८२९३	५१७८८९	११०७७४१	७८५५८७	५१६४११	१३७३८१९	९९९८७४	३२.५	६५.७	७२.८	(०.३)	(९.७)	
	व्याज कर	३९७४९९	८७५८	११४५६६	१७४३९	१७५५३	१९८३९८	१६८०३०	४२.३	१००.७	८४.७	१००.४	४६.७	
	कर राजस्व जम्मा	१२९५३७५८	११३७६२६	४९३९९२९	१६५३६४८	१०३८०४८	५९७५३७५	४०५२६९३	३१.३	६२.८	६७.८	(८.८)	(१८.०)	
६	गैर कर जम्मा	१०७७७१२	१५८८८४	४८०६१५	२२१२४५	२२०,०८५	५४०८१२	४७४३४१	४४.०	९९.५	८७.७	३८.५	(१.३)	
	कूल राजस्व	१४०३१४७०	१२९६५११	५४२०५४४	१८७४८९३	१२५८१३३	६५१६१८७	४५२७०३४	३२.३	६७.१	६९.५	(३.०)	(१६.५)	
७	अन्य प्राप्ति	०	२८०२४	३४१९३९		३५३५५		३१०५७०	-	-	-	-	-	
	जम्मा राजस्व/प्राप्ति	१४०३१४७०	१३२४५३५	५७६२४८३	१८७४८९३	१२९३४८८	६५१६१८७	४८३७६०४	३४.५	६९.०	७४.२	(२.३)	(१६.०)	

२०७९ पुस महिनासम्मको मन्त्रालयगत खर्च विवरण

रु.लाखमा

संकेत	मन्त्रालय	वित्तियोजन				२०७९ पुससम्मको खर्च				वित्तियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशत			
		चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा
१०१	राष्ट्रपति	१२३७	१८९	०	१४२६	६१३	३४	०	६४६	४९.५४	१७.७८	-	४५.३३
१०२	उपराष्ट्रपति	४६८	१४	०	४८२	२२४	२	०	२२६	४७.८८	१६.४२	-	४६.९७
१०३	प्रदेश प्रमुखहरु	१९६७	५१	०	२०१८	७०५	६	०	७११	३५.८५	११.००	-	३५.२२
२०२	संघीय संसद	११६२८	३२०	०	११९४८	३५६२	५५	०	३६१७	३०.६३	१७.१६	-	३०.२७
२०४	अदालत	४८८०७	२०४७४	०	६९२८१	२५२७८	७४५७	०	३२७३५	५१.७९	३६.४२	-	४७.२५
२०६	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	११६७२	२८९२	०	१४५६४	४८५५	३३३	०	५१८७	४१.५९	११.५०	-	३५.६२
२०८	महालेखा परीक्षकको कार्यालय	५७७७	३०८	०	६०८५	२५८३	१	०	२५८३	४४.७१	०.२०	-	४२.४६
२१०	लोक सेवा आयोग	८२६९	२११	०	८४८०	४१६०	२४	०	४१८४	५०.३१	११.५२	-	४९.३५
२१२	निर्वाचन आयोग	४७३४	१०५०	०	५७८४	५९७६३	१९८	०	५९९६१	१.२६२.४३	१८.८१	-	१.०३६.६७
२१४	राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	२५५०	३४	०	२५८४	१०१२	११	०	१०२३	३९.६८	३३.१३	-	३९.६०
२१८	न्याय परिषद्	४५०	१८	०	४६८	२२५	०	०	२२५	५०.०६	-	-	४८.१४
२२०	राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग	८९४	२१	०	९१५	२९४	१	०	२९५	३२.८८	६.५२	-	३२.२८
२२२	राष्ट्रिय महिला आयोग	९७१	२३	०	९९४	२८२	४	०	२८६	२८.९९	१५.७८	-	२८.६९
२२४	राष्ट्रिय दलित आयोग	३२६	९	०	३३५	१५०	०	०	१५०	४६.०३	-	-	४४.७९
२२६	राष्ट्रिय समावेशी आयोग	३०१	१२	०	३१३	१४०	२	०	१४२	४६.३७	१९.०२	-	४५.३२
२२८	आदिवासी जनजाति आयोग	३०७	१३	०	३२०	१२८	०	०	१२८	४१.५४	२.१६	-	३९.९४
२३०	मधेशी आयोग	३२४	६	०	३३०	१४८	४	०	१५१	४५.६२	५८.५३	-	४५.८५
२३२	थारू आयोग	४०६	२१	०	४२७	१७३	१	०	१७४	४२.६३	४.५७	-	४०.७५
२३४	मुस्लिम आयोग	३८२	२५	०	४०७	१३१	०	०	१३१	३४.१७	-	-	३२.०७
३०१	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	३७९६८	८११०	०	४६०७८	१७०८०	१७०८	०	१८७८८	४४.९९	२१.०६	-	४०.७८
३०५	अर्थ मन्त्रालय	२२६७८४	१००७४४	०	३२७५२८	४०५१३	३८२४	०	४४३३७	१७.८६	३.८०	-	१३.५४
३०७	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	५१०२०	५३७७०	०	१०४७९०	१४७०२	१५७०	०	१६२७३	२८.८२	२.९२	-	१५.५३
३०८	उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	४४६४७	३६३७९९	०	४०८४४६	११४४२	९००४१	०	१०१४८३	२५.६३	२४.७५	-	२४.८५
३११	कानून, न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	८६६०	२०७	०	८८६७	१२८५	५१	०	१३३७	१४.८४	२४.८४	-	१५.०८
३१२	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	४४१६६०	३९९४३	०	४८१६०३	१७३६५९	३७३५	०	१७७३९४	३९.३२	९.३५	-	३६.६३
३१३	खानिपानी मन्त्रालय	९४७८	१९१६०५	०	२०१०८३	३२०९	३४३२३	०	३७५३२	३३.८६	१७.९१	-	१८.६६
३१४	गृह मन्त्रालय	१७४८४६४	१०१८८१	०	१८५०३४५	८७७४७८	२३२१७	०	९००६९६	५०.१९	२२.७९	-	४८.६८
३२५	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	४२६४६	३८१०४	०	८०७५०	१००२३	५०५७	०	१५०८०	२३.५०	१३.७७	-	१८.६८
३२६	परराष्ट्र मन्त्रालय	५२३३६	५९९९	०	५८३३५	२४३७५	६२७	०	२५००२	४६.५७	१०.४५	-	४२.८६
३२९	बन तथा वातावरण मन्त्रालय	८००५१	४८३८२	०	१२८४३३	३१३९२	६२२७	०	३७७१९	३९.२२	१३.०८	-	२९.३७
३३६	भूमि व्यवस्था, सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	५५५८६	१४८६०	०	७०४४६	२२६६६	१७१३	०	२४३७९	४०.७८	११.५३	-	३४.६१
३३७	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	१०१२७३	१५१४४०१	०	१६१५६७४	३१३९९	२३०१७०	०	२६१५६९	३१.००	१५.२०	-	१६.१९
३४०	महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालय	११०७८	३६१५	०	१४६९३	१७७९	२२५	०	२००४	१६.०६	६.२२	-	१३.६४
३४३	युवा तथा खेलकूद मन्त्रालय	१५६२२	८९२८	०	२४५५०	८९६२	३१३	०	९२७५	५७.३७	३.५१	-	३७.७८

संकेत	मन्त्रालय	वित्तियोजन				२०७९ पुससम्मको खर्च				वित्तियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशत			
		चासु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चासु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चासु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा
३४५	रक्षा मन्त्रालय	४६८८८२	८१५१३	०	५५०३९५	२६८७८०	८०४८	०	२७६८२९	५७.३२	९.८७	-	५०.३०
३४७	शहरी विकास मन्त्रालय	३२८९४	३५४५००	०	३८७३९४	६९००	५२१६९	०	५९०६८	२०.९८	१४.७२	-	१५.२५
३५०	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	६०३३३३	९७२००	०	७००५३३	२२९०८४	२०८०४	०	२४९८८८	३७.९७	२१.४०	-	३५.६७
३५८	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	५४०२७	३१९६३	०	८५९९०	२१३९४	४४०२	०	२५७९६	३९.६०	१३.७७	-	३०.००
३६५	संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	९९५९६	१५०७४८	०	२५०३४४	९४७८	६४४८	०	१५९२६	९.५२	४.२८	-	६.३६
३७०	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	५४८४२८	१४५३७४	०	६९३८०२	१०९१६०	३१४०७	०	१४०५६७	१९.९०	२१.६०	-	२०.२६
३७१	श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रालय	१९४९७	१३०६	०	२०८०३	३५७५	१९०	०	३७६५	१८.३४	१४.५२	-	१८.१०
३९१	राष्ट्रिय योजना आयोग	९२६५	७५२	०	१००१७	३५२६	५१	०	३५७८	३८.०६	६.८१	-	३५.७२
५०१	अर्थ मन्त्रालय- वित्तीय व्यवस्था	०	०	९७१०७९	९७१०७९	०	०	३७१५०	३७१५०	-	-	३.८३	३.८३
५०२	अर्थ मन्त्रालय- आन्तरिक ऋण भुक्तानी	४३७३००	०	९०५९२३	१३४३२२३	२८८०७१	०	४९४२२०	७८२२९२	६५.८७	-	५४.५५	५८.२४
५०३	अर्थ मन्त्रालय- वैदेशिक ऋण भुक्तानी (बहुपक्षीय)	७६११३	०	३२९५०७	४०५६२०	३०३८६	०	११६०८३	१४६४७०	३९.९२	-	३५.२३	३६.११
५०४	अर्थ मन्त्रालय- वैदेशिक ऋण भुक्तानी (द्विपक्षीय)	२८०३७	०	९५६६८	१२३७०५	५००९	०	३०२००	३५२०९	१७.८७	-	३१.५७	२८.४६
६०१	अर्थ मन्त्रालय- कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत्त सुविधा	१४२८५००	०	०	१४२८५००	३५४७८२	०	०	३५४७८२	२४.८४	-	-	२४.८४
६०२	अर्थ मन्त्रालय- विविध	६९९४१४	४२०४५०	०	१११९८६४	१९०३	०	०	१९०३	०.२७	-	-	०.१७
७०१	प्रदेश	१२९४६०६	०	०	१२९४६०६	३६९६०६	०	०	३६९६०६	२८.५५	-	-	२८.५५
८०१	स्थानीय तह	३००३७१६	०	०	३००३७१६	१४७५२२६	०	०	१४७५२२६	४९.११	-	-	४९.११
	जम्मा	११८३२३५१	३८०३८४५	२३०२१७७	१७९३८३७३	४५५१२७२	५३४५५२	६७७६५४	५७६३४७८	३८.४६	१४.०५	२९.४४	३२.१३

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

अनुसूची ६

२०७९ पुस मसान्तसम्मको
आन्तरिक ऋण वापतको कुल दायित्व

सि.नं.	ऋण पत्रको नाम	रकम
१	विकास ऋणपत्र	६२५४४७०
२	नागरिक ऋणपत्र	८९००८
३	ट्रेजरी बिल	३३३४०७५
४	वैदेशिक रोजगार पत्र	१६२०
जम्मा		९६७९१७३

स्रोत: सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय

अनुसूची ७

२०७९ पुस मसान्तसम्मको
वैदेशिक ऋण वापतको कुल दायित्व

रु.लाखमा

सि.नं.	ऋण पत्रको नाम	रकम
१	वैदेशिक ऋण -बहुपक्षिय	९०७०२३०
२	वैदेशिक ऋण- द्विपक्षिय	१३८९०८९
जम्मा		१०४५९३१९

स्रोत: सार्वजनिक ऋण व्यवस्थापन कार्यालय

अन्तर्राष्ट्रिय विकास सहायता सम्झौता विवरण
आर्थिक वर्ष २०७९/८० (पुस मसान्तसम्म)

सि. नं.	सम्झौता भएको मिति (ई. सं.)	सम्झौता भएको मिति (वि. सं.)	विकास साझेदार	आयोजना / कार्यक्रमको नाम	सहायताको प्रकार	रकम (दस लाखमा)		क्षेत्र
						विदेशी मुद्रामा	ने. रु. मा	
१	२६ जुलाई २०२२	१० श्रावण २०७९	जापान/जाईका	प्रोजेक्ट फर ह्युमन डेभलपमेन्ट स्कलरसिप (जेडीएस)	अनुदान	जापानी येन ३७६	३५०	शिक्षा
२	२९ जुलाई २०२२	१३ श्रावण २०७९	युरोपियन युनियन	सबैका लागि दिगो खानेपानी तथा सरसफाई	अनुदान	यूरो १०.५	१३७०	जल तथा सिंचाई
३	३ अगष्ट २०२२	१८ श्रावण २०७९	स्विजरल्याण्ड	प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षा र तालिम (Q u a l i T Y)	अनुदान	स्वीस फ्रन्क ७.४७	९९१	शिक्षा
४	२९ अगष्ट २०२२	१३ भाद्र २०७९	विश्व बैंक	हरित, उत्थानशील र समावेशी विकास (GRID)	ऋण	यू.एस.डलर १००	१२७५०	बजेट सहायता
५	१८ सेप्टेम्बर २०२२	२ असोज २०७९	विश्व बैंक	क्षेत्रीय यातायात तथा व्यापार आवद्धता अभिवृद्धि आयोजना	ऋण	यू.एस.डलर २७५	३४९६०	यातायात
६	१८ सेप्टेम्बर २०२२	२ असोज २०७९	विश्व बैंक	डिजिटल नेपाल एक्सलिरेशन	ऋण	यू.एस.डलर १४०	१७७९०	सञ्चार
७	२१ सेप्टेम्बर २०२२	५ असोज २०७९	जापान/जाईका	तराई सिंचाई प्रणाली सुधार	अनुदान	जापानी येन २२५६	२०००	सिंचाई
८	२१ सेप्टेम्बर २०२२	५ असोज २०७९	जापान/जाईका	शहरी विद्युत प्रसारण र वितरण प्रणाली सुधार परियोजना	ऋण	जापानी येन १५९०१	१४२००	उर्जा
९	२३ सेप्टेम्बर २०२२	७ असोज २०७९	कोरिया/कोईका	कोरियाबाट फर्किएका आप्रवासीहरूको समाजमा स्थिर पुनर्बहालीको लागि चरणबद्ध सहयोग प्रणाली सुदृढीकरण सम्बन्धी कार्यक्रम	अनुदान	यू.एस.डलर ८	१०००	रोजगारी श्रृजना
१०	२३ सेप्टेम्बर २०२२	७ असोज २०७९	कोरिया/कोईका	नेपाल प्रहरीमा क्षमता विकास सहित साईबर ब्यूरोको स्थापना	अनुदान	यू.एस.डलर ८	१०००	साईबर सुरक्षा
११	७ नोभेम्बर २०२२	२१ कार्तिक २०७९	एशियाली विकास बैंक	पहाडी क्षेत्रमा फलफूल तथा काष्ठफल परियोजना	ऋण	यू.एस.डलर ६०	७७९०	कृषि
१२	७ नोभेम्बर २०२२	२१ कार्तिक २०७९	एशियाली विकास बैंक	पहाडी क्षेत्रमा फलफूल तथा काष्ठफल परियोजना	अनुदान	यू.एस.डलर १९	२४७०	कृषि
१३	८ नोभेम्बर २०२२	२२ कार्तिक २०७९	संयुक्त अधिराज्य	सुरक्षा र न्याय सुदृढीकरणका लागि एकीकृत कार्यक्रम कार्यान्वयन, दोश्रो चरण (JPSS२)	अनुदान	स्टेरलिङ पाउण्ड ३५	५२६०	सुरक्षा तथा न्याय
१४	११ नोभेम्बर २०२२	२५ कार्तिक २०७९	युरोपियन युनियन	सशक्त महिलाहरू, सम्बृद्ध नेपाल	अनुदान	यूरो १५.५	२०००	महिला सशक्तिकरण
१५	२८ नोभेम्बर २०२२	१२ मंसिर २०७९	नर्वे	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र आयोजना	अनुदान	नर्वेजियन क्रोनर १९५०	२५७०	शिक्षा
१६	२९ नोभेम्बर २०२२	१३ मंसिर २०७९	फिन्डलैण्ड	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र आयोजना	अनुदान	यूरो १९	२५४०	शिक्षा
१७	२७ डिसेम्बर २०२२	१२ पौष २०७९	एशियाली विकास बैंक	विद्यालय शिक्षा क्षेत्र आयोजना	ऋण	यू.एस.डलर २००	२६५१०	शिक्षा
१८	२७ डिसेम्बर २०२२	१२ पौष २०७९	एशियाली विकास बैंक	महिला संरक्षण तथा उत्थान प्रणाली सुदृढीकरण परियोजना	अनुदान	यू.एस.डलर १२	१५७०	महिला सशक्तिकरण
						जम्मा	१३७१२१	प्रतिशत
						अनुदान	२३१२१	१६.८६
						ऋण	११४०००	८३.१४

स्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायता समन्वय महाशाखा

२०७९ पुस महिनासम्मको रणनीतिक बजेट तथा खर्चको तुलना

रु.लाखमा

सि.नं.	कार्यगत रणनीति	आ.व.२०७९/८० को बजेट				२०७९ पुस महिनासम्मको खर्च				बजेटको तुलनामा खर्च प्रतिशत			
		चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा
०	संकेतिकरण नगरिएको	५१४७४९१	६६१०६	१३१८५९८	६५३२१९५	२३६६५९७	१४७७९	६४०५०४	३०२१८८०	४५.९८	२२.३६	४८.६	४६.२६
१	गरिवीको अन्त्य	१५२१९६८	१०५१२९	५३५६०	१६८०६५७	३६६५२२	१८६६१	०	३८५१८३	२४.०८	१७.७५	०.०	२२.९२
२	शून्य भोकमरी	४४३५६४	१८३४७६	३८०६०	६६५१००	१७९२६७	५०८४८	१२२६५	२४२३८०	४०.४२	२७.७१	३२.२	३६.४४
३	स्वस्थ जीवन	५६१३६२	१५२३८७	०	७१३७४९	११५३५५	३१५५४	०	१४६९०९	२०.५५	२०.७१	०.०	२०.५८
४	गुणस्तरीय शिक्षा	६१०५६१	१०५०४२	०	७१५६०३	२३६११२	२१०९७	०	२५७२०९	३८.६७	२०.०८	०.०	३५.९४
५	लैङ्गिक समानता	८०५३	३१३	०	८३६६	८६५	९१	०	९५६	१०.७४	२९.०९	०.०	११.४३
६	दिगो सफा पानी तथा सरसफाइ सेवा	८७६०	१५९५३७	१०७३०७	२७५६०४	२९३८	२६८७८	७००	३०५१६	३३.५४	१६.८५	०.७	११.०७
७	आधुनिक ऊर्जामा पहुँच	३०९५३	१०४६१७	५९५५२२	७३१०९२	५५६८	१३८५८	१९३६०	३८७८६	१७.९९	१३.२५	३.३	५.३१
८	समावेशी आर्थिक वृद्धि तथा मर्यादित काम	२११३३४	२२१६६२	०	४३२९९६	९९३७	३४२१५	०	४४१५२	४.७०	१५.४४	०.०	१०.२०
९	उद्योग, नवीन खोज र पूर्वाधार	२६१५९३	१५२७५९९	१७५५६५	१९६४७५७	४३५४२	१६८१७८	४८२५	२१६५४६	१६.६४	११.०१	२.७	११.०२
१०	असमानता न्यूनीकरण	१०५७६७९	५	०	१०५७६८४	३९२८७६	०	०	३९२८७६	३७.१५	०.००	०.०	३७.१४
११	दिगो शहर र वस्तीहरू	६३११७३	८७१६१९	६१००	१५०८८९२	१९२३८	९९०६६	०	११८३०५	३.०५	११.३७	०.०	७.८४
१३	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन	२५७८७	८४०९०	१६३५	१११५१२	४५२२	१२८९०	०	१७४१२	१७.५४	१५.३३	०.०	१५.६१
१५	भूतह स्रोतको उपयोग	६३४२३	४१६३३	०	१०५०५६	२९५१०	१०६८२	०	४०१९२	४६.५३	२५.६६	०.०	३८.२६
१६	शान्तिपूर्ण, न्यायपूर्ण र सशक्त समाज	११५९१५७	१६६८३५	५८३०	१३३१८२२	७५१८४४	३१०७२	०	७८२९१५	६४.८६	१८.६२	०.०	५८.७९
१७	दिगो विकासका लागि साझेदारी	८९४९३	१३७९५	०	१०३२८८	२६५७७	६८३	०	२७२६०	२९.७०	४.९५	०.०	२६.३९
	जम्मा	११८३२३५१	३८०३८४५	२३०२१७७	१७९३८३७३	४५५१२७२	५३४५५२	६७७६५४	५७६३४७८	३८.४६	१४.०५	२९.४	३२.१३

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२०७९ पुस महिनासम्मको प्राथमिकताको आधारमा बजेट तथा खर्चको तुलना

रु.लाखमा

सि.नं.	प्राथमिकता	आ.व.२०७९/८० को बजेट				२०७९ पुस महिनासम्मको खर्च				बजेटको तुलनामा खर्च प्रतिशत			
		चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा
१	पहिलो	१०८८९७२०	३२४६०८६	२१९८८३५	१६३३४६४१	४३७७९३३.६९४	५०७२४८.०२९९	६७५५१९.४६५	५५६०७०१	४०.२०	१५.६३	३०.७२	३४.०४
२	दोस्रो	९४२६३१	५५७७५९	१०३३४२	१६०३७३२	१७३३३७.९९१	२७३०५.३६४९८	२१३४.५	२०२७७७	१८.३९	४.९०	२.०७	१२.६४
	जम्मा	११८३२३५१	३८०३८४५	२३०२१७७	१७९३८३७३	४५५१२७२	५३४५५२	६७७६५४	५७६३४७८	३८.४६	१४.०५	२९.४४	३२.१३

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२०७९ पुस महिनासम्मको शीर्षकगत नगद तथा गैह नगद खर्चको तुलनात्मक विवरण

रु.लाखमा

खर्च संकेत नं	कार्यक्रम खर्च	२०७८ पुस महिनासम्मको खर्च			२०७९ पुस महिनासम्मको खर्च			वृद्धि प्रतिशत
		नगद	गैह नगद	जम्मा	नगद	गैह नगद	जम्मा	
२१०००	पारिश्रमिक / सुविधा	६७६५६२	०	६७६५६२	८२६५६५	०	८२६५६५	२२.१७
२२०००	मालसामान तथा सेवाको उपयोग	१६१६६२	३४५५	१६५११७	२४३३४६	४०३७	२४७३८३	४९.८२
२४०००	व्याज, सेवा शुल्क तथा बैंक कमिशन	२०८१२२	०	२०८१२२	३२३४६६	०	३२३४६६	५५.४२
२५०००	सहायता	५०९२	०	५०९२	३९७७	०	३९७७	(२१.९०)
२६०००	अनुदान	२१३९३६७	२२१	२१३९५८८	२२२३८१९	४७	२२२३८६६	३.९४
२७०००	सामाजिक सुरक्षा	८५७७१२	०	८५७७१२	८९९१५१	७६७३	९०६८२४	५.७३
२८०००	अन्य खर्च	१३२८१	०	१३२८१	१९१९१	०	१९१९१	४४.५०
३१०००	पूँजीगत खर्च	४८४८४६	२२७५२	५०७५९८	५२०२७७	१४२७५	५३४५५२	५.३१
३२०००	वित्तीय सम्पत्ति	८९१५९	०	८९१५९	३७१५०	०	३७१५०	(५८.३३)
३३०००	दायित्व	४०५५८९	०	४०५५८९	६४०५०४	०	६४०५०४	५७.९२
	जम्मा	५०४१३९२	२६४२८	५०६७८२०	५७३७४४६	२६०३२	५७६३४७८	१३.७३

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२०७९ पुस महिनासम्मको कार्यगत खर्चको तुलनात्मक विवरण

रु.लाखमा

शीर्षक नं.	कार्यगत शीर्षक	२०७८ पुस महिनासम्मको खर्च				२०७९ पुस महिनासम्मको खर्च				वृद्धि प्रतिशत
		चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	
१	सामान्य सार्वजनिक सेवा	२२२६५०२	४७७१९	४१८५४४	२६९२७६६	२४४७४९०	९२३६	६४१५२६	३०९८२५२	१५.०६
१.१	कार्यकारी र विधायिकाको निकाय, वित्तिय र वैदेशिक मामिला	७६२५६	२४०५	१२८५५१	२०७२१२	७४८९५	१३४२	१४७३०५	२२३५४२	७.८८
१.२	बाह्य आर्थिक सहायता	११०	०	०	११०	४८	२७२	०	३२०	१९१.०३
१.३	सामान्य सेवा	१४२२५१	४३४९६	०	१८५७४८	१५८९९१	४१७५	०	१६३१६६	-१२.१६
१.४	सामान्य आधारभूत सेवा	०	०	०	०	१०	१०५९	०	१०६९	०.००
१.५	सामान्य अनुसन्धान तथा विकास सेवा	२१७४९	२६२	०	२२०११	१६४८	४९२	०	२१४०	-९०.२८
१.६	अन्य सामान्य सेवा	१३५७७	१५३३	०	१५११०	७४११३	१८९३	०	७६००६	४०३.०२
१.७	सार्वजनिक ऋण कारोबार	१७५५३२	२२	२८९९९४	४६५५४८	२८८२१०	२	४९४२२०	७८२४३३	६८.०७
१.८	विभिन्न तहका सरकारहरु बीच हुने सामान्य प्रकृतिको हस्तान्तरण	१७९७०२७	०	०	१७९७०२७	१८४९५७६	०	०	१८४९५७६	२.९२
२	रक्षा	२२९५८४	१०६७५	०	२४०२५९	२६०३४३	८१८७	०	२६८५३०	११.७७
२.१	सैनिक सुरक्षा	२२८९९९	१०६०३	०	२३९६०१	२५९७४०	८००४	०	२६७७४४	११.७५
२.२	नागरिक सुरक्षा	५७९	७३	०	६५२	५९७	१७४	०	७७१	१८.३५
२.५	रक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	६	०	०	६	६	८	०	१५	१३०.३४
३	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा	२७२२७१	३४१९३	०	३०६४६४	३८८५८२	२९६४२	०	४१८२२४	३६.४७
३.१	प्रहरी सेवा	२१६३०८	१२१५८	०	२२८४६६	३२५७२३	१६१६३	०	३४१८८६	४९.६४
३.२	अग्नी नियन्त्रण सेवा	७४	१	०	७५	७९	०	०	७९	५.८१
३.३	न्यायालय	२७६१५	७२३३	०	३४८४८	३१३१४	८०३४	०	३९३४८	१२.९१
३.४	कारागार	८५३५	१६२५	०	१०१६०	८९६५	१०६९	०	१००३४	-१.२४
३.५	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा	२१९	७०	०	२८९	२२७	४	०	२३०	-२०.३९
३.६	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१९५१९	१३१०६	०	३२६२५	२२२७३	४३७३	०	२६६४६	-१८.३३
४	आर्थिक मामिला	२३७१५८	३०४०७१	५०२०५	५९१४३५	३२४४०५	३४७९१९	३५४२८	७०७७५२	१९.६७
४.१	सामान्य आर्थिक, व्यापारिक र श्रम	८७४५	३८५७	०	१२६०२	१८०५९	४४१	०	१८४९९	४६.८०
४.२	कृषि, वन, मत्स्यपालन तथा सिंचाइ	१३७७०१	६१३९९	१९६००	२१८७००	२३३३५०	८१२३८	१२४५५	३२७०४३	४९.५४
४.३	इन्धन तथा उर्जा	६२५७	४०१४	१२१९५	२२४६५	५८५१	१४६१३	१९१७०	३९६३३	७६.४२
४.४	खानी, उत्पादन तथा निर्माण	४५७१९	२२४६४०	१६५६०	२८६९२०	३२१९३	२३७७२७	३०९१	२७३०१०	-४.८५
४.५	यातायात	२६६५	२५५५	०	५२२१	८७०	२८४५	०	३७१५	-२८.८५
४.६	संचार	१९५६२	१९२३	०	२१४८५	२०३९४	४३७८	०	२४७७२	१५.३०
४.७	अन्य उद्योगहरु	९१९६	२२७०	०	११४६६	९९६७	१०४९	०	११०१६	-३.९३
४.८	अनुसन्धान तथा विकास - आर्थिक मामिला	२५०३	११०	०	२६१२	११५७	१२४८	०	२४०५	-७.९२
४.९	आर्थिक मामिला - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	४८१०	३३०४	१८५०	९९६४	२५६४	४३८२	७१३	७६५८	-२३.१४
५	वातावरण संरक्षण	२९५४	९५२६	५९६१	१८४४१	२३९३	१४०२०	०	१६४१३	-११.००
५.१	फोहोर मैला व्यवस्थापन	०	०	५९६१	५९६१	०	०	०	०	-१००.००
५.२	ढल व्यवस्थापन	३४	१९८१	०	२०१५	५७	२५४३	०	२६००	२८.९९

५.४	जैविक विविधता र भू-संरक्षण	३७	१०	०	४७	१२६	०	०	१२६	१६५.८३
५.५	अनुसन्धान तथा विकास पर्यावरण संरक्षण	१५६	५३	०	२०९	१४९	४५	०	१९५	-६.८८
५.६	वातावरण संरक्षण - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	२७२७	७४८२	०	१०२०८	२०६१	११४३२	०	१३४९३	३२.१८
६	आवास तथा सामुदायिक सुविधा	९०२०	७७१७४	२००३८	१०६२३२	८०७९	७०८८९	७००	७९६६७	-२५.०१
६.१	आवास विकास	४८८२	३६२६४	०	४११४६	३७२३	२९१८९	०	३२९१२	-२०.०१
६.२	सामुदायिक विकास	५७६	११२०	०	१६९६	६४६	१५५७	०	२२०२	२९.८२
६.३	खानेपानी	३१४४	२५८५८	२००३८	४९०४०	३२६६	३२२९२	७००	३६२५८	-२६.०६
६.६	आवास तथा सामुदायिक सुविधा - अन्यत्र उल्लेख नभएको	४१७	१३९३२	०	१४३४९	४४४	७८५१	०	८२९५	-४२.१९
७	स्वास्थ्य	२१८०६४	२३४६३३	०	२४१५२७	१५१३६६	३१६३७	०	१८३००३	-२४.२३
७.१	ओषधी उत्पादन, उपकरण तथा औजार	६१४	११२	०	७२६	६९२	१८७	०	८७९	२१.१२
७.२	वाहिरंज सेवा	७३०७९	६१३४	०	७९२१३	२७३०	७	०	२७३७	-९६.५५
७.३	अस्पताल सेवा	८८४७४	९४४	०	८९४१७	८०२७२	१०४९	०	८१३२१	-९.०५
७.४	सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवा	४४६१८	१६१४६	०	६०७६४	५९७९५	३०२७०	०	९००६५	४८.२२
७.५	अनुसन्धान सेवा	९८१३	१२७	०	९९४०	५९७०	११६	०	६०८५	-३८.७८
७.६	स्वास्थ्य - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१४६७	०	०	१४६७	१९०७	९	०	१९१६	३०.६३
८	मनोरञ्जन, संस्कृति तथा धर्म	१६१४७	३८५	०	१६५३२	१७४६५	२०१६	०	१९४८१	१७.८४
८.१	मनोरञ्जनात्मक र खेलकुद सेवाहरू	३१६०	२८	०	३१८८	८३००	३१०	०	८६१०	१७०.०७
८.२	सांस्कृतिक सेवा	१२००९	३५४	०	१२३६३	८००७	१६८४	०	९६९१	-२१.६१
८.३	प्रसारण तथा प्रकाशन सेवा	८१५	३	०	८१८	९५५	१४	०	९६८	१८.३६
८.५	अनुसन्धान तथा विकास, सांस्कृतिक र धार्मिक	१६२	१	०	१६३	२०३	९	०	२१२	२९.८५
९	शिक्षा	२०४५३६	२३७	०	२०४७७३	२२९०८४	२०८०४	०	२४९८८८	२२.०३
९.१	पूर्व प्राथमिक र प्राथमिक शिक्षा	६५०	०	०	६५०	१३९८	१२	०	१४१०	११६.७३
९.५	तहमा वर्गिकृत नहुने शिक्षा (अनौपचारिक शिक्षा)	२९६१	६	०	२९६७	३८१०	०	०	३८१०	२८.४२
९.६	शिक्षाको लागि सहायक सेवाहरू	१९७८५५	१०५	०	१९७९६०	२१४२३३	२०७७४	०	२३५००७	१८.७१
९.७	शिक्षा- अनुसन्धान विकास	९५	०	०	९५	३५७५	०	०	३५७५	३६६२.७४
९.८	शिक्षा- अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	२९७४	१२६	०	३१००	६०६९	१७	०	६०८६	९६.३१
१०	सामाजिक सुरक्षा	६४९२३७	१५४	०	६४९३९१	७२२०६५	२०३	०	७२२२६८	११.२२
१०.५	बैरोजगार	१५	०	०	१५	२२४	०	०	२२४	१३७२.३७
१०.७	सामाजिक असमावेशी	१९२	५	०	१९६	२३४	०	०	२३४	१९.२५
१०.८	सामाजिक सुरक्षा - अनुसन्धान तथा विकास	१४८	०	०	१४८	२७	०	०	२७	-८१.६३
१०.९	सामाजिक सुरक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	६४८८८२	१४९	०	६४९०३१	७२१५८०	२०३	०	७२१७८३	११.२१
	कुल जम्मा	४०६४७७४	५०७५९८	४९४७४८	५०६७८२०	४५५१२७२	५३४५५२	६७७६५४	५७६३४७८	१३.७३

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको बजेट तथा २०७९ पुस मसान्त सम्मको खर्च विवरण

रु.लाखमा

क्र.सं.	ब.उ.शी.नं.	आयोजना/ निकाय	विनियोजन				खर्च				खर्च प्रतिशत
			चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पुँजीगत	वित्तीय	जम्मा	
१	३०५००१०८	मिलिनियम च्यालेन्ज एकाउण्ट नेपाल	१०००३	८२७९४	०	९२७९७	०	४०६	०	४०६	०.४४
२	३०८००१०१	बुढी गण्डकी जलविद्युत आयोजना	२४७	७९०७६	०	७९३२३	८३	१२४९५	०	१२५७८	१५.८६
३	३०८०३११२	बवई सिंचाइ आयोजना	२८४	१५०००	०	१५२८४	१७४	४६४३	०	४८१६	३१.५१
४	३०८०३११३	महाकाली सिंचाइ आयोजना (कन्चनपुर)	२४६	१२३५५	०	१२६०१	१३७	५२११	०	५३४८	४२.४४
५	३०८०३११६	सिक्टा सिंचाइ आयोजना	३६३	१८५०५	०	१८८६८	१६८	३५५२	०	३७२०	१९.७२
६	३०८०३११९	रानी जमरा कुलरिया सिंचाइ आयोजना (प्रणाली आधुनिकीकरण समेत)	४७४	२८५३२	०	२९००६	१८७	४५३३	०	४७२०	१६.२७
७	३०८०३१२०	भेरी - बवई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	२८४	२२४९४	०	२२७७८	११७	३१७०	०	३२८७	१४.४३
८	३०८०३१२४	सुनकोशी मरिन डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	२०८	२६९५४	०	२७१६२	९७	२३८०४	०	२३९०२	८८.००
९	३१३००१०१	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	७७८	७२९९	०	८०७७	२१६	१४०८	०	१६२४	२०.११
१०	३२५५१०११	पशुपति क्षेत्र विकास कोष	२४००	०	०	२४००	१११२	०	०	१११२	४६.३४
११	३२५५१०१२	लुम्बिनी विकास कोष	१५५००	०	०	१५५००	३७४५	०	०	३७४५	२४.१६
१२	३२९००१०४	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	१२८१	२०४५१	०	२१७३२	४९९	२६००	०	३०९९	१४.२६
१३	३३७००१०१	काठमाडौं-तराई मधेश फाष्ट ट्रायक	७८९	२९९९९७	०	३००७८६	२५५	१५७३०	०	१५९८५	५.३१
१४	३३७०११०९	गल्छी-त्रिशुली-मैलुङ्ग-स्याफ्रुवेशी-रसुवागढी सडक आयोजना	१२०	१८४५५	०	१८५७५	४९	२६७१	०	२७२०	१४.६४
१५	३३७०१११४	पुष्पलाल राजमार्ग (मध्य पहाडी राजमार्ग)	१०२२	९२२९४	०	९३३१६	४४२	१४९५१	०	१५३९३	१६.५०
१६	३३७०१११८	उत्तर दक्षिण राजमार्ग (कर्णाली, कालीगण्डकी र कोशी)	६८३	४६२६९	०	४६९५२	२९९	१०५०६	०	१०८०६	२३.०१
१७	३३७०११२८	हुलाकी राजमार्ग (पुलहरू समेत)	८१०	५९९१०	०	६०७२०	३९३	२३०३६	०	२३४२९	३८.५९
१८	३३७०२१०१	रेल, मेट्रो रेल तथा मोनो रेल विकास आयोजना	२८७	५५०००	०	५५२८७	१०७	११७९८	०	११९०५	२१.५३
१९	५०१२५१०३	दक्षिण एशिया पर्यटन पुर्वाधार विकास आयोजना	०	०	२२०००	२२०००	०	०	७१३	७१३	३.२४
२०	५०१२५१०४	पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल	०	०	४४०००	४४०००	०	०	०	०	-
२१	५०१२५१०५	दोस्रो अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निजगढ, बारा	०	०	२६००	२६००	०	०	७००	७००	२६.९२
		जम्मा	३५७७९	८८५३८५	६८६००	९८९७६४	८०७९	१४०५१६	१४१३	१५००८	१५.१६

स्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२०७९ पुस मसान्तसम्म अर्थ मन्त्रालय विविधबाट भएको रकमान्तर तथा थप निकास विवरण

रु.लाखमा

सि.नं.	विवरण	निकास
१	प्रतिनिधि सभा तथा प्रदेश सभा निर्वाचनका लागि चालु तथा पुँजीगततर्फ निकास (निर्वाचन आयोग र सुरक्षा निकाय तथा गृह मन्त्रालय र अन्तर्गतसमेत)	१८५६०९
२	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को निर्णय, प्रचलित कानून र अदालतको आदेश बमोजिम कर्मचारी सुविधा (उपदान, संचित विदा, औषधी सुविधा, निर्वाचनमा घाइतेको उपचार तथा मृत्यु भएका कर्मचारीलाई क्षतिपूर्ति, कोभिड नियन्त्रणमा अग्रपंक्तिमा खटिई मृत्यु भएका कर्मचारीलाई क्षतिपूर्तिसमेत)	१३७३
३	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को निर्णयानुसार उपलब्ध गराइएको आर्थिक सहायता	५२६
४	नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को निर्णयानुसार विभिन्न संघसस्थालाई उपलब्ध गराइएको अनुदान	५३०
५	अदालतको आदेश तथा प्रचलित कानून बमोजिम राजस्व फिर्ता	१५५४
६	कोरोना विमा भुक्तानी गर्न निकास	१००००
७	नवौँ राष्ट्रिय खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गर्न थप निकास	६०००
८	पाकिस्तानमा आएको बाढीले पुन्याएको क्षतिमा राहत प्रदान (राष्ट्रिय विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन प्राधिकरण, काठमाडौँमार्फत)	२००
९	प्रतिनिधिमण्डलको भ्रमण खर्च	३३६
१०	नेपाल सरकारबाट घोषित पदक विभूषण प्रदान गर्न विभूषण र पदक निर्माणका लागि थप निकास	७९०
११	विभिन्न निकायहरूका लागि प्रशासनिक खर्च लगायतको चालु खर्च	४६५२
१२	विभिन्न निकायहरूका लागि पुँजीगत खर्च	२६४
कुल जम्मा		२११८३४

२०७९ पुससम्म आर्थिक ऐन, २०७९ को दफा १८ बमोजिम दिइएको राजस्व छुटको विवरण

सि.नं	छुट प्रदान गरिएको संस्थाको नाम	सिफारिस गर्ने निकाय	माल वस्तुको विवरण	मुद्रा	विषयक मूल्य	शीर्षकगत छुटको व्यहोरा	निर्णय मिति
१	WFP Nepal	WFP Nepal	Veg Oil	USD	२९२,३८६.००	सवै प्रकारका कर छुट	४/१८/२०७९
२	WFP Nepal	WFP Nepal	मुसुरोको दाल	USD	१७७,१८८.००	सवै प्रकारका कर छुट	४/१८/२०७९
३	युनिसेफ	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	सिरिज, सेफटी बक्स लगायतका स्वास्थ्य सामग्रीहरु	USD	१,७२४,९९८.३०	सवै प्रकारका कर छुट	४/१८/२०७९
४	युनिसेफ	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	स्वास्थ्य सामग्रीहरु	USD	१०७,४२६.००	सवै प्रकारका कर छुट	४/२३/२०७९
५	पुरातत्व विभाग	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	नेपाली मुर्तिहरु	USD	३५०,०००.००	सवै प्रकारका कर छुट	४/२५/२०७९
६	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय	UN Countermeasures	USD	५३,७८०.४२	सवै प्रकारका कर छुट	४/२५/२०७९
७	पुरातत्व विभाग	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	मुर्तिहरु	GBP	२०,०००.००	सवै प्रकारका कर छुट	५/२/२०७९
८	WFP Nepal	WFP Nepal	Veg Oil	USD	२२,२९७.००	सवै प्रकारका कर छुट	५/१०/२०७९
९	रोटरी क्लब अफ विर्तामोड	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	हेमोडायलिसिस सिस्टम	USD	५१,०००.००	सवै प्रकारका कर छुट	५/१२/२०७९
१०	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय	सैनिक सामग्रीहरु	INR	१३९,८९८,९४४.००	सवै प्रकारका कर छुट	५/१२/२०७९
११	नेपाल प्रहरी	गृह मन्त्रालय	सञ्चार उपकरणहरु	AUD	७६,४८२.५५	अन्तःशुल्क छुट	५/१४/२०७९
१२	धुनिवेशी नगरपालिका	संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	तालिम उपकरणहरु	Euro	६२,४४३.००	सवै प्रकारका कर छुट	५/१९/२०७९
१३	त्रिभुवन विश्वविद्यालय	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	अनुसन्धान उपकरण (Automatic Multichannel Virus (Insewage) enrichment Instruments)	USD	५०,०००.००	सवै प्रकारका कर छुट	५/२३/२०७९
१४	ब्रिटिस गोर्खा नेपाल	परराष्ट्र मन्त्रालय	विविध मालवस्तुहरु	GBP	१,४६७,०००.००	सवै प्रकारका कर छुट	५/२०/२०७९
१५	राष्ट्रिय क्षयरोग केन्द्र	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	औषधि एवं न्यात्र रिजेण्ट	USD	७३५,२३५.२८	सवै प्रकारका कर छुट	६/२/२०७९
१६	सासेक पावर सिस्टम एक्सपान्सन प्रोजेक्ट	उर्जा, जलश्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	मास्टर लिष्ट बमोजिमका सामानहरु	USD	५,३५२,४९७.९०	१ प्रतिशत भन्सार महशुल लिई बाँकी सवै कर छुट	६/२/२०७९
१७	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	कम्प्युटर समेत	Euro	७,३४५.००	सवै प्रकारका कर छुट	६/५/२०७९
१८	UNICEF	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	खोप सम्बन्धी स्वास्थ्य सामग्रीहरु	USD	८४,७९२.७८	सवै प्रकारका कर छुट	६/७/२०७९
१९	स्वास्थ्य सेवा विभाग	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	भ्याक्सिन क्यारियर	USD	२६७,०००.००	सवै प्रकारका कर छुट	६/१२/२०७९
२०	राष्ट्रिय एड्स तथा यौन रोग नियन्त्रण केन्द्र	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	स्वास्थ्य सामग्रीहरु	USD	१२४,५३९.६६	सवै प्रकारका कर छुट	६/११/२०७९
२१	नेपाल प्रहरी	गृह मन्त्रालय	संचार उपकरणहरु	USD	६१४,८७४.००	अन्तःशुल्क छुट	६/१३/२०७९
२२	नेपाली सेना	रक्षा मन्त्रालय	UN Countermeasures	USD	५,३५७.६५	सवै प्रकारका कर छुट	७/२/२०७९
२३	धुलिखेल अस्पताल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	स्वास्थ्य सामग्रीहरु	Euro	५,८००.००	१ प्रतिशत भन्सार महशुल लिई बाँकी सवै कर छुट	७/३/२०७९
२४	स्वास्थ्य सेवा विभाग, युनिफाइड केन्द्रीय अस्पताल	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	औषधि लगायतका स्वास्थ्य सामग्रीहरु	USD	८९४,४६१.२०	सवै प्रकारका कर छुट	८/११/२०७९
२५	राष्ट्रिय क्षयरोग केन्द्र	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	औषधि लगायतका स्वास्थ्य सामग्रीहरु	USD	२०२,७३५.५८	सवै प्रकारका कर छुट	८/११/२०७९
२६	WFP Nepal	WFP Nepal	मुसुरो दाल, चामल	USD	८७३,९२२.००	सवै प्रकारका कर छुट	८/१४/२०७९
२७	UNDP	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	अनुसन्धान सामग्रीहरु	EURO	११,४१७.००	सवै प्रकारका कर छुट	८/१४/२०७९
२८	वन तथा भू-संरक्षण विभाग	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	एफ-पीओडी उपकरणहरु	GBP	२४,०७५.००	सवै प्रकारका कर छुट	८/१९/२०७९
२९	रोटरी क्लब अफ रुद्रमती, काठमाण्डौ	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	स्वास्थ्य सामग्रीहरु	USD	१०,५६३.००	सवै प्रकारका कर छुट	८/२७/२०७९
३०	स्वास्थ्य सेवा विभाग	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	औषधि	USD	५,९४९,९५०.००	सवै प्रकारका कर छुट	९/१९/२०७९
३१	WFP Nepal	WFP Nepal	VEG Oil/RICE	USD	३५४,८२०.००	सवै प्रकारका कर छुट	९/१९/२०७९